

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Seyit TEKİN

GENÇ İŞSİZLİĞİNİN POTANSİYEL SEBEPLERİNDEN BİRİ: ARA ELEMAN
PROBLEMİ VE MESLEK SEÇİMİ

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2019

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Seyit TEKİN

GENÇ İŞSİZLİĞİNİN POTANSİYEL SEBEPLERİNDEN BİRİ: ARA ELEMAN
PROBLEMİ VE MESLEK SEÇİMİ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KOÇANCI

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2019

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Seyit Tekin'in bu çalışması, jürimiz tarafından Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan :Doç. Dr. Cem ERGUN (İmza)

Üye (Danışmanı) : Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KOÇANCI (İmza)

Üye :Dr. Öğr. Üyesi Şerife DURMAZ (İmza)

Tez Başlığı: GENÇ İŞSİZLİĞİNİN POTANSİYEL SEBEPLERİNDEN BİRİ: ARA
ELEMEN PROBLEMİ VE MESLEK SEÇİMİ

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 28/08/2019

Mezuniyet Tarihi : 26/09/2019

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Genç İşsizliğin Potansiyel Sebeplerinden Biri: Ara Eleman Problemi ve Meslek Seçimi” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eslere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Seyit TEKİN

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Seyit TEKİN
Öğrenci Numarası	20165258003
Enstitü Ana Bilim Dalı	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KOÇANCI
Tez Başlığı	Genç İşsizliğin Potansiyel Sebeplerinden Biri: Ara Eleman Problemi ve Meslek Seçimi
Turnitin Ödev Numarası	1175706942

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 109 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 19.09.2019 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 8

alıntılar dahil % 17 'tür.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdeler sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

19.09.2019

(imzası)
Dr. Öğr. Ü. Mustafa KOÇANCI

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ.....	iv
KISALTMALAR LİSTESİ	vi
ÖZET.....	vii
SUMMARY.....	viii
TEŞEKKÜR.....	x
GİRİŞ	2

BİRİNCİ BÖLÜM

İŞSİZLİK, İŞSİZLİK TÜRLERİ VE BİR ALT SORUN OLARAK GENÇ İŞSİZLİĞİ

1.1. İşsizlik Türleri	5
1.1.1 Açık İşsizlik	6
1.1.1.1 Geçici İşsizlik	6
1.1.1.2 Yapısal İşsizlik	6
1.1.1.3 Konjonktürel İşsizlik	7
1.1.1.4 Mevsimsel İşsizlik	8
1.1.2 Gizli İşsizlik.....	8
1.2 Genç İşsizliği Kavramı	9
1.3. Genç İşsizliğinin Nedenleri.....	11
1.3.1. Ekonomik Nedenler.....	11
1.3.2. Demografik Yapıdan Kaynaklanan Nedenler.....	12
1.3.3. İşgücü Piyasası Politikalarının Yetersizliğinden Kaynaklanan Nedenler	13
1.3.4. Ücret Politikaları ve Asgari Ücret Uygulamasından Kaynaklanan Nedenler	14
1.3.5. Eğitim Sisteminin Yetersizliğinden Kaynaklanan Nedenler	15
1.3.6. Gençlerin İş Piyasalarına İlk Kez Girişinden Kaynaklanan Nedenler	17
1.4. Genç İşsizliğinin Boyutları	18
1.5. Genç İşsizliğinin Sonuçları	22
1.5.1. Ekonomik Sonuçlar	22

1.5.2. Sosyal Sonuçlar.....	24
1.5.3. Fizyolojik ve Psikolojik Sonuçlar	24

İKİNCİ BÖLÜM

GENÇ İŞSİZLİĞİNİN POTANSİYEL DURUMU: ARA ELELMAN PROBLEMİ

2.1. Meslek ve Ara Eleman Kavramı	26
2.2. Mesleki Eğitim ve Meslek Liseleri.....	28
2.2.1. Meslek Liseleri ve Ara Eleman İlişkisi	35
2.2.2. Meslek Liseleri ve İşgücü Piyasası	37
2.2.3. Meslek Liseleri ve İstihdam İlişkisi	37
2.2.4. Meslek Liseleri ve Yükseköğretim İlişkisi	39
2.3. Dünyada Mesleki ve Teknik Eğitim	39
2.3.1. Almanya.....	40
2.3.2. Amerika Birleşik Devletleri.....	40
2.3.3. Avusturya.....	41
2.3.4. Çin Halk Cumhuriyeti	42
2.3.5. Japonya	42
2.3.6. İngiltere.....	43
2.4. Meslek Seçimine Etki Eden Faktörler	43
2.4.1. Meslek Seçiminde Sosyal ve Kültürel Faktörler	45
2.4.2. Meslek Seçiminde Ekonomik Faktörler	46

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MESLEK LİSESLERİNE YÖNELİK BİR UYGULAMA

3.1. Araştırmanın Amacı.....	48
3.2. Araştırmanın Evreni.....	48
3.3. Veri Toplama Araçları	50
3.4. Verilerin Analizi	51

3.5. Araştırmanın Bulguları	51
3.5.1. Katılımcıların Kişisel Verileri	51
3.5.2. Faktör Analizi Bulguları.....	55
3.5.3. Meslek Seçimine Etki Eden Etmenler	58
3.5.4. Meslek Seçiminde Yeterlilik Ölçeği	66
3.5.5. Meslekten Memnuniyet	72
3.5.6. Ki-Kare Bağımsızlık Testi (Çapraz Tablo (Crosstab)) Analizi	73
3.5.7. T-Testi Analizi Bulguları.....	76
3.5.8. Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova Testi) Bulgular	78
SONUÇ.....	81
KAYNAKÇA.....	84
EK-1 ÖLÇEK FORMU	93
ÖZGEÇMİŞ	95

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1 Erkeklerin Eğitim Durumuna Göre ve Yıllara Göre 15-24 Yaş İşsizlik Oranı	16
Tablo 1.2 Kadınların Eğitim Durumuna Göre ve Yıllara Göre 15-24 Yaş İşsizlik Oranı	16
Tablo 1.3 Yıllara Göre Türkiye’de Genç İşgücünün Durumu (15-24 yaş aralığı)	19
Tablo 1.4 Cinsiyete Göre Genç İşsizlik Durumu (15-24 yaş grubu)	20
Tablo 1.5 Yaş Gruplarına (15-19, 20-24) ve Bölgelere Göre İşsizlik Oranları.....	21
Tablo 2.1 Mesleki ve Teknik Eğitim Veren Kurumların; Okul, Öğretmen ve Öğrenci Durumu (2008-2019)	35
Tablo 2.2 Mesleki Eğitim Mezunlarının Mezuniyet Alanlarında ve Alan Dışında Çalışma Oranları (2008-2014, %)	36
Tablo 2.3 Mesleki ve Teknik Eğitim Mezun Sayıları ve Mezunların Özel Sektörde İstihdam Durumu (2008-2015)	38
Tablo 3.1 Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı.....	51
Tablo 3.2 Katılımcıların Yaş Dağılımı	52
Tablo 3.3 Kardeş Sayısı	52
Tablo 3.4 Ailenin Aylık Ortalama Geliri	53
Tablo 3.5 Eğitim Öğretim Görülen Bölüm	53
Tablo 3.6 Annenin Öğrenim Durumu ve Mesleği	54
Tablo 3.7 Babanın Öğrenim Durumu ve Mesleği	55
Tablo 3.8 Meslek Seçimine Etki Eden Etmenlerin Faktör Analizi	56
Tablo 3.9 Meslek Seçimine Etki Eden Etmenlerin Faktör Analizi Sonuçları.....	57
Tablo 3.10 Meslek Seçimi ve Ailenin Ekonomik Durumu	58
Tablo 3.11 Ailenin İstekleri ve Meslek Seçimi	58
Tablo 3.12 Aileye Karşı Direnememe ve Meslek Seçimi	59
Tablo 3.13 Arkadaş Etkisi ve Meslek Seçimi	59
Tablo 3.14 Çevresel Etki ve Meslek Seçimi	60
Tablo 3.15 Akademik Başarısızlık ve Meslek Seçimi	60
Tablo 3.16 Okul Başarısı ve Kayıtlı Olunan Bölüm.....	61
Tablo 3.17 Seçilen Meslek ve Gelecek	61
Tablo 3.18 Kısa Sürede Hayata Atılma ve Para Kazanmada Bölümün Etkisi	62
Tablo 3.19 Kişilik ve Bölüm	62
Tablo 3.20 Fiziksel Özellikler ve Bölüm Seçimi.....	63
Tablo 3.21 İnançlar ve Bölüm Seçimi	63

Tablo 3.22 Meslek Seçiminde Kişisel Karar	64
Tablo 3.23 Meslek Lisesi Bölüm Seçiminde Kişisel Karar	64
Tablo 3.24 Meslek Lisesine Kayıt Olmada Etkili Olanlar	65
Tablo 3.25 Meslek Dalı Seçiminde Etkili Olanlar.....	65
Tablo 3.26 Mesleğin Toplumdaki Yerinin Meslek Seçimine Etkisi	66
Tablo 3.27 Meslek Hakkında Bilgi Sahibi Olmanın Meslek Seçimine Etkisi	66
Tablo 3.28 Mesleğin Yeteneklere Uygun Olmasının Meslek Seçimine Etkisi	67
Tablo 3.29 Mesleğin Fiziksel Özelliklerinin Meslek Seçimine Etkisi	67
Tablo 3.30 Diğer Meslekler Hakkında Bilgi Sahibi Olmak.....	68
Tablo 3.31 Mesleğin İstihdam Olanaklarının Meslek Seçimine Etkisi	68
Tablo 3.32 Mesleğin Kariyer Olanaklarının Meslek Seçimine Etkisi	69
Tablo 3.33 Mesleğe Giriş ve Emekli Olma Koşullarının Meslek Seçimine Etkisi	69
Tablo 3.34 Mesleğin Kazandıracığı İmkanların Meslek Seçimine Etkisi.....	70
Tablo 3.35 Mesleğin Avantaj ve Dezavantajlarının Meslek Seçimine Etkisi	70
Tablo 3.36 Mesleğin Çalışma Ortamının Meslek Seçimine Etkisi.....	71
Tablo 3.37 Okulda Verilen Eğitimin Yeterliliği.....	71
Tablo 3.38 Üniversitede Aynı Bölümde Okuma İsteği.....	72
Tablo 3.39 Başka Mesleklere Yönelme Düşüncesi	72
Tablo 3.40 Cinsiyet İle Eğitim Öğretim Görülen Bölüm Arasındaki İlişki	73
Tablo 3.41 Cinsiyet İle Üniversitede Aynı Bölüme Devam Etme Arasındaki İlişki.....	74
Tablo 3.42 Cinsiyet İle Meslek Değişirme Arasındaki İlişki	74
Tablo 3.43 Annenin Mesleği İle Meslek Lisesi Seçimi Arasındaki İlişki	75
Tablo 3.44 Babanın Öğrenim Durumu İle Meslek Değişirme Arasındaki İlişki	75
Tablo 3.45 Cinsiyetin Meslek Seçimine Etki Eden Faktörlere Etkisi	76
Tablo 3.46 Cinsiyetin Meslek Seçimi Yeterliliğine Etkisi.....	77
Tablo 3.47 Cinsiyetin, Meslek Lisesi Seçiminde ve Meslek Lisesinde Bölüm Seçiminde Etkisi	77
Tablo 3.48 Anova Testi Sonuçları	79

KISALTMALAR LİSTESİ

%	Yüzde
AB	Avrupa Birliği
df	Serbestlik Derecesi
f	Frekans Değeri
ILO	Uluslararası alışma Örgütü
İşKUR	İř ve İşçi Bulma Kurumu
MEGEP	Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi
N	Katılımcı Sayısı
NAIRU	Enflasyonu Arttırmayan İşsizlik Oranı
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
p	Anlamlılık Düzeyi
sd	Standart Sapma
t	t-Testi Analizi
TDK	Türk Dil Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
vb.	Ve benzeri
YÖK	Yüksek Öğretim Kurumu

ÖZET

İşsizlik dünya genelinde hızla artan ve kronik bir hal alan sorun olmuştur. Sadece gelişmekte olan ülkelerin değil, gelişmiş ülkelerin de en önemli sorunlarından biri olarak görülmektedir. İşsizlik, en ağır tahribatı ekonomik olmak üzere, toplumsal ve psikolojik anlamda da ağır etkileri olan bir sorundur. İşsizlik elbette toplumun her kesimi için büyük bir tehlike arz etmektedir ancak bazı dezavantajlı kesimler için bu tehlikenin boyutu daha da artmakta ve sonuçları daha ağır olabilmektedir. Özellikle genç nüfus diye adlandırılan 15-24 yaş aralığındaki kişileri daha fazla etkilemektedir. Genç işsizler olarak adlandırabileceğimiz bu grubun işsizliği Türkiye’de genel işsizlik oranından oldukça yüksekte seyretmektedir.

Türkiye’de de genç işsizliğine ilişkin çözüm arayışları devam etmektedir. Genel olarak ekonomik büyüme ve kalkınma politikaları ile çözüme ulaştırılacak bir sorun olarak görülen Genç İşsizliği ile mücadelede ekonomik büyümenin tek başına yeterli olmayacağı yapılan çalışmalar ile ortaya çıkmıştır. Ekonomik büyümenin mutlak bir istihdam artışını sağlamıyor olması genç işsizliği ile mücadelede eğitim başta olmak üzere pek çok alanda politika geliştirilmesi anlamına gelmektedir.

Bu çalışmada genç işsizliğinin bir başka boyutu ve aynı zamanda istihdam problemi olan ara eleman yetiştirme ve meslek seçimi konuları ele alınmıştır. Genç işsizliğinin yapısı ve Türkiye’deki genç işsizliğinin incelemesi; genç işsizliğini önleyici ve genç nüfusun istihdamını arttırıcı çözüm önerilerinin bulunması amacıyla ara eleman problemine değinilmiş ve ara eleman yetiştirmekle yükümlü meslek liselerinin hâlihazırdaki durumu hakkında bilgi verilmiştir. Meslek lisesinde eğitim gören kişilerin mesleki anlamda yeterlilikleri, iş piyasalarındaki konumu ve istihdam durumu saha çalışması üzerinden tartışılmıştır.

Yapılan saha çalışmasında öğrencilerin meslek seçimi, meslek hakkındaki bilgileri ve mesleğe devam ile ilgili sorular sorulmuştur. Araştırma sonucunda öğrencilerin seçtikleri meslek hakkında bilgilerinin yeterli düzeyde olmadığı ve genel olarak meslek lisesini aile zoru, okul puanı ve yükseköğretime geçiş için seçtikleri, ayrıca öğrencilerin genelinin seçtikleri meslekte devam etmek istemedikleri ve mesleklerini kısa sürede değiştirmek istedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda, meslek liselerini ara eleman sorunun ilk etabı olarak düşünülmesi durumunda ara eleman adaylarının mesleklerini seçerken gelecek ve kariyer planları dışında kalan dışsal faktörlerden etkilenerek bu okulları seçtiği gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İşsizlik, Genç İşsizliği, Ara Eleman, Mesleki Eğitim, Meslek Seçimi

SUMMARY

ONE OF THE POTENTIAL REASONS OF THE YOUNG UNEMPLOYMENT: PROBLEM AND PROFESSION SELECTION

Unemployment is a rapidly growing and chronic problem in the world. It is seen as one of the most important problems not only in developing countries but also in developed countries. Unemployment is a problem which has a serious impacts in the social and psychological sense the most serious destruction being economical. Unemployment, of course, presents a great danger to all section of society, but for some disadvantaged groups, the extent of this danger increases and results can be more severe. It affects the people between the ages of 18-24 especially called the young population. The unemployment rate of this group, which can be called the young unemployed quite high the overall unemployment in Turkey.

The search for solutions continues related to youth unemployment in Turkey. In general, not enough alone in the economic growth emerged with studies in with economic growth and development policies to be solved a view to combat Youth Unemployment. Economic growth does not provide an absolute increase in employment means developing policies in many areas foremost education in the fight against young unemployment.

In this study, it is tackled train intermediate staff and choice of profession that another dimension of youth unemployment and also the problem of employment. The review of the structure of youth unemployment and youth unemployment in Turkey; In order to prevent young unemployment and to find solutions to increase the employment of the young population, the problem of intermediate staff was mentioned and information was given about the current situation of vocational high schools that are obliged to train intermediate staff. The occupational qualifications of the people who were educated in vocational high schools, their position in the labor markets and the employment status were discussed through a field study practiced.

In the survey study, questions were asked related to choice of occupation, knowledge about the occupation and continue occupation. As a result of the study, it is concluded that students do not have sufficient knowledge about their chosen profession and they generally choose vocational high school for family difficulty, school score and transition to higher education also generally of students do not continue in their chosen occupation and want to change their occupation in a short time. In this context, it is observed that intermediate staff candidates are by choosing their occupation affected by external factors other than the future and career plans in the case of considering the vocational high schools as the first stage of the problem.

Keywords: Unemployment, Young Unemployment, Intermediate Staff, Vocational Education, Profession Selection

TEŞEKKÜR

Yaptığım bu tez çalışması boyunca öneri ve eleştirilerini esirgemeyen, her konuda yol göstericiliği yapan ve değerli tavsiyeleri ile yardım ve desteğini aldığım danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KOÇANCI 'ya ve her zaman yanımda olan aileme sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu çalışmada anket formunu uygulamamda bana yardımcı olan tüm arkadaşlarıma, ölçek formunda yer alan sorulara sabırla cevap veren bütün öğrencilere sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Seyit TEKİN

GİRİŞ

İşsizlik, çağın değişen ekonomik ve teknolojik yapısı içinde hızla yayılarak küresel bir sorun haline gelmiştir. Gelişmişlik düzeyi fark etmeden tüm dünya ülkelerinin uğraştığı, sosyal ve ekonomik sorunların başında işsizlik sorunu gelmektedir. İşsizlik sadece gelir yoksunluğundan ibaret olmayıp, mevcut işgücünün atıl kalması ve toplumsal düzenin bozulmasına kadar birçok yıkıcı etkiye sahiptir. Dünya genelinde ekonomik büyüme sağlanmasına rağmen işsizlik sorunu ortadan kaldırılamadığı gibi daha da artmaya devam etmektedir. Ekonomik büyüme ve kalkınma politikalarının işsizlikle mücadelede yeterli olmadığı yapılan araştırmalarda ortaya çıkmıştır. İşsizlikle mücadelede eğitim başta olmak üzere pek çok alanda politika geliştirilmesi gerekmektedir. İşsizlik sorunu toplumun her kesimi için tehlike arz etmesine karşın dezavantajlı gruplar için bu tehlikenin boyutu daha artmakta ve sonuçları daha yıkıcı olmaktadır. Dezavantajlı gruplar arasında genç nüfus diye adlandırabileceğimiz 15-24 yaş aralığını kapsayan kişiler işsizlik olgusundan daha çok etkilenmektedir.

Genç nüfus, toplumların geleceğinin inşası için en önemli kaynaktır. Ancak genç nüfusun iş piyasalarına daha ilk girişte işsizlikle karşılaşması; en verimli dönemlerinde ümitsizliğe düşmelerine, özgüvenlerinin sarsılmasına neden olmakta ve istedikleri işi seçme konusunda bile onlara engel teşkil etmektedir. Türkiye’de yeni mezun olan kişiler iş bulma konusunda sıkıntılar yaşamaktadırlar. Türkiye’de gençlerin nitelikleri, işgücü piyasalarının ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Ayrıca genç nüfus iş bulma konusunda yeterli bilgiye sahip olmamakla birlikte herhangi bir rehberlik desteği de almamaktadır. Demografik yapısı itibariyle genç bir ülke olarak kabul edebileceğimiz Türkiye’de genç işsizlik oranı (%23,2), genel işsizlik oranının (%14,1) neredeyse iki katıdır (TÜİK, 2019). Eğitim sistemi ile istihdam arasındaki kopukluk yeni iş alanlarının yaratılamamasına neden olmaktadır, bu durum da genç işsizliğinin daha da artmasına sebebiyet vermektedir.

İşsizliğin yıkıcı etkileri göz önüne alınırsa, hayatının en verimli çağında olan ve iş piyasalarına daha girişte işsizlikle karşı karşıya kalan genç nüfus cesaretini kaybedecek ve çalışma umudunu yitirecektir. Bu durum sadece mikro temelli olmayıp makro boyutta ülkenin üretken ve dinamik kesiminin atıl durumda kalmasına neden olacaktır. Bu durumda genç işsizliği Türkiye için ayrı bir önem arz etmektedir. Genç işsizliğinin nedenleri araştırılmalı, çözüme ilişkin politikalar üretilmelidir. Aksi halde gelecekte ortaya çıkacak sorunun boyutu gün geçtikçe büyüyecek ve çözümü zor bir hal alacaktır. Genç nüfusa sahip olmanın

demografik fırsat olarak kullanılabileceği gibi, büyük bir problem haline de dönüşmesi kaçınılmazdır.

Genç işsizliği konusu tüm dünya ülkelerini olduğu gibi Türkiye'yi de etkileyen en önemli toplumsal sorunlardan birisidir. Konunun bu denli önemli olması beni bu alanda araştırma yapmaya yöneltmiştir. Bu çalışmada genç işsizliğin başka bir boyutu olan ara eleman problemi ve buna bağlı olarak meslek seçimi konusu ele alınmıştır. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde İşsizlik, işsizlik türleri ve genç işsizlik kavramlarının tanımları yapılarak genç işsizliğin nedenleri ve sonuçları tartışılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde meslek, meslek seçimi ve ara eleman kavramları tanımlanmıştır. Mesleki eğitimin tarihsel gelişimi değerlendirilmiştir. Meslek lisesi ve ara eleman kavramı arasındaki ilişki tartışılmıştır. Dünya ülkelerindeki mesleki eğitim hakkında bilgi verilmiştir. Son olarak meslek seçimine etki eden faktörler üç ana başlıkta; sosyal, kültürel ve ekonomik olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmanın son bölümünde meslek lisesini seçen öğrencilerin, meslek seçimine etki eden etmenler, meslek seçiminde yeterlilikleri ve meslekten memnuniyetlerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu bağlamda literatür taranarak ölçek formu oluşturulmuş ve meslek liselerine uygulanmıştır. Sonuç olarak ara eleman problemine çözüm önerisi sunulmuş ilgili alanda yapılacak çalışmalara temel oluşturulmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

İŞSİZLİK, İŞSİZLİK TÜRLERİ VE BİR ALT SORUN OLARAK GENÇ İŞSİZLİĞİ

Sanayi devriminden sonra meydana gelen üretim sürecindeki değişimler ekonomi ile ilgili pek çok kavramın hayatımıza girmesine neden olmuştur. Bu dönemde sadece hayatımıza yeni kavramlar girmemiş, var olan bazı kavramların da anlamlarında önemli değişimler olmuştur (Erol, vd., 2010:8). İşsizlik kavramı da sanayi devriminden itibaren yeni anlam kazanarak tekrardan tanımlanmıştır. 19. yy. 'da işsizlik; yeteneksizlik ve tembelliğin bir sonucu olarak tanımlanmaktaydı. Kişinin kendi uyumsuzluğundan ve tembelliğinden dolayı işsiz kaldığı ve vaktini boşa geçirdiği kabul edilmekteydi (Zaim, 1997: 169). İşsizliğin, kişinin kendi noksanlığından meydana geldiği ön görülmekteydi. Fakat bu algı günümüzde değişerek, işsizliği ekonomik ve toplumsal gelişmelerin bir parçası haline getirmiştir (Erol, vd. 2010: 8). Günümüzde meydana gelen teknolojik ve sınai gelişmeler sonucunda bilgi çağı yaşanmaktadır. Bu gün çalışma isteğinde olup, iş bulamayan binlerce kişiden söz etmek mümkündür. Bu durum göz önüne alındığında işsizlik için toplumların iktisadi yapısından kaynaklandığı söylenebilir (Zaim, 1997:169). İşsizliğin birçok tanımı olmakla birlikte bazıları şu şekildedir:

TÜİK'e göre (2019) işsizlik: "Referans döneminde kar karşılığı, yevmiyeli, ücretli ya da ücretsiz olarak hiçbir işte çalışmamış ve böyle bir iş ile herhangi bir bağlantısı olmamış kişilerin son üç ay içinde iş arama kanallarından en az birisini kullanmış ve on beş gün içinde işbaşı yapabilecek durumda olan kurumsal olmayan çalışma çağındaki tüm kişiler işsiz nüfusa dahildirler."

Lordoğlu ve Özkaplan'a göre (2007: 64) işsizlik kavramının üç ana kriteri bulunmaktadır. Bunlar; herhangi bir işinin olmaması, iş arıyor olmak ve cari ücret düzeyinde iş bulduğu takdirde işe başlamaya hazır olmaktır. İşsizlik: referans dönemi boyunca;

1. Herhangi bir gelir getiren işinin olmaması,
2. Referans dönemi boyunca istihdam edilmeye hazır olmak,
3. Belirli bir süre boyunca iş bulma kurumlarına başvuruda bulunmak ve iş arıyor olmak şeklinde tanımlanmaktadır.

Tokol'a göre (2000: 95) işsizlik; çalışma isteği ve gücünde olup, cari ücret düzeyini kabul ederek, toplumun kabul ettiği ve yasa ile belirlenmiş saatler içinde çalışmaya razı olarak, iş aradığı halde bulamama durumunu ifade etmektedir.

Lordoğlu ve Törüner'e göre (1995: 30) işsizlik; işi olmayıp, çalışmaya hazır olan ve işe ihtiyacı olanlardır, iş arayanlardır. İstihdamın dışında kalan, iş bulma ofislerine başvurmuş kimselerdir.

Talas'a göre (1997: 128-129) işsizlik, "Çalışma yeteneğinde, isteğinde ve çalışmaya hazır bir durumda olup, gelir sağlayan bir işe sahip olamama durumunu ifade eder."

Talas (1997: 129) işsizliğin varlığından bahsetmek için dört ana ögenin bir arada olması gerektiğini belirtmiştir. Buna göre bu dört etmen şu şekilde sıralanmıştır; çalışma yeteneğinin olması (Bedenen çalışmaya engel bir durumunun olmaması gerekmektedir. Aksi haldeki bir durumda işsizlikten söz edilemez), ikinci durum çalışmaya istekli olma durumudur (Kendi isteği ile çalışmayan bir kimse için işsizlikten bahsedilemez), üçüncü durum çalışmaya hazır olma koşuludur (Kişinin kendisine gelebilecek bir iş önerisini kabul ederek işe başlamaya hazır olma durumudur.) ve son olarak yeteneğine uygun ve gelir getiren bir iş bulamama durumudur.

Biçerli'ye göre (2011: 427) işsizlik; üretim faktörlerinin en önemlisi olan emek faktörünün atıl kalması durumunu ifade etmektedir.

Yapılan tanımlarda işsizlik, çalışma isteğinde olan kişinin kendi isteği dışında herhangi bir nedenden dolayı iş bulamaması durumunu ifade ettiği çıkarılmaktadır. İşsizlik günümüzde tüm ülkeler için büyük bir risk taşımakla birlikte ekonomik, sosyal, siyasal ve psikolojik birçok olumsuz sonuç doğurmaktadır (Tokol ve Alper, 2013: 119). Kaufman ve Hotchkiss'den aktaran Biçerli'ye göre (2011: 427-428) işsizlik, işi olmayanların ve iş arayanların oluşturduğu bir topluluğu ifade etmektedir. Bu durumda ekonomide bazı işlerin ters gittiğinden bahsetmek mümkündür. Şöyle ki; ekonomide üretimin artması ve satış düzeylerinin yükselmesi işsizlik oranını düşürecektir. Ekonomide üretimin düşmesi ve satışların azalması durumunda ise işten çıkarmalar artacak ve bunun sonucu olarak işsizlik artacaktır. Böyle bir durumda ekonomide daralmadan söz edilebilir (Kaufman ve Hotchkiss, 2003: 689). Petkov'a göre (2008: 5) ekonomik büyüme ile işsizlik arasında ters yönlü ilişkiden bahsetmek mümkündür. Ekonomik büyümenin gerçekleşmesi aynı zamanda çıktılarında artacağı anlamına gelmektedir. Çıktıların artması ise daha fazla işgücü istihdam edilmesine olanak sağlayacaktır. Aksi halde ekonomide yaşanan olumsuz bir durumun çıktılarına yansımaları daha az çıktı elde edilmesi ile olacaktır. Bu durumda istihdamda olan işgücünün işini kaybetmesi söz konusu olacaktır ve işsizlik artacaktır. O halde ekonomik büyüme ile işsizlik arasında doğrudan ilişki olduğu söylenebilir.

Ekonomilerin en temel amacı üretim faktörlerinden maksimum verim elde ederek daha çok mal ve hizmet üretmektir. İşsizlik durumunda ise emek faktörünün atıl kalması söz konusudur. Bu durumda ekonomide alınacak çıktı miktarının düşmesi kaçınılmaz olacaktır. Emek faktörünü tam kullanmayan ülkeler daha fazla üretim yapabilme imkanı olmasına rağmen bunu gerçekleştiremeyeceklerdir. Söz konusu işsizlik durumunda üretim faktörlerinin en değerlisi olan emek faktörünün bir kısmından yararlanılmaması ortaya çıkacaktır (Biçerli, 2011: 428).

İşsizliğin artması birçok maliyeti de beraberinde getirmektedir. Artan işsizlik oranları toplumda iktisaden faal olmayan grubun artması anlamına gelmektedir. Bu durumda tüketici toplumu sürekli bir şekilde artmakta, üretici kesim yani tüketici kesime bakmakla yükümlü olan kesimin sayısı azalmakta ve yükü ağırlaşmaktadır. Gelir dağılımı dengesizliği ortaya çıkmakta, devlet bu durumu gidermek için harcamalarının niteliğini ve miktarını değiştirmek zorunda kalmaktadır. Yine çalışan sayısında meydana gelecek azalmaya bağlı olarak vergilerde de azalma söz konusu olacaktır. Para ve maliye politikalarında aksaklıklar meydana gelecek, bu aksaklıkları gidermek için farklı önlemler alınacaktır (Tokol, 2000: 96).

İşsizliğin bir başka maliyeti de bireysel anlamdadır. Şöyle ki uzun süre işsiz kalan kişinin, geçen zamanla birlikte mesleki becerilerinin aşındığından ve verimliliğinin düşmesinden söz edilmektedir. Kişinin iş bulması halinde tekrar aynı verimlilik düzeyine gelmesi belirli bir zaman alacaktır. Özellikle tekrar etme gerektiren teknik işlerde işsiz kalan sürenin önemi oldukça önemlidir (Biçerli, 2011: 429).

İşsizlik oranındaki artış sendikal mücadele anlamında da olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. İşsizliğin artması ile sendika üye sayısında bir azalma gerçekleşecek, sendika pazarlama gücünü eskisine nazaran kaybedecektir. Bu durumda işveren karşısında işçilerin kendilerini savundukları tek güç olarak gösterilen sendikaların, işlevlerinin azalmasına ve yitirmesine neden olacaktır (Tokol, 2000: 96).

Biçerli'ye göre (2011: 429) işsizlik kişinin ailesine ve çevresine de bazı maliyetler yüklemektedir. İşsizlik ve boşanma arasında bir bağ olduğu ve uzun süreli işsizliklerin boşanmalara neden olabileceği öngörülmektedir. Ayrıca işsizlik durumunda hırsızlıklar, madde kullanımı, alkol kullanımının artış gösterdiği ve hatta işsizlik durumunun kişiyi intihara bile sürüklediği görülmektedir.

TÜİK' e göre (2019) Türkiye'deki işsizlik oranı %14,1 olarak açıklanmıştır. Eurostat (2019) verilerine göre AB(28)'de işsizlik oranı %6,3, Almanya'da işsizlik oranı %3,1, İngiltere'de işsizlik oranı %3,7, Fransa'da işsizlik oranı %8,6, Hollanda'da işsizlik oranı %3,3, İtalya'da işsizlik oranı %9,9 ve Yunanistan'da işsizlik oranı %18,1'dir. Çin'de işsizlik oranı %5 olarak açıklanmıştır (Investing, 2019). ABD'de işsizlik oranı ise %3,7 şeklinde açıklanmıştır (Bloomberg, 2019).

1.1. İşsizlik Türleri

İşsizlik kavramını kişileri ne derecede etkilediğini ve ne kadar süre etkili olacağını ayırt etmek açısından kategorize etmek yararlı olacaktır (Biçerli, 2011: 438). İşsizlik; istem yönünden gönüllü, gönülsüz işsizlik, zaman açısından uzun süreli işsizlik, kısa süreli işsizlik ve

derece yönünden tam işsizlik, kısmi işsizlik vb. şeklinde sınıflandırılabilir (Tokol, 2000: 97). Çalışmamızda işsizlik kavramını açık işsizlik ve gizli işsizlik olmak üzere iki genel kategoriye ayırmamız mümkündür. Açık işsizlik kategorisini ise; geçici işsizlik, yapısal işsizlik, konjonktürel işsizlik ve mevsimsel işsizlik olarak dört gruba ayırmaktayız.

1.1.1 Açık İşsizlik

Açık işsizlik ile kastedilen işsizlik çalışmanın başında tanımını yapılan, kişinin cari ücret düzeyinde çalışmak isteyip de iş bulamaması durumunu ifade etmektedir. Çalışmada açık işsizlik dört ana başlıkta incelenecektir.

1.1.1.1 Geçici İşsizlik

Geçici işsizlik, emek arz ve talebinin dengede olması durumunda bile kişilerin herhangi bir nedenle kısa süreli yer (iş) değiştirmelerinden kaynaklanan işsizlik türüdür (Tokol, 2000: 98). Emek piyasalarının hiçbir zaman tam dengede olmayışı bu işsizlik türüne neden olmaktadır. Eğer emek piyasasında tam bilgi ve tam mobilite durumu olsaydı işinden ayrılan bir kişinin, diğer bir işe geçmesinde herhangi bir sorun ve engel olmayacak ve işinden ayrıldığı vakit başka bir iş bulabilecekti. Yine kişinin piyasadaki diğer işler hakkında hiçbir zaman tam bilgi sahibi olmaması durumu da geçici işsizliğe neden olacaktır. Eğer kişi diğer tüm işler hakkında tam bilgi sahibi olsaydı kendisine en uygun işi seçerek oraya geçiş yapabilecekti. Bu durumda herhangi bir işsizlikten bahsedilemezdi (Biçerli, 2011: 440).

Bu işsizlik türü için kısmen de olsa istemli işsizlik türü de denilebilir. Şöyle ki kişi mevcut işinin yeteneklerine uygun olmadığını düşünerek ya da daha iyi koşullarda bir iş bulabilmek için işinden ayrılarak yeni bir iş araması onun geçici işsizler grubuna dahil olmasına neden olacaktır (Kanca, 2012: 3).

1.1.1.2 Yapısal İşsizlik

Emek piyasalarında bulunan açık işler ile iş arayanların bir araya gelememeleri sonucunda oluşan işsizlik türüdür. Açık işler ile iş arayanların bir araya gelmemesinin iki farklı sebebinden bahsetmek mümkündür. Bunlardan birincisi açık olan işin nitelikleri ve gereklilikleri, iş arayan ile uyuşmamasıdır. İkincisi ise açık iş ile iş arayanın farklı bölgelerde olmasından dolayı buluşamamalarıdır. (Biçerli, 2011: 448).

Yapısal işsizlik genel olarak gelişmekte olan ülkelerde sıklıkla görülen işsizlik türüdür. Geçici değil devamlılığı olan işsizliktir. Sürekli işsizlik olması nedeniyle gelişmiş ülkelerde de ciddi bir önem taşımaktadır. Toplumdaki değişmelere bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu yüzden her toplumda farklı sebeplerden dolayı ileri gelmektedir (Tokol, 2000: 99-100).

Zaim'e göre (1997: 189) kültürel değişimler ve modernleşme yapısal işsizliğin en büyük kaynaklarından. Kişilerin sürekli olarak tükettikleri ürünlerin değişmesi, küçük üretim yerlerinin fabrikalara dönüşmesi ve teknolojinin sürekli olarak gelişmesi yapısal işsizliğe yol açmaktadır. Yapısal işsizlik çoğu zaman gençler için yeni istihdam alanları yaratırken, yetişkinler için işlerini kaybetmeleri anlamına gelmektedir. Şöyle ki yüksek vasıflı bir sanatkârın işinin fabrikalarda daha hızlı ve daha ucuz üretilmesi işini kaybetmesine neden olurken, ilerlemiş yaşı dolayısıyla kolaylıkla başka işlerde istihdam edilemeyecek ve işsiz kalacaktır. Fakat daha yaşı genç olan ve öğrenme çağında olan gencin fabrikalarda istihdam edilmesi daha kolay olacaktır.

Teknolojik işsizlik pek çok kaynakta farklı başlıkta ele alınmasına rağmen yapısal işsizliğin bir başka boyutudur. Üretime teknolojinin girmesi, emek faktöründen tasarruf edilmesini sağlayacaktır. Bu tasarruf süresi emek faktörü için işsizlik durumunu ifade etmektedir. Üretimde daha fazla ve hızlı çıktı elde etmek için kullanılan yeni üretim şekilleri emek faktörünün üretimin dışında kalmasına neden olmaktadır (Tokol, 2000: 98).

1.1.1.3 Konjontürel İşsizlik

Bir ülkenin ekonomik durumunun belirli bir dönemini açıklayan unsurların bütününe konjontür adı verilmektedir (Lordoğlu ve Özkaplan, 2007: 382). Ekonominin konjontürel dalgalanmaları sonucunda meydana gelen işsizliğe ise konjontürel işsizlik adı verilmektedir. Ekonominin genişleme dönemlerinde toplam talep ve üretimde meydana gelecek artışlara bağlı olarak işsizlik oranı düşecektir. Ancak ekonominin durgunluk döneminde toplam talepte ve üretimde daralmalara gidilecektir. Bu durum istihdama da yansıtacak ve işsizlik oranlarını yükseltecektir (Biçerli, 2011: 453).

Tokol'a göre (2000: 99) "Konjontürel işsizlik piyasa ekonomisinin geçerli olduğu kapitalist ve karma ekonomilere özgü sayılabilecek bir işsizlik türüdür. Bu ekonomilerde üretimin dış pazara dönük olması, pazarların şeffaf olmayışı, büyük ölçekli üretime gidilmesi, karmaşık üretim süreci konjontürel işsizliğe neden olmaktadır."

Konjontürel işsizlikte yapısal ve geçici işsizliğe göre daha fazla dalgalanmalar gözlemlenmektedir. Yapısal ve geçici işsizlik yıllara göre küçük farklılıklar göstermekte iken konjontürel işsizlik ekonomideki gelişmelere (daralma – genişleme) bağlı olarak daha büyük farklar göstermektedir. Konjontürel işsizlik ekonominin sadece belirli bir kesimine değil bütününe yayılmaktadır. Son olarak konjontürel işsizlik geçici işsizlikten uzun sürmekte ve yapısal işsizlikten kısa sürmektedir (Biçerli, 2011:462).

1.1.1.4 Mevsimsel İşsizlik

Sezonluk işsizlikte denilen mevsimsel işsizlik ekonomik dalgalanmalar sonucunda ortaya çıkmaktadır. Fakat buradaki ekonomik dalgalanmalar konjonktürel işsizliktekine benzer bir şekilde değil, önceden beklenen ve yıl boyunca sistematik bir şekilde süregelen dalgalanmalardır (Biçerli, 2011: 462-463). Genellikle gelişmekte olan ülkelerin karşılaştıkları işsizlik türü olan mevsimsel işsizlik; tarım, turizm, inşaat ve talep yapısında değişmelere etki eden spesifik sektörlerde görülmektedir (Lordoğlu ve Özkaplan, 2007: 386).

Tokol'a göre (2000: 97) mevsimsel işsizlik hava koşulları, mevsim değişimleri ve sanayinin yapısından kaynaklanan nedenlerle ortaya çıkmaktadır. Bu durumlar üretimin arz yönünü etkilemekte ve üretimi durdurmakta veya kısıtlamaktadır. Üretimin durması veya kısıtlanması emeğe olan talebi etkileyerek işsizliğe neden olmaktadır.

Kanca (2012: 3) ekonomideki etkinliklerin mevsimlere göre değişiklik gösterdiğini ve buna bağlı olarak istihdamında bu değişime göre şekillendiğini belirtmektedir. Buna göre bazı sektörlerde mevsimlere bağlı olarak çalışma imkanı artmakta veya azalmaktadır. Özellikle tarım sektöründe mevsimlerin etkisi en belirgin şekilde görülmektedir. İnşaat ve turizm sektörü içinde aynı şeyleri söylemek mümkündür.

Biçerli'ye göre (2011: 463) mevsimsel işsizliğin, iradi işsizlik özelliği taşıdığını söylemek mümkündür. Şöyle ki mevsimlik çalışanlar yılın bazı zamanlarında çalışmakta bazı zamanlarında ise işsiz kalmayı tercih etmektedirler. Oysaki çalışmaktan arta kalan zamanda kişinin başka bir işle meşgul olması mümkün görülmektedir. Ancak kişi uzun süreli dinlenmeyi tercih ederek çalışmamayı tercih etmektedir.

1.1.2 Gizli İşsizlik

Gizli işsizlik açık işsizlik türlerinden farklı bir görünüme sahiptir. Burada her ne kadar işsizlikten bahsedilse de söz konusu işsizlik verimlilikle ilişkilendirilmiştir. Gizli işsizlik için işsizliğin özel bir durumu da denilmektedir. Gizli işsizlik, herhangi bir işletmede ya da sektörde çıktıya etki etmeyen ya da çıktıya negatif etki eden işçilerin durumudur. Bu işçiler işletmeyi ya da sektörü terk etseler dahi çıktı miktarında herhangi bir değişme olmayacaktır (Lordoğlu ve Törüner, 1995: 183-184).

Tokol'a göre (2000: 100) gizli işsizlik: "Genellikle gelişmekte olan ülkelerde tarım sektöründe ağırlıkla görülürken, gelişmiş ülkelerde sanayi ve kamu sektöründe daha çok rastlanılan bir işsizlik türüdür."

Tarım kesiminde gizli işsizliğin yoğun olarak görülmesinin nedeni, tarımda teknoloji ile birlikte tarım aletlerinin kullanımının yoğunlaştığı gösterilebilir. Kamu sektöründe gizli

işsizliğin yoğunluğu ise kamunun en temel görevlerinden olan istihdam yaratmak adı altında gerçekleştirilen politikalardan kaynaklandığı şeklinde açıklanabilir (Biçerli, 2011: 438).

Gizli işsizliğin çözümü diğer işsizlik türlerinden farklıdır. Daha çok çözüm bürokrasi ve etkinlik temelinde gerçekleşecektir. Bürokrasinin minimum seviyelere indirgenmesi ve birimlerdeki etkinlik düzeylerinin sürekli kontrol ve denetime tabi tutulması gizli işsizliğin çözümü için etkili olabilir. Bu işsizlik çözümünün daha çok kontrol ve denetimle gerçekleşeceği ileri sürülmüştür, bunun sebebi ise herhangi bir sektördeki ya da işletmedeki çalışanın kendisinin dahi gizli işsiz olduğunun farkına varamamasıdır (Lordoğlu ve Törüner, 1995: 185).

1.2 Genç İşsizliği Kavramı

İşsizlik günümüzde tüm ekonomilerin en önemli sorunu haline gelmiştir. Bugün bütün dünya ekonomilerinin çözüm aradığı ve artışı engellenemeyen bu sorun üzerinde birçok politika üretilmiştir. Ekonomide yaşanan gelişmelerin istihdamı arttıracacağı düşüncesi hakimken, günümüzde istihdamsız ekonomik büyüme sıkça karşılaşılan bir durum haline gelmiştir. Bu durumda ekonomik büyümenin işsizlik sorununu tek başına çözemeyeceği anlaşılmıştır. Ekonomik büyümeye rağmen istidamın artmaması genç nüfusu daha çok etkilemektedir. Özellikle eğitimini tamamlayan gençlerin iş piyasasında ilk karşılaştıkları durumunun işsizlik olması onlar üzerinde yıkıcı bir etki yaratmasına neden olacaktır. Genç işsizliğinin artışı derinlemesine incelenmesi gereken ve ülkenin geleceği açısından oldukça önem arz eden bir konudur (Uslu, 2018: 17).

Genç nüfus; yüksek enerjisi, yaratıcı bir yapıya sahip olması ve yenilikçi yapısı ile ekonomilerin kalkınmasındaki en önemli rolü üstlenmektedir. Fakat genç nüfusun ekonomik kalkınmanın bir unsuru olabilmesi için üretimde yer alması gerekmektedir. İşgücü piyasalarının ihtiyaç duyduğu niteliklerle donatılarak iş dünyasına entegre edilmesi gerekmektedir. Gençler ancak bu şekilde ekonomik kalkınma için önemli bir insan kaynağı olabilecektir. Gençlerin refah seviyelerinin artması sadece bireysel anlamda fayda sağlamayacak dolaylı olarak toplum refahının da artmasına olanak sağlayacaktır (Ergün, 2019: 1).

Gençlik insan hayatının en önemli evrelerindedir. Kendine has dinamikleri ve özellikleri olan bu dönem sadece bireysel anlamda değil toplumsal anlamda da önemlidir. Sadece biyolojik olarak değil, ekonomik, toplumsal ve siyasal anlamda da etkisi olan yetişkinlikten önce çocukluktan sonraki dönem şeklinde sınırlanabilirken genelde gençlik yaş olarak sınırları çizilen bir olgu olmuştur. Çünkü gençlik dönemi başlangıcı ve bitişi kesin olarak belirlenemeyen ve net bir şekilde tanımlanamayan yetişkinliğe geçiş evresidir (Baran, vd., 2013: 65).

İnsan hayatının en önemli evrelerinden olan gençlik kavramı Türk Dil Kurumunda şu şekilde tanımlanmıştır; genç kavramını yaşı ilerlememiş olan, ihtiyar karşıtı olarak tanımlanmışken, gençlik kavramı; insan hayatının ergenlikle orta yaş arasındaki dönemi şeklinde tanımlamıştır (TDK, 2019). İlo ve TÜİK 15-24 yaş aralığını genç nüfus olarak kabul etmekte ve gençlerle ilgili çalışmalarında bu yaş aralığını kullanmaktadır (İLO, 2019; TÜİK, 2019). Birleşmiş Milletlerin gençlik tanımı en sık kullanılan tanımdır ve bu tanıma göre genç 15-24 yaş aralığını kapsamaktadır. Gençliğin tanımı kültürel, kurumsal ve politik faktörlere göre değişiklik gösterdiği için yaş sınırı ülkeden ülkeye farklılıklar gösterebilmektedir. Avrupa Birliği İstatistik Kurumu Eurostat bazı çalışmalarında 15-24 yaşı kullanırken bazı çalışmalarında ise 15-29 yaş aralığını kullanmaktadır (Eurostat, 2019; Ergün, 2019: 9; O'Higgins, 1997: 1; Gündoğan, 1999: 65).

Genç ve gençlik kavramlarına ilişkin net bir tanımlama henüz yapılamamıştır. Sebebi ise gençlik kavramının soyut bir kavram olması ve sınırlarının kesin bir şekilde belli olmamasıdır. Gençlik kavramının farklı alanlarda farklı şekilde tanımlarına rastlamak mümkündür. Çalışmamada gençlik kavramı TÜİK'in kullanmış olduğu 15-24 yaş aralığı olarak ele alınmıştır (Aktaran: Murat ve Şahin, 2011: 33; Gündoğan, 2001: 5). Bu bağlamda “genç işsizliği” kavramı için; 15-24 yaş aralığında bulunan ve cari ücret düzeyinde çalışmayı kabul etmesine rağmen, iş bulamamış ve istihdam dışında kalmış kişileri ifade ettiği söylenebilir.

Eğitimli genç işsizliği ise 15-24 yaş aralığında bulunan lise ve üzeri eğitimini tamamlamış kişileri ifade etmektedir. İşsizlik ve özelliklede genç işsizlik bütün ülkeler için oldukça büyük bir problem iken eğitimli genç işsizliği daha büyük bir problemdir. Yükseköğrenim kişiye birçok anlamda olumlu katkı sağlamaktadır. Bu katkı kişisel anlamda gelir artışı sağlayabilmekte iken toplumsal anlamda da verimlilik artışı sağlamaktadır. Eğitimli genç işsizliğinin var oluşu ve artması bu faydadan hem kişisel olarak hem de toplumsal olarak yararlanılamayacağı anlamını taşımaktadır. Ayrıca yükseköğrenimin kişiye ve topluma getirdiği yüksek maliyetlerde düşünülürse eğitimli genç işsizliğinin ne kadar büyük bir kayıp oluşturduğu ortaya çıkacaktır (Mütevellioglu vd, 2010: 212; Bulutay, 2005: 1).

Türkiye’de her geçen gün eğitimli gençlerin sayısı artmaktadır. Eğitimli işgücünün aranılan niteliklerde olması gencin işsiz kalmasına engel olacaktır. Gelişmiş ülkelerde eğitimde geçirilen sürenin uzunluğu işsizlik süresini kısaltsa da Türkiye’de durum bu şekilde değildir. Burada Türkiye’de eğitimden istihdama geçişte bazı sorunların varlığından bahsetmek yanlış olmayacaktır. İşgücü piyasalarının ve eğitim kurumlarının birlikte hareket etmesi eğitimli genç işsizliğinin önlenmesinde oldukça etkili olacaktır (Durmaz ve Karataş, 2017: 30-31).

Üniversite eğitimini tamamlamış kişinin çalışma hayatına geçişte karşılaştığı sorunlar, yoğun işsizlik oranları ve istihdam halinde olan gençlerin durumu, eğitimine devam eden gençleri de tedirgin etmektedir. Genç işsizliği oranlarının yüksek olması eğitime devam eden bazı gençlerde işsiz kalma korkusu yaratmaktadır. Bu durumun sonucunda gençlerin eğitimini uzatma eğiliminde olduğu gözlenmiştir. Gençlerin işgücü piyasalarındaki olumsuz hali gençlerde öfke, hayal kırıklığı ve umutsuzluk gibi duygulara kapılmalarına da yol açmaktadır (Kıdır, 2017: 1372).

1.3. Genç İşsizliğinin Nedenleri

Türkiye’de 1980 yılında yaşanan ekonomik yapısal değişimin ardından kamunun ekonomideki payı azaltılmış ve özelleştirmeler hız kazanmıştır. Türkiye ekonomisi dışa açılmayla birlikte küreselleşmesi hız kazanmıştır. Bir takım yeni ekonomi politikaları oluşturulmuş ve hayata geçirilmiştir. Tarım sektöründe de yaşanan birtakım gelişmeler (teşviklerin ve sübvansiyonların daraltılması vb.) sonucunda tarım kesiminde birçok kişi boşta kalmış ve kentlere göç etmişlerdir. Bu göçler gençler üzerinde baskı oluşturmuş ve hem genel anlamda hem de genç işsizliği anlamında artışlar başlamıştır. Ayrıca dışa açık ekonominin bir getirisi olan krizler ve konjonktürel daralmalar genç işsizliği üzerinde ağır ve kalıcı etkiler bırakmıştır. Ekonomik büyümeler yeterli istihdam sağlayamamış ve istihdamsız büyüme gündeme gelmeye başlamıştır. Eğitim sistemin aksaklıkları sebebiyle iş gücü piyasalarının istediği nitelikte işgücü yetiştirilememiştir. İstihdam maliyetleri artmış ve yeni istihdam alanı yaratma güçleşmiştir. Bunlara ek olarak sürekli artan nüfus Türkiye’de genç işsizliğini kronik hale getirmiştir (Okur, 2015: 57-58).

Genç işsizliğinin sebeplerini açıklamak diğer yaş grupların işsizliğinden farklı ve karmaşıktır. Fakat genç işsizliğinin nedenlerinin iyi bir şekilde irdelenmesi gerekmektedir. Genç işsizliği ile mücadele politikaları bu nedenlere göre geliştirilmeli ve uygulamaya konulmalıdır (Çetinkaya, 2010:46). Çalışmada genç işsizliğinin nedenleri; ekonomik nedenler, demografik yapıdan kaynaklanan nedenler, işgücü piyasası politikalarının yetersizliğinden kaynaklanan nedenler, ücret politikaları ve asgari ücret uygulamasından kaynaklanan nedenler, eğitim sisteminin yetersizliğinden kaynaklanan nedenler ve gençlerin iş piyasalarına ilk kez girişinden kaynaklanan nedenler olarak altı başlıkta incelenecektir.

1.3.1. Ekonomik Nedenler

Genç işsizliği sorunu 1970’li yıllarda meydana gelen ekonomik durgunluk ve gerileme sonucunda ortaya çıkmıştır. Gençler ekonomik durgunluk ve kriz dönemlerinde en çok etkilenen kesim olmuştur. Gençlerin durgunluk ve kriz dönemlerinde bu denli etkilenmesi iş

piyasalarına yeni giriş yapmasından kaynaklanmaktadır. İşgücü piyasalarının en kıdemsiz ve deneyimsiz üyeleri olmasında dolayı yetişkin işsizliğinin artış gösterdiği dönemlerde genç işsizliği daha da fazla etkilenebilmektedir (Aktaran: Çetinkaya, 2010:47, Hansen, 1987: 130).

Konjonktürel dalgalanmaların işsizlik oranlarına etkisi önceki başlıklarda açıklanmıştır. Piyasaların durgunluk dönemlerinde işsizlik oranlarının artmaya başladığı ve bu artıştan en çok gençlerin etkilendiğini söylemek mümkündür. Sebebi ise durgunluk dönemlerinde istihdam zorlaşmakta ve işgücü talebi azalmaktadır. İşgücü talebinde işveren tercihini daha çok yetişkin ve tecrübeli işgücünden yana kullanmaktadır. Ayrıca piyasaların durgunluk dönemleri işten çıkarmalarında oldukça fazla olduğu dönemlerdir. İşten çıkarma genelde son giren işçiden başlamaktadır. Bu durumda en çok gençleri etkilemektedir. Durgunluk döneminden sonra piyasaların tekrar eski haline dönmesi istihdam durumunun aynı şekilde eski kapasitesine ulaşamadığını pek çok araştırmalar ortaya koymuştur (Okur, 2015: 58-59).

Ekonomik durgunluk dönemlerinin uzun sürmesi halinde ekonomik kriz süreci başlamaktadır. Bu süreç durgunluk dönemlerinden daha ağır etkilere sahiptir. Kriz dönemlerinde işten çıkarmalar artmaktadır. Toplam talepte azalmalar meydana gelecek ve bu azalmalar sonucunda işgücü talebi de azalacaktır. Üretim en az seviyelerde gerçekleşecektir. Bu durumda iş arayan gençler uzun süreli işsizliğe maruz kalacaktır. İşli olan gençler ise işten çıkarılmada öncelikli olacaklardır. Sebebi ise işten çıkarmanın işverene olan maliyetidir. Kıdemli işçinin işten çıkarma maliyeti işverene bazı külfetler yükleyecektir (kıdem tazminatı gibi) ancak genç işgücünün işverene karşı pek fazla maliyeti olmayacak ve işten çıkarmak daha kolay olacaktır (Murat ve Şahin, 2011: 46).

Gençlerde ilk işe girmede karşılaşılan sorunlar göz önüne alınırsa iş arama sürelerinin uzun olduğu sonucuna varılabilir. Özellikle durgunluk dönemlerinde bu süre daha da artmakta ve işsiz kalan süreler uzamaktadır. Bu durumda gençlerin bir kısmı eğitime devam ederek işgücü piyasalarından çekilmektedirler. Bu sürede durgunluk döneminin sona ermesini beklemekte ve eğitimin kazandıracığı vasıf ile daha iyi şekilde istihdam edilmeyi düşünmektedirler (Okur, 2015: 59).

1.3.2. Demografik Yapıdan Kaynaklanan Nedenler

Genç işsizliğinin en önemli faktörlerinden bir diğeri de genç nüfusun büyüklüğü olarak açıklanmıştır. İş piyasalarında genç sayısı kadar iş alanı olması gereklidir, ancak bu şekilde işsizliğin önüne geçmek mümkün olacaktır. Seçer'in (2006: 82) Korenman ve Neumark'tan aktardığı 15 OECD ülkesinde yapılan genç nüfusun büyüklüğü ile işsizlik arasındaki araştırmaya göre nüfus büyüklüğü ile işsizlik arasında 0,5 oranında elastikiyet oranı olduğu

saptanmıştır. Yani genç nüfusun %10'luk artışı genç işsizliğinde %5'lik bir artışa neden olmaktadır. Buradan genç nüfus büyüklüğünün genç işsizliğini etkilediğini söylemek mümkündür. Ancak aynı araştırmanın bir diğer sonucunda yetişkin işsizliği ile genç işsizliği arasındaki elastikiyet oranı 0,7 olarak açıklanmıştır. Buradan hareketle yetişkin işsizliğinin genç işsizliğini, genç nüfusun büyüklüğünden daha çok etkilediği görülmüştür (Korenman ve Neumark, 1997: 31-32).

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra doğum oranlarında hızlı bir artış süreci başlamıştır. Bazı ülkeler özellikle savaşta oluşan tahribatları kapatabilmek için nüfus arttırıcı politikalar çıkarmış ve uygulamaya koymuştur. Bu durumda işgücü arzı, işgücü talebini yakalamış ve zamanla daha fazla olmaya başladığı görülmüştür. İşgücü fazlalığı oluşmaya bu dönemden itibaren başlamıştır. Bunu takip eden sürede kadınların işgücüne girmesi de gençlerin işgücü piyasasının dışına itilmesine neden olmuştur. Hem maliyet olarak hem de sorunsuz bir işgücü olarak kadınlar işverenler tarafından gençlere göre daha çok tercih edilmişlerdir. Böylelikle genç işsizlik kalıcı hale gelmeye başlamıştır (Murat ve Şahin, 2011: 47; Gündoğan, 1999:70).

Genç işsizliğini yaş faktörü de etkilemektedir. Şöyle ki gençlerden eğitim seviyesi düşük olanlar ve vasıfsız olanlar işverenler tarafından istihdam edilmek istenmezken, eğitim seviyesi yüksek olan gençler ise aldıkları eğitim ile ilgili en iyi işi bulana kadar işsiz kalmayı tercih etmektedirler. Bu durumda hem eğitim almış olan nitelikli gençler hem de eğitim almamış olan vasıfsız gençler işsizlik sorununu yaşayabilmektedirler (Murat ve Şahin, 2011: 48).

1.3.3. İşgücü Piyasası Politikalarının Yetersizliğinden Kaynaklanan Nedenler

İşgücü politikalarındaki genel amaç işsizliği ortadan kaldırmak ve işgücü piyasasını düzenlemektir. Bunun için istihdamı arttırıcı politikalar geliştirilmesini sağlamak gerekmektedir. Aynı zamanda işgücü piyasalarında bulunan aksaklıklarında giderilmesi gerekmektedir (Aktaran: Çoban, 2017: 31; Kapar, 2006: 344). İşgücü piyasası politikaları aktif istihdam politikaları ve pasif istihdam politikaları şeklindedir. Birden çok aktif istihdam politikaları bulunmaktadır ancak hepsinde amaç işsizliği önlemektir. Aktif istihdam politikaları birbiriyle iç içe geçmiş politiklardır. Bazı aktif istihdam politikaları talep yönlü iken bazıları da arz yönlüdür. Aktif istihdam politikaları; kamunun işe yerleştirme hizmeti, mesleki eğitim hizmeti, istihdamı sübvansede edilmesi, engellilere ve gençlere yönelik politikalar şeklindedir. Pasif istihdam politikaları tam olarak aktif istihdam politikaları şeklinde değildir. Aktif istihdam politikalarında amaç işsizliği önlemek iken, pasif istihdam politikalarında amaç işsizliğin ortaya çıkardığı sosyal ve ekonomik etkileri en aza indirmektir. Pasif istihdam

politikaları kapsamında ele alınan konular ise; işsizlik sigortası, erken emeklilik ve kıdem tazminatı şeklindedir (Yalçın: 2014: 41-49).

İşgücü piyasası politikalarının yapısı genç işsizliğini doğrudan etkilemektedir. Katı işgücü piyasası politikaları genç işsizliğini olumsuz etkilemektedir. İşgücü piyasalarına ilk defa giriş yapan genç gerekli iş tecrübesine sahip değildir. Piyasada geçici işlerin bulundurulması ve gençlerin bu tecrübesizliklerini ortadan kaldırması gerekmektedir. Esnek işgücü piyasası politikalarında genç kendine en uygun işi seçebilme imkanına sahiptir. Böylelikle seçtikleri işte deneyim ve tecrübe kazanacaklardır. Aynı zamanda işveren de işgücü için fazla ücret ödemeyecek ve işgücünü deneme fırsatı olacaktır. Kısacası esnek işgücü piyasası politikaları genç işsizliğini önlemede önemli bir rol üstlenmektedir. Ancak katı işgücü piyasası politikalarında Avrupa Birliği'nde de görüldüğü üzere genç işsizliği üzerinde sorun oluşturmaktadır (Aktaran: Murat ve Şahin, 2011: 49; Caroleo ve Pastore, 2007:39-40).

Türkiye'de genç işsizliğinin durumu incelendiğinde yeterli politikaların uygulanmadığı görülmektedir. Son yıllarda genç işsizliği yetişkin işsizliğinin iki katına çıkması bu durumun en önemli göstergesidir. Gençlerin bu durumu en çok kadınları etkilemektedir. Genç işsizliğini azaltmak için özel politikalara ihtiyaç olduğu ortadadır. Özellikle genç kadın işsizliğinin durumu kendine has politika çıkarmaya yetmektedir. Genç işsizliği ülkenin geleceği açısından oldukça önem arz eden bir konu olduğundan üzerinde tartışılması gereken bir konudur (Aktaran: Bilen,2015: 14; Yentürk ve Başlevent, 2007: 8).

1.3.4. Ücret Politikaları ve Asgari Ücret Uygulamasından Kaynaklanan Nedenler

Ücret politikalarının genç işsizliği üzerinde negatif etkileri olduğu görüşü hakimdir. Bazı dönemlerde ücretlerin yükselmesi halinde gençlerin istihdam edilemeyeceği onların yerine yetişkinlerin tercih edileceği görüşü yaygındır. Yetişkinlerin gençlere göre daha tecrübeli ve deneyimli olması onların gençlerin yerine rahatlıkla tercih edilmelerini sağlayacağı düşünülmektedir. Yetişkin işçi yerine genç işçi tercihi çok olası bir durum olmadığı ancak mecburi durumlarda böyle bir tercihin olabileceği öngörülmektedir. Fakat yapılan araştırmalar sonucunda bu varsayımların doğru olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Gerekli eğitimleri almış, piyasasının istediği nitelik ve becerilere sahip gençlerin en az yetişkinler kadar tercih edileceği hatta bazı durumlarda yetişkinlerden bile daha fazla tercih edildiği söylenebilir. Özellikle gelişime açık alanlarda gelişen teknolojiyi takip etme aşamasında gençlerin yetişkinlerden önde olduğu bile söylenebilir. Buradan hareketle ücret politikalarının genç işsizliği üzerinde herhangi bir olumsuz etkisinin olmadığından bahsetmek mümkündür (Aktaran: Murat ve Şahin, 2011: 52-53; O'Higgins, 1997:28).

Asgari ücret uygulamaları genç işsizliği üzerinde etkisi olan bir diğer ücret politikasıdır. İşsizliğin artmasıyla birlikte ortaya çıkan ve ilk olarak gelişmiş ülkelerde görülen asgari ücret uygulaması yasal olarak düzenlenmiş, işgücü piyasalarında en alt ücret uygulamasıdır. Yapılan birçok araştırma genç işsizliği ve asgari ücret üzerine yoğunlaşmıştır. Buna göre gençlerin genellikle asgari ücret düzeyinde ya da ona çok yakın bir seviyede istihdam edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Buradan hareketle asgari ücrette meydana gelecek bir artış durumu genç işsizliğini direkt olarak negatif bir şekilde etkiyeceği sonucuna ulaşılmıştır. Birçok ülkede genç işsizliğinin yetişkin işliğinden neredeyse iki kat fazla olması da bu durumu destekler niteliktedir (Aktaran: Murat ve Şahin, 2011: 53; Ghellab, 1998: 9).

1.3.5. Eğitim Sisteminin Yetersizliğinden Kaynaklanan Nedenler

Eğitim, kişinin hayatına yön veren, geleceğini önemli derece etkileyen önemli bir kültürel sermaye birikimidir. Eğitim ile birey, kazanmış olduğu nitelikli bilgi ve beceriler sayesinde işsizlik süresini kısaltabilir ya da tam aksine işsiz kalacağı süreyi uzatabilir. Buradan hareketle nitelikli eğitim ile işsizlik arasında ters orantı vardır denilebilir. Nitelikli eğitim birey açısından olduğu gibi ülke açısından da oldukça önemli bir konudur. Eğitim seviyesi yüksek olan bir toplumun her anlamda gelişmişlik göstereceği aşıkardır. Genç işsizliği sorununda ise eğitim konusu en önemli konuların başında gelmektedir. Bu problemin çözümünde gençlere, günümüzün işgücü piyasası ihtiyaçlarını karşılayacak eğitim verilmelidir. Ülkeler, kendi sosyo-kültürel ve işgücü piyasası özelliklerini göz önünde bulundurarak daha çok modern ekonominin ihtiyaç duyacağı işgücünü yetiştirmek zorundadır. Eğitim sisteminin belirli bir sistemde ya da kalıpta tekdüze bütün gençlere yinelenerek verilmesi yerine piyasa koşullarının değişen şartlarına uygun olarak ihtiyaç duyduğu nitelikler doğrultusunda güncel eğitim verilmesi gereklidir. Piyasa koşullarının sadece bugününü değil geleceğine yönelik analizler yapılması ve olası ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde geleceğe yönelik eğitim sistemlerinin geliştirilmesi ve güncellenmesi gerekmektedir (Murat ve Şahin, 2011: 51).

Mesleki eğitimin sanayi bağları ve iş kalitesi daima yüksek olmalıdır. Sanayinin ihtiyacı olan ara elemanı yetiştirmede görevli meslek liseleri ve meslek yüksekokulları piyasanın ihtiyaçlarını analiz etmeli ve sürekli olarak sanayinin talebine göre eğitim politikaları geliştirmelidir. Mesleki eğitim veren kurumlardan mezun olan gençlerin aldıkları eğitim, onların istihdam edilebilmeleri için yeterli seviyede olmalıdır. Özellikle mezun olan kişilerin iş hayatına ilk kez giriş yapacağı ve iş deneyimi eksikleri düşünülerek bu alana yönelik eğitim politikaları geliştirilmelidir. İşveren tarafından genç bireyin istihdam edilmesi cazip hale

gelmelidir. Aksi halde işveren yeni mezun olan bireyi deneyimsizlikten ve eksik piyasa bilgisinden dolayı istihdam etmek istemeyecektir (Şentürk, 2018: 21).

Erdem'e göre (2012: 50-54) mesleki ve teknik eğitimin temel amacı kalkınma stratejisi doğrultusunda işgücüne gerekli becerilerin kazandırılması ve becerilerin istenilen seviyelere getirilmesidir. Ancak meslek liselerinden mezun olan bireyler mevcut yapısı itibariyle ekonomide, endüstride ve daha pek çok alanda gerçekleşen gelişmelerin ihtiyacını karşılayamamakta, ihtiyaç duyulan yeni değer ve becerileri kazandırmakta zorlanılmakta ve hızlı değişimler karşısında uyum sağlayamamaktadır. Bu durumda meslek liselerinden mezun olan gençler istihdamın dışında kalmaktadırlar. Meslek liselerinin eğitim sistemi değiştirilmeli ve nitelikli ara eleman yetiştirecek politikalar geliştirilmelidir.

Eğitim seviyesi ile işsizlik arasındaki ilişki Tablo 1.1 ve Tablo 1.2'de de verilmiştir.

Tablo 1.1 Erkeklerin Eğitim Durumuna Göre ve Yıllara Göre 15-24 Yaş İşsizlik Oranı

Yıllar	Okuma Yazma Bilmeyen	Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	İlkokul	İlköğretim	Ortaokul veya Dengi Meslek Ortaokul	Genel Lise	Lise Dengi Mesleki Okul	Yükseköğretim
2014	19,1	18,2	18,1	15,3	13,4	17,9	16	23,2
2015	9	18	16,8	15,9	12,8	19,6	14,7	21,5
2016	24,5	18,6	19,1	15,5	14,4	18,8	17,2	25,2
2017	15,3	19,4	13,7	16,2	14,3	21,5	18,2	25,4

Kaynak: TÜİK 2019 verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 1.2 Kadınların Eğitim Durumuna Göre ve Yıllara Göre 15-24 Yaş İşsizlik Oranı

Yıllar	Okuma Yazma Bilmeyen	Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	İlkokul	İlköğretim	Ortaokul veya Dengi Mesleki Ortaokul	Genel Lise	Lise Dengi Mesleki Okul	Yükseköğretim
2014	8,6	10,5	12	13,4	12,1	24,5	25,3	33,1
2015	7,2	8,6	15,3	15,1	17	26,3	23,4	35,9
2016	2,1	10,1	10,1	16,5	13,2	29,6	27	35,4
2017	7,6	11,5	14,9	16,2	12,5	29,2	28,4	41,2

Kaynak: TÜİK 2019 verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 1.1 ve 1.2 incelendiğinde görülmektedir ki eğitim seviyesinin artması işsizlik seviyesinde herhangi bir azalmaya neden olmamaktadır. Aksine yükseköğretime sahip olan geçlerin verilen dört yıl içinde en yüksek işsizlik oranına sahip olduğu göze çarpmaktadır. Yine Tablo 1.1 ve 1.2 incelenirse kadınların erkeklere oranla aynı eğitim seviyesinde daha yüksek işsizlik oranları ile karşı karşıya oldukları görülmektedir.

1.3.6. Gençlerin İş Piyasalarına İlk Kez Girişinden Kaynaklanan Nedenler

Eğitim hayatını tamamlamış kişi elbette ki iş hayatına girmek ve kendi hayatını kurmak isteyecektir. Fakat gençler iş piyasalarına yeni atılım yapacaklarından dolayı tecrübe eksikliğinden ötürü bir bocalama dönemine gireceklerdir. Tecrübe hem gençler arasında hem de işverenler arasında oldukça önemsenen bir durumdur. Tecrübe sahibi olmak, yapılacak işin daha iyi daha düzgün yapılacağı anlamını taşımaktadır. Bu sebepten dolayı işveren tecrübeli kişiyi istihdam etmek isteyecektir. Fakat eğitim hayatını yeni tamamlamış olan kişinin genelde iş hayatına dair işverenin istediği nitelikte bir tecrübesi bulunmamaktadır. Ancak genç, okul döneminde staj yapmış ya da herhangi bir yerde çalışmışsa çalıştığı süre kadar bilgi ve tecrübeye sahip olacaktır. Bu durum bazı işverenler tarafından yeterli görülmemekte ve dikkate alınmamaktadır. İşveren yeni mezun genci işe almakla birlikte bir eğitim maliyetini de göze almış olacaktır. İşveren pek çok durumda bu maliyete girmeyi istemeyecek ve tercihinin yetişkin kişilerden yana kullanmak isteyecektir. İş piyasalarında gençlerin bu şekilde bir maliyet unsuru olarak görülmesinin sebebi ise eğitim sistemidir. Verilen eğitim ile piyasanın istekleri uyuşmamaktadır. Eğitim sistemin sürekli güncellenmesi ve iş piyasalarını yakından takip etmesi gereklidir. İş piyasalarında meydana gelen bir değişiklik durumunda, paralelinde eğitim sisteminde de meydana gelmesi gereklidir. Ancak bu şekilde piyasanın istediği niteliklerde birey yetiştirilmiş olacaktır. Aksi halde gençler iş hayatına atılmada dezavantajlı grup olmaya devam edecek ve istedikleri işi bulmada oldukça zorluk çekeceklerdir (Çoban, 2017: 34).

Gençlerin birçoğu aldıkları eğitim doğrultusunda kendi ilgi alanlarına ve yeteneklerine uygun iş bulana dek işsiz kalmayı tercih etmektedirler ya da kendilerine en uygun işi bulana kadar sürekli iş değiştirme eyleminde bulunmaktadırlar. Bu durum hem genç açısından hem de işveren açısından olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. İşveren sürekli olarak iş değiştiren kişiyi istihdam etmek istemeyecektir. Bu durum kişisel anlamda da işsiz kalınan süreyi uzatmaktadır (Doğan, 2012: 74).

Son olarak işgücü piyasalarına girecek olan gençlerin özgüven ve öz yeterliliklerinin oldukça önem arz ettiği belirtilmektedir. Bu değişkenler kişinin işgücü piyasalarında karşılaştıkları sorunları aşabilmelerini ya da aşamamalarını etkilemektedir. Özgüven ve öz

yeterlilik kişinin iş yerindeki performansını, başarısını ve verimliliğini doğrudan etkilemektedir. Bu yüzden kişi açısından oldukça önemlidir. Bu değişkenlerin kişi için ve işgücü piyasaları için olumlu etki edecek şekilde yönlendirilmesi gerekmektedir (Durmaz ve Ören, 2017: 110).

1.4. Genç İşsizliğin Boyutları

Türkiye’de 1980’lerden bu yana işsizliğin hızla arttığı gözlemlenmektedir. Bu artışın nedeni olarak: Türkiye’de uygulanan vergi, prim yüklerinin ve işverenlerin sosyal yükümlülüklerinin fazla olması gösterilebilir. Ayrıca ekonomik durgunlukların ve krizlerin çok sık yaşanması ve ekonomik büyümenin istikrarlı bir şekilde sürdürülememesi işsizliğin hızla artmasına neden olmaktadır. Dünyada yaşanan ekonomik gelişmelerin iyi takip edilememesi ve yeniliklere uymada sorunlar yaşanması, ulusal anlamda rekabet gücünün sağlanmaması durumu da işsizliği arttıran nedenler arasındadır. İşsizlik toplumun her kesimi için büyük bir tehdit oluştururken gençleri daha fazla etkilemektedir (Çetinkaya, 2008: 95).

Genç nüfus yapısı itibarı ile ekonomik kalkınmanın en temel unsurudur. Diğer koşulların sabit olduğu düşünülürse daha fazla genç nüfusa sahip olan ülkeler diğer ülkelere göre daha avantajlı konumdadırlar denilebilir. Türkiye’de demografik anlamda oldukça iyi bir dönemi yaşamaktadır. Türkiye’de aktif nüfusun toplam nüfus içindeki oranı yüksektir. Yani bağımlı olan nüfus ona bakmakla yükümlü olan nüfusa oranla daha azdır. Türkiye’de de genç nüfusun fazla olduğundan bahsetmek mümkündür. (TÜİK (2019) verilerine göre 14-29 yaş aralığı yaklaşık olarak 19 milyon civarındadır.) Ancak sahip olunan bu genç nüfus fırsata çevrilememiştir. Türkiye’de yıllara göre sürekli bir şekilde artan genç işsizliğinden bahsetmek mümkündür. Bugün Türkiye’de gençler işgücü piyasalarına girmekte birçok zorlukla karşılaşmakta ve iş bulmada oldukça zorlanmaktadır. Kısacası Türkiye elinde bulundurduğu genç nüfusu fırsat olarak kullanamamakta ve ekonomide verimli bir şekilde yararlanamamaktadır (Ergün, 2019: 121-122).

Ülkemizin en büyük problemlerinden biri olan istihdamsız büyüme de genç işsizliğini tetikleyen bir diğer sorundur. Türkiye’de oluşturulan istihdam olanakları artan nüfusa cevap verememektedir. Nüfus artış hızının düşmesine rağmen yaratılan istihdam olanakları yetersiz kalmaktadır (Seçer, 2006: 82). İstihdamsız büyüme etkisini gerek genel işsizlik oranlarında gerekse genç işsizliği oranlarında büyük bir problem olduğunu bize göstermektedir. Tablo 1.3 genç işsizliğinin yıllara göre durumu verilmektedir.

Tablo 1.3 Yıllara Göre Türkiye’de Genç İşgücünün Durumu (15-24 yaş aralığı)

Yıllar	15-24 Yaşları Arasındaki Nüfus (Bin Kişi)	İşgücüne Katılma Oranı (%)	İşsizlik Oranı (%)	Tarım Dışı İşsizlik Oranı (%)	İstihdam Oranı (%)
2004	11 840	37,8	20,6	26,6	30,0
2005	11 757	37,7	19,9	24,2	30,2
2006	11 670	37,4	19,1	22,5	30,3
2007	11 583	37,7	20,0	23,3	30,2
2008	11 490	38,1	20,5	24,2	30,3
2009	11 513	38,7	25,3	29,8	28,9
2010	11 548	38,3	21,7	25,9	30,0
2011	11 534	39,3	18,4	22,1	32,1
2012	11 574	38,2	17,5	20,9	31,5
2013	11 563	39,6	18,7	22,0	32,2
2014	11 724	40,8	17,9	21,0	33,5
2015	11 800	42,0	18,5	21,4	34,2
2016	11 845	42,4	19,6	22,6	34,1
2017	11 875	43,3	20,8	24,1	34,3
2018	11 785	44,0	20,3	23,1	33,3
2019*	11 678	43,1	23,2	25,9	33,1

Kaynak: TÜİK 2019 verileri kullanılarak düzenlenmiştir. *2019 Nisan ayı verileridir.

Tablo 1.3 İncelendiğinde işgücüne katılım oranının yıllar geçtikçe arttığı gözlemlenmektedir. Fakat buna paralel olarak işsizlik oranında bir değişme söz konusu olmayıp sürekli aynı değerlerde seyrettiği görülmektedir. Yine aynı tabloda göze çarpan bir başka durum ise 2008 yılında %20,5 olan genç işsizlik oranı 2009 yılında %25,3’e yükselmiştir. Bu ani yükselişin sebebi ABD’de 2008 yılında meydana gelen ve yavaş yavaş etkisini tüm dünyaya hissettiren ekonomik kriz olduğu görülmüştür. Son üç yıl incelenecek olursa genç işsizlik oranının %20 seviyelerinde olduğu görülmektedir. Ancak 2019 yılı verilerinde bu oran %23 seviyelerine tırmanmıştır.

Genç işsizliğin yıllara göre durumu Tablo 1.3’te verilmiştir. Buna göre genç işsizliğin sürekli bir artış içinde olduğundan bahsetmek mümkündür. Ekonomik gelişmenin temel kaynağını oluşturan genç nüfusa gerekli yatırımların yapılması gerekliliği oldukça net bir şekilde anlaşılmaktadır. İşgücü piyasalarında işgücü talebiyle işgücü arzını buluşturacak uygulamaların ve politikaların öncelikli olarak hayata geçirilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda okuldan işgücü piyasalarına geçiş için de ayrıca düzenleme yapılmalıdır. Genç işgücüne yatırım yapılmaması durumunda işgücü atılacak ve gençler çeşitli sorunlar yaşayacaklardır. (Yavaş, 2010: 38).

Tablo 1.4 Cinsiyete Göre Genç İşsizlik Durumu (15-24 yaş grubu)

Yıllar	İşgücüne Katılma Oranı (%)		İşsizlik Oranı (%)		Tarım Dışı İşsizlik Oranı (%)		İstihdam Oranı (%)	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
2004	25,0	51,3	20,7	20,5	31,1	24,7	19,8	40,8
2005	24,5	51,7	20,5	19,5	28,8	22,3	19,4	41,6
2006	24,4	51,1	20,6	18,3	28,1	20,2	19,3	41,8
2007	24,4	51,6	20,8	19,6	27,4	21,5	19,3	41,5
2008	25,1	51,7	21,2	20,1	28,5	22,3	19,8	41,3
2009	25,8	52,2	25,0	25,4	32,9	28,4	19,3	39,0
2010	26,3	50,9	23,0	21,0	30,7	23,7	20,3	40,2
2011	26,8	52,3	20,7	17,1	28,1	19,4	21,2	43,4
2012	25,9	50,8	19,9	16,3	26,1	18,5	20,7	42,5
2013	27,5	51,9	21,9	17,0	28,4	19,0	21,5	43,1
2014	27,7	54,0	20,4	16,6	26,2	18,7	22,0	45,0
2015	29,8	54,2	22,2	16,5	27,8	18,3	23,2	45,2
2016	30,4	54,3	23,7	17,4	28,9	19,4	23,2	44,8
2017	31,1	55,2	26,1	17,8	31,9	20,1	23,0	45,4
2018	31,3	56,3	25,3	17,6	30,0	19,6	23,4	46,4
2019*	32,3	53,7	27,2	20,9	31,0	23,1	23,5	42,4

Kaynak: TÜİK 2019 verileri kullanılarak düzenlenmiştir. *2019 Nisan ayı verileridir.

Tablo 1.4’de bulunan işgücüne katılım oranları incelendiğinde erkeklerin işgücüne katılımı kadınların işgücüne katılım oranından yaklaşık olarak iki kat daha fazla olduğu görülmektedir. Yine istihdam oranında da aynı durum görülmektedir. Yani buradan hareketle istihdamda erkek egemen bir yapının olduğunu söylenebilir. İşsizlik oranları incelendiğinde ise 2010 yılından itibaren erkeklerin işsizlik oranında bir iyileşme kaydedilirken kadınların işsizlik oranı için aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Aksine kadınların işsizlik oranlarında 2011 yılından itibaren bir miktar artıştan söz edilebilir. Yine aynı tabloda tarım dışı işsizlik oranlarına incelenir ise tarım da kadınların yoğunlaştığı söylenebilir (Yavaş, 2010: 57). Bu durumda kadınların, şehirde erkeklere nazaran daha ağır bir işsizlikle karşı karşıya olduğu ortaya çıkmaktadır. “Ayrıca ekonomik ve istatistiki tanımlar açısından ekonomik faaliyet olduklarından şüphe bulunmayan ve genellikle yüksek oranda kadınlar tarafından gerçekleştirilen ev eksenli çalışma ile gündelikçilik gibi çalışmaların ve işlerin, genelde kayıt dışı veya enformel sektördeki işlerin ciddi görünürlük sorunları, kadının iktisaden faal yani işgücüne katılmış ve hatta istihdamda olmasına rağmen istihdam dışında gibi kabul

edilmelerine, kadın işgücünün ve ekonomik katkılarının olduğundan küçük gösterilmesine yol açmaktadır” (Gürsel vd. 2002: 45).

Tablo 1.5 Yaş Gruplarına (15-19, 20-24) ve Bölgelere Göre İşsizlik Oranları

	Yıllar	Akdeniz	Batı Anadolu	Batı Karadeniz	Batı Marmara	Doğu Karadeniz	Doğu Marmara	Ege	G. Doğu Anadolu	K. Doğu Anadolu	Orta Anadolu	Ortadoğu Anadolu	İstanbul
15-19 Yaş Erkek	2014	15,6	16,1	9,7	9,7	13,8	13,4	11,9	22,9	8,5	13,3	18,1	18,8
	2015	17	12,8	10,2	7,4	10	14,8	13,3	22,1	8,7	16,2	10,7	18
	2016	11,6	10,5	8,6	9	11,9	16,2	15,1	24,1	9,4	14	11,4	20,6
	2017	13,3	15,5	8,1	9,9	12,5	18,4	15,6	23,1	8	18,1	11,2	19,8
20-24 Yaş Erkek	2014	18,7	15,3	13,9	12,5	16,9	12,6	14,8	25,2	12,7	16,2	21,3	16,4
	2015	18,1	16,2	14,4	12,1	18,9	14,3	15,4	27,9	8,4	17,1	17,2	15,2
	2016	19,8	16,3	17,7	11,9	14,3	15,8	15	27,2	12	17,3	16,9	19,2
	2017	19,4	16,6	15,2	14,1	15,5	14,9	16,9	26,7	15,2	19,8	16,5	19,6
15-19 Yaş Kadın	2014	15,9	16,5	12,2	12,8	15,3	19,6	22,6	10,2	4,9	9,3	14,9	19,5
	2015	20,2	18,8	8,9	17,2	14,9	21,2	20,6	9,6	3,3	22,1	6,8	27
	2016	18	17,7	10,6	16,1	8,3	21,2	17,2	13,6	3,8	18,4	9,9	21,9
	2017	19,6	12,7	11,5	25,5	13	23,3	20,5	15,1	7,3	23,9	13,9	21,1
20-24 Yaş Kadın	2014	28,2	26,8	18	24,2	23,9	22,5	22,6	20,5	7,3	22,4	16,5	22,7
	2015	30,1	28,6	20,9	24,1	14,6	26	25,4	21,2	9,5	26,9	14,8	24
	2016	32,6	30,8	21,3	25,4	16,9	26,7	28,5	28,2	11,3	30,5	14,9	27,3
	2017	36	31,8	23,9	27,3	15,6	25,9	28,9	29,7	15,2	43,1	17,8	31

Kaynak: TÜİK 2019 verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 1.5 incelendiğinde 15-19 yaş erkeklerde en düşük işsizlik Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi, Batı Marmara ve Batı Karadeniz şeklinde sıralanmaktadır. En yüksek işsizlik oranı ise Güneydoğu Anadolu Bölgesinde görülmektedir. 15-19 yaş kadınlarda; Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi başta olmak üzere, Batı Karadeniz ve Batı Marmara şeklinde sıralanmaktadır. En yüksek işsizlik oranı, İstanbul ve Ege Bölgesinde görülmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken durum Kuzeydoğu Anadolu Bölgesinin nüfusunun batıya sürekli göç vermesi

durumudur. Bu yüzden burada işsizlik oranı düşük çıkmaktadır. Yine bu yaş grubunun ağırlıkla eğitimde olduğu da unutulmamalıdır. 20-24 yaş grubu erkeklerin durumu incelendiğinde en düşük oranlar Batı Marmara ve Kuzeydoğu Anadolu şeklinde sıralanmaktadır. En yüksek işsizlik oranı ise Güneydoğu Anadolu Bölgesinde görülmektedir. Kadınların 20-24 yaş grubu en düşük işsizlik oranı Kuzeydoğu Anadolu ve Ortadoğu Anadolu bölgesine ait olduğu görülecektir. Ancak yine hatırlatmakta fayda vardır ki Kuzeydoğu Anadolu Bölgesinin verileri nüfusun azlığından dolayı bu şekilde düşük çıkmaktadır. Kadınların en yüksek işsizlik oranında ise Akdeniz Bölgesinin üstünlüğü görülmektedir.

1.5. Genç İşsizliğinin Sonuçları

Günümüzün en önemli sorunlarından olan işsizlik olgusu, toplumda istihdam edilemeyen kesimlerin ekonomik ve sosyal aktivitelerin dışında kalmasına neden olmaktadır. Bu durum genel olarak çok büyük bir sorun yaratmasına karşın, gençler için bu sorunun boyutu daha da büyümektedir. Genç nüfusun toplum için önemi de göz önüne alınır ise sorunun ciddiyeti daha belirgin bir hal alacaktır. Yeni fikirlere açık, çabuk öğrenebilen, yeni teknikleri hızlı kavrayan genç nüfusun istihdam dışında kalması toplumu her yönden olumsuz etkileyeceğini söylemek mümkündür. Okul döneminde işgücü piyasalarının istediği niteliklerde eğitim verilmemesi durumunda gençlerin işgücü piyasası davranışları olumsuz etkilenebilmektedir. Bu durumda kişisel ve toplumsal anlamda olumsuz sonuçlar ortaya çıkarmasına karşın üretim faktörlerinden en değerlisi olan emek faktörünün de israfı anlamına gelecektir (Aktaran: Basmacı, 2011: 52; Gündoğan, 2001: 70).

İşin insan hayatı için ne kadar önemli olduğu ancak işsizlik döneminde anlaşılmaktadır. Kişinin hayatındaki en önemli rollerinden birisi çalışma rolüdür. Çalışmak kişiye sadece maddi kazanç sağlamakla kalmaz, birçok anlamda kişiye kazanım sağlamaktadır. Başarı duygusu, özgüven, bağımsızlık ve kendine yeterlilik duygularını yaşatmaktadır. Bu nedenle işsizlik ekonomik, sosyal ve fizyolojik ve psikolojik bir takım sonuçlar meydana getirecektir (Savcı, 2007: 93).

1.5.1. Ekonomik Sonuçlar

İşsizlik en ağır etkisini ekonomik olarak göstermektedir. Ekonomik tahribatlar zamanla büyüyerek sosyal ve psikolojik anlamda da kişinin hayatını olumsuz etkilemeye başlayacaktır. Çalışmak, gelir elde etme anlamına geldiğine göre, işsizlik olgusu da her şeyden önce bir gelir güvencesizliği anlamına gelmektedir (Şahin,2010:73). Bireyin herhangi bir gelirden yoksun olması demek, onun ailesine ya da yakın çevresine ekonomik anlamda yük olması anlamına gelmektedir. Birey işsiz kaldığı süre boyunca ailesi ve çevresinin yardımları ile geçimini

sağlamaya çalışacaktır. Bu durum bireyin kısıtlanmasına ve birçok anlamda bağımlı olmasına neden olacaktır. İşsizliğin makroekonomik etkilerine bakılırsa, ülkenin en dinamik nüfusunun yani gençlerin istihdam edilememesi, söz konusu ülkede üretim kaybı meydana gelmesine neden olacaktır. Bu durumun tam tersi, yani gençlerin tamamının ya da tamamına yakın bir bölümünün istihdam edildiği düşünüldüğünde, ülke üretim hacminin de maksimum seviyelere çıkacağından bahsedilebilir (Murat ve Şahin, 2011:61). Gençlerin toplumun geleceğini oluşturdukları tekrar hatırlanırsa, durumun ülke geleceği açısından önemi daha da artacaktır. Ayrıca gençlerin istihdam dışında olmaları üretimde teknolojinin de geri kalması anlamına gelmektedir. Şöyle ki bu günün teknolojisinde eğitimini tamamlamış ve öğrenmeye açık olan gençlerin istihdama katılmaları durumunda teknolojik gelişmelere ayak uydurmaları ve yeni teknoloji öğrenme, kullanma süreleri yetişkinlere nazaran daha az maliyetli ve daha kısa süreli olacaktır. Çünkü belirli bir teknoloji temelinde eğitim alan gençlerin yeni teknolojiye ayak uydurması daha kolay olacaktır (Şahin, 2010: 74).

Genç işsizliğinin ekonomik sonuçlarından bir diğeri de vergiler konusudur. İstihdam edilemeyen gençlerden devlet herhangi bir şekilde vergi geliri elde edemeyecektir. Bu durum kamu maliyesine yük olarak yansımayaacaktır. Devlet sürekli olarak yatırımlar yapmakta ve vatandaşlarda bu yatırımlardan yararlanmaktadır. Vergi konusunun ciddiyeti genç işsizlik oranının fazlalığı ile daha iyi anlaşılacaktır. Genç nüfusun fazla olduğu ülkelerde, genç işsizlik oranlarının da fazla olması onlardan elde edilecek vergi gelirlerinden mahrum kalınması anlamına gelecektir (Şahin, 2010:74).

Genç işsizliğinin bir başka olumsuz sonucu ise beyin göçüdür. Beyin göçünün en önemli nedenleri; ekonomik ve sosyal politikadaki yanlışlıklar ile eğitim sistemindeki çarpıklıklardır. Amerika, Kanada ve İngiltere başta olmak üzere birçok ülkede yapılan araştırmaya göre, yurt dışında okuyan gençlerin büyük bir kısmı öğrenimini tamamladıktan sonra o ülkede kalmak istediklerini ve geri dönmek istemediklerini belirtmişlerdir. Bunun başlıca nedenleri; ekonomik kriz, işsizlik, ücret dengesizliği ve yurtdışındaki yüksek maaşlar ve hayat şartlarıdır. Yurt dışına giden gençlerin yarısı ilk yıllarda geri dönmek istediğini belirtse de ilerleyen yıllarda sadece küçük bir kısmı geri dönmektedir. Özellikle eğitimini tamamlayan gençlerin büyük bir kısmı yurt dışında kalmayı tercih etmektedir (Tansel ve Güngör, 2004: 1-5).

Genç işsizliğinin bir diğeri olumsuz sonucu ise kayıt dışı istihdama yönelmedir. Uzun süreli işsiz kalan ve herhangi bir geliri olmayan gençlerin kayıt dışı işlerde çalışmaya razı oldukları görülmektedir. Bu da birçok işveren tarafından bir fırsat olarak görülmekte ve hem

kayıt dışı hem de düşük ücretle gençlerden yararlanmasını sağlamaktadır (Basmacı, 2011: 65-67).

1.5.2. Sosyal Sonuçlar

İnsan sosyal bir varlıktır ve çevresinde gelişen olaylarla sürekli etkileşim halindedir. Bu yüzden yaşadığı olaylar kişiyi olumlu veya olumsuz etkileyecektir. İşsizlik ya da iş bulamama durumu da kişiyi etkileyen en önemli faktörler arasındadır. Şöyle ki bir işte çalışma durumu kişinin kendini ispat etmesi, hayatını devam ettirebilecek bir gelire sahip olması ve toplumda bir statü sahibi olmasını sağlayacaktır. Bunların yanı sıra kişinin sosyalleşmesinde de en önemli etken olacaktır. Fakat tersi durumunda kişi kendini toplumdaki soyutlayacak ve kendisinin işe yaramaz olduğunu düşünmeye başlayacaktır. Gelirden yoksun olacak ailesine ya da çevresine karşı mahcup duruma düşecektir. Bu işsizlik süresinin uzaması halinde ise kişinin içe kapanık bir hal alması, toplumla ilişkisi kesmesi, bunalımlar geçirmesi ve son olarak maalesef ki kendi hayatına son vermesi şeklinde bile sonuçlanabilmektedir (Çoban, 2017: 38- 39).

İş gücü piyasalarına ilk defa giriş yapacak olan gençlerin ilk etapta işsizlik sorunu ile karşılaşması gençlerde başarısızlık, yenilgi, karamsarlık özgüven kaybı gibi etkiler oluşturacaktır. İşsizlik durumunun uzaması durumunda ise kişide, topluma ve sisteme karşı tepkili davranışlarda artış görülmesine neden olacaktır. Bu durum ise sosyal bölünmüşlük ve toplumsal çatışmaya zemin hazırlayacaktır. Kişide sürecin dışına itilmesi nedeniyle tepkisel davranışların yerleşmesine ve kişinin kendisine veya çevresine zarar verici davranışlarda artış görülmesine neden olacaktır (Aslan, 2015: 74).

Beyin göçünün ekonomik etkilerinin yanı sıra sosyal sonuçları da bulunmaktadır. Ülkesini eğitim, iş vb. gibi sebeplerden dolayı terk etmiş olan genç birey, iş ve eğitim şartlarının daha iyi olduğunu öne sürerek geri dönmek istememektedir. Tansel ve Güngör'ün (2004: 4-6) yapmış olduğu araştırmada da yaşam koşullarından dolayı gençlerin geri dönmek istemedikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Yine bu araştırmada geri dönmek istemeyenlerin kararında ekonomik nedenlerden çok sosyal nedenlerin etkili olduğu görülmüştür.

1.5.3. Fizyolojik ve Psikolojik Sonuçlar

Kişinin herhangi bir iş bulamaması ve buna bağlı olarak gelirden yoksun olması hayatında birçok olumsuz sonuçları meydana getirecektir. Özellikle işsizlik süresinin uzaması kişinin hayatında kalıcı etkiler bırakmaya başlayacak ve gencin karamsar bir ruh haline bürünmesine neden olacaktır. Hele ki genç ilk defa iş hayatına atılmış ve bu evrede herhangi bir iş bulamamış ise kendisinin işe yaramaz olduğunu düşünmeye başlayacak, kendisini toplumdaki soyutlayacak ve tahribatı ağır bir ruh haline bürünecektir. Bu evrede kişi iş bulma

umudunu yitirecek, özgüven duygusunu kaybedecek ve tekrar iş piyasalarına çıkacak cesareti bulamayacaktır. Kişi kendisini ispat etmek için çeşitli illegal örgütlere girmeye ve suç işlemeye meyilli olacaktır. Sürekli karamsar ve depresif davranışlar sergilemeye başlayacak, çevresine zararlar verecektir (Çoban, 2017: 38-40).

İşsizlik kişide sadece ekonomik yoksunluk oluşturmamaktadır. Ekonomik yoksunluğun yanında sosyal statü ve çevresi ile olan ilişkisinde de yoksunluk durumu oluşturmaktadır. Kişi işsizlik durumunda sadece bir iş bulmaya ve çalışmaya odaklanmaktadır. Bu süreçte kişi içine kapanacak ve çevresi ile olan iletişimini kesecektir. Bu durum onun sosyal hayatını etkileyerek yalnızlığa itilmesine neden olacaktır. İşsizlikten dolayı kendisine olan güvenini kaybedecek ve arkadaşları ile arasına mesafe koyacaktır. Çevresine karşı kendisini işe yarayamaz hissedecek ve bu durumdan ötürü düzenli bir hayat yaşayamayacaktır. İşsizliğin uzun sürmesi ve tekrar etmesi kişide psikolojik ve fiziksel bir takım bozukluklara yol açacak, yaşama sevincini ve umudunu kaybetmesine neden olacaktır (Murat ve Şahin 2011:67).

Çalışma olgusu, kişi hayatında birçok olumlu etkilere neden olmaktadır. Kişi uğraştığı işler sayesinde statü, saygınlık, takdir ve aidiyet gibi alanlarda sosyal doygunluğa ulaşabilmektedir. İşsiz durumda olan kişilerde, özellikle gençlerde yaşadıkları gelir kaybının yanı sıra hayat standartlarında meydana gelen düşme nedeniyle bir takım fiziki ve psikolojik değişiklikler oluşmaktadır (Aslan, 2015: 74-75).

Aslan'a göre (2015: 75) "İşsiz kişilerin psikolojik gönençlerinin önemli düzeyde azaldığı, bu kişilerin tekrar istihdam edilmeleri durumunda ruhsal sağlıklarında önemli iyileşmeler olduğu, işsiz kişilerin işi olan kişilere göre daha depresif durumda oldukları ve tekrar istihdam edilmeleri durumunda ise daha az depresif oldukları, işsizlik durumunda gençlerin uyum sağlama zorluğu, sıkıntı, mutsuzluk ve çaresizlik gibi olumsuz duygular gösterdikleri, ayrıca işsiz kişilerin istihdam halinde olanlara göre daha sıkıntılı oldukları ve yalnızlık çektikleri görülmüştür. 60 günden daha uzun süre işsiz kalan kişinin istihdam halinde olan kişiye göre yüksek düzeyde anksiyete, depresyon, somatik rahatsızlıklar, kin duyguları ve paranoyaya sahip oldukları, 4-5 aydır işsiz olan kişinin 2 aydır işsiz olan kişiye göre daha yüksek kaygı belirtileri gösterdiği sonuçları elde edilmiştir. Aynı zamanda uzun süreli işsiz kalan kişilerde alkol, sigara ve uyuşturucu madde kullanma eğiliminin arttığı gözlenmiştir."

İKİNCİ BÖLÜM

GENÇ İŞSİZLİĞİNİN POTANSİYEL DURUMU: ARA ELELMAN PROBLEMİ

Eğitimin amacı, bir kişiye istenilen davranışları kazandırmak ve geliştirmektir. Eğitim genel olarak toplumu meydana getiren ve toplum tarafından kabul edilen davranışları kişiye kazandırmaktadır. Mesleki eğitim ise özel bir yeteneği, davranışı kazandırmayı amaç edinmiştir. Eğitim için, kişiye toplumda yaşayabilmesi için gerekli olan genel kültürü kazandırır denilirse; meslek eğitim için belirli bir mesleğe ait olan ve meslek için gerekli olan özel kültürü kazandırır denilebilir (Doğan, 1983: 167).

Meslek sadece maddi kazanç için seçilen ve yapılan bir etkinlik olarak görülmemelidir. Kişi seçtiği meslek sayesinde bir statü sahibi olur, başarmayı ve başarı duygularını tadar, kendini, çevresine karşı kanıtlar ve daha birçok manevi duygular açısından kişiyi doyuma ulaştırır. Ayrıca meslek kişinin kendi yeteneklerinin farkına varmasına ve yeteneklerini kullanmasına da olanak sağlar. Bir iş ile uğraşmak ve bir şeyler üretmek de kişide benlik saygısını güçlendirecektir (Aktaran: Kuzgun vd, 2016: 14; Isaacson ve Brown, 1997: 6-7).

Bir uğraşın meslek olarak atfedilebilmesi için toplum tarafından tanınması, belirli bir grup tarafından icra edilmesi gerekmektedir. Meslek sadece gelir elde etme yöntemi olarak görülmemeli, kişinin yaşamını şekillendiren, toplumsal bir role girmesine olanak sağlayan yaşama biçimi şeklinde düşünülmelidir (Ülkü, 1975: 197).

2.1. Meslek ve Ara Eleman Kavramı

Meslek, toplumca kabul edilmiş belirli kuralları olan, insanlara yararlı mal ve hizmet üreterek karşılığında bir gelir elde edilen faaliyetlerin genel adıdır. Meslekte sadece bireysel çıkarlar değil toplumsal çıkarlar da gözetildiğinden, seçilen meslek bireysel olduğu kadar toplumsal anlamda da büyük öneme sahiptir. Amaç öncelikle bireyin hayatını devam ettirebilmesi için temel ihtiyaçlarını karşılamak olsa da toplumsal fayda da gözetilmektedir (MEB, 2019).

Meslek, Kuzgun tarafından “bir kimsenin belli bir eğitim yoluyla edindiği ve para kazanmak için yaptığı, sonucunda bir ürün veya hizmet ortaya koyduğu, kuralları toplum tarafından belirlenmiş etkinlikler bütünü” şeklinde tanımlanmıştır (Kuzgun, vd, 2016: 14).

Ülkü (1975: 198) meslek kavramını “Bireyin geçimini sağlamak ve yaşamını sürdürmek için yaptığı ekonomik faaliyetler bütünüdür.” şeklinde tanımlamıştır.

TDK mesleği; “belirli bir eğitimle kazanılan, sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş” olarak tanımlamıştır (TDK, 2019).

Meslek sadece gelir elde etme ve kazanç sağlama olarak düşünülmemelidir. Seçilen meslek hem bireysel açıdan hem de toplum açısından oldukça önemlidir. Kişinin mesleğini icra etmesi toplumsal ihtiyaçların da karşılanması anlamına gelmektedir. Meslek kişinin yaşam tarzında birçok değişikliğe neden olmakla birlikte seçimlerini de etkileyecektir (Başkal, 2009: 12).

Ara eleman kavramı ise şu şekilde ifade edilmektedir: “İşletmelerde genellikle beceri düzeyleri ile ön plana çıkan ve alt düzeydeki çalışanları temsil eden, işçi ile mühendis, yönetici ile idari personel arasındaki kademelerde istihdam edilen işgücüdür. İşletmelerin büyüklüğü ve çalışma sistemine göre farklı sorumluluklar alabilen ara elemanlar kademeler arasındaki iletişimin sağlanmasına ve örgütsel kültürün oluşumuna önemli katkılar sağlamaktadır. Ara elemanlar mesleki teknik eğitim sisteminde yetiştirilmekte ve işletmelerin ihtiyaç duyduğu beceri ve davranışlar bu sistem içerisinde kazandırılmaktadır.” (Aktaran: Zorlu, 2012: 53-54; Akyurt, 2009: 177).

Günümüzde ara eleman ihtiyacı giderek artmaktadır. Üretim ve yönetim arasında köprü vazifesi gören ara elemanlar belirli bir işte uzmanlaşmış ve işletmelerin ihtiyaç duyduğu çalışma şartlarına göre eğitilebilmesi bakımından işletmeler açısından aranan nitelikleri karşılamaktadırlar. Özellikle gelişen teknolojiye bağlı olarak değişen üretim şekillerine kolay ayak uydurması ve üretimde önemli bir konumda olmaları da bu durumu desteklemektedir. Ara eleman kavramı yerine nitelikli personel ve kalifiye eleman kavramlarının kullanılması da bu durumun bir göstergesidir. Türkiye’de ara eleman genellikle mesleki ve teknik eğitim veren kurumlar tarafından yetiştirilmektedir. Dolayısıyla mesleki ve teknik eğitim veren kurumların kalitesi direk olarak ara elemanların niteliklerini etkilemekte ve piyasanın ihtiyaçlarına cevap vermede etkili olmaktadır (Zorlu, 2012: 68).

Ara eleman kavramının önemi bu şekilde ciddiyetini korurken bu gün Türkiye’deki ara eleman ihtiyacının giderilmesi konusu tartışmaya açıktır. Halen Türkiye’de mesleki eğitimin önemi anlaşılammış ve gerekli önlemler alınmamıştır. Ara eleman sorunu ile ilgili yapılan araştırmaların çok kısıtlı olması bu durumu doğrular niteliktedir. Ara eleman eğitmekle görevli en önemli kurum olan meslek liselerine yapılan birçok düzenlemeye karşın halen piyasanın ara eleman ihtiyacı giderilememektedir. Zorlu’nun yapmış olduğu çalışmada da (Ankara 1. Organize Sanayi Bölgesi) bu durumu destekler nitelikte sonuçlar elde edilmiştir. Buna göre

işletmelerin %88'i ara eleman ihtiyaçları olduğunu belirtirken, %74'ü istedikleri nitelikte ara eleman bulamadıklarını belirtmişlerdir (Zorlu, 2012: 69).

2.2. Mesleki Eğitim ve Meslek Liseleri

Üretim faktörlerinden en değerlisi olan emek faktörünün kullanımı, bir ülkenin gelişimi için oldukça önem arz etmektedir. Emek faktörü için depolanamayan ve geri dönüşü olmayan tek faktördür denilebilir. Bu yüzden emek faktöründen en verimli şekilde faydalanmak gereklidir. Emek faktöründen en verimli şekilde faydalanmak ise ancak eğitimle mümkündür. Üretim faktörlerinden bir diğeri olan doğal kaynaklardan da verimli bir şekilde yararlanmak yine emek faktörünün eğitimi ile ilgilidir. Her geçen gün teknolojinin gelişmesi ve buna bağlı olarak üretim şekillerinin de değişmesi, bu alanda istihdam edilecek emeğin de bu değişimlere ayak uydurması gerektiğini ortaya koymaktadır. Üretimde yer alacak emek faktörünün belirli bir bilgi, beceri ve kabiliyete sahip olması gerekmektedir. Mesleki ve teknik eğitimin önemi burada karşımıza çıkmaktadır. Sanayinin ve iş alanlarının ara eleman ihtiyacını karşılamak ancak mesleki ve teknik eğitimle mümkündür (MEB, 2005: 11).

Bugün dünya ekonomisinde söz sahibi olan ülkeler incelendiğinde emek faktörünün etkin ve verimli bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Bu ülkeler için nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi oldukça önemlidir. Nitelikli insan gücü ancak iyi organize olmuş mesleki ve teknik eğitim ile yetiştirilebilir. Bu aşamada mesleki ve teknik eğitimin sürekli güncel olması, çağın gerekliliklerini sıkı takip etmesi gerekmektedir. Aksi halde eğitim çağın gerisinde kalır, üretimde yenilikler takip edilemez ve dolayısıyla ekonomi gücünü kaybeder (Aktaran: Uçar ve Özerbaş, 2013: 242; Şahinkesen, 1992: 691).

Mesleki ve teknik eğitimin önemi böylelikle daha net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Mesleki ve teknik eğitim genel olarak şu şekilde tanımlanmaktadır: “Kişi, meslek ve eğitim boyutlarının dengeli bir biçimde bir araya getirilmesinden oluşmuş eğitim sürecidir. Kişinin tüm yönleriyle gelişmesi esas alınır. Eğitimde asıl amaç istenilen davranışlar geliştirmek, öğrenme ortamı sağlamak, kuramsal ve uygulamalı alanlarda gerekli bilgi ve becerileri geliştirmektir.” (Şahinkesen, 1992: 691).

Milli Eğitim Bakanlığı mesleki ve teknik eğitimi şu şekilde tanımlamaktadır; toplumun ve kişilerin ihtiyaçlarını karşılamak için belirli bir meslek alanına ait bilgi, beceri ve davranışları kazandırma sürecidir. Ayrıca mesleki ve teknik eğitim kişinin toplumda sosyal ve ekonomik anlamda da güçlü olmasını sağlamaktadır (MEB, 2005: 11).

Başka bir tanıma göre mesleki ve teknik eğitim; toplumun ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla herhangi bir meslek alanında kişisel gelişim, beceri ve davranış kazandıran, kişinin

yeteneklerini mesleğin gerektirdiği şekilde geliştirerek topluma faydalı olmasını sağlayan faaliyetler bütünü şeklinde tanımlanmıştır. (Yıldırım, 2003: 2).

Diğer bir tanıma göre mesleki ve teknik eğitim: “kişiye hayatını kazanması için belirli bir meslek alanına ilişkin bilgi, beceri alışkanlıkları kazandıran ve bireyin yeteneklerini çeşitli yönleriyle geliştiren eğitim sürecidir” (Aktaran: Bağlıbel, 2007:16; Doğan, 1976: 79).

Mesleki ve teknik eğitim ile ilgili yapılan tanımları genel olarak değerlendirmek gerekirse kişiye belirli bir mesleğe ait bilgi, beceri ve kabiliyet kazandırılarak meslekte istihdam edilecek nitelikte ara eleman yetiştirmek esas alınmıştır. Kişinin seçtiği meslekte kendini geliştirmesi ve uzmanlaşması planlanmaktadır. Aynı zamanda dolaylı olarak işgücü piyasalarına da kalifiye ara eleman yetiştirerek işsizliğin de önüne geçmek istenilmiştir. Yetiştirilen ara elemanın, sadece kişisel çıkarlar için değil toplumsal çıkarlar için de faydalı olması amaçlanmıştır (Şahinkesen, 1992: 691; MEB, 2005: 11; Yıldırım, 2003: 2).

Mesleki ve teknik eğitimin amacı; Milli Eğitimin ilklerine uygun olarak, kişilerin yeteneklerini geliştirecek gerekli bilgi, beceri ve meslekle ilgili davranışları kazandırmak ve kişiyi hayata hazırlamaktır (Şahinkesen, 1983: 461).

Yıldırım mesleki ve teknik eğitimin amacını şu şekilde sıralamıştır (Yıldırım,2003: 2-3):

- Öğrencilere toplumun sorunları tanıtılarak, çözüm yolları aramak ve ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasında katkıda bulunma bilincine ve gücüne sahip olacak orta öğretim düzeyinde genel kültür vermek,
- Öğrencileri mesleğe, yükseköğretime veya iş hayatına hazırlamak,
- Meslekte ve iş hayatında gerekli olan bilgi, beceri ve yetenekleri kazandırarak, orta düzeyde meslek elemanı yetiştirmek,
- Çevrenin eğitim ve öğretim ihtiyacını karşılayarak, okulda verilen meslek eğitiminin, iş hayatında gerektirdiği koşullarda gerçekleştirmek ve çevre okul işbirliğini kurmaktır.

Milli Eğitim Bakanlığı mesleki ve teknik eğitimin temel amaçlarını ve ilkelerini 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunundan şu şekilde aktarmıştır (MEB, 2005:12):

- “İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak”,

- “Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu arttırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı seçkin bir ortağı yapmaktır”.

Günümüzdeki mesleki ve teknik eğitim yıllardan beri süregelen ve yinelenen çalışmaların ürünüdür. Meslek eğitimi ilk çağlardan bugüne toplumun ve kişisel ihtiyaçların durumuna göre şekil alan ve birikim şeklinde ilerleyen daha sonra çıraklık şekline dönüşerek ailenin dışına çıkan, endüstrinin gelişimi ile farklı alanlara yöneltilen eğitim sistemidir (Demir ve Şen, 2009: 41). Türkiye’de mesleki ve teknik eğitim tarihini iki bölümde incelemek mümkündür. Bu iki dönem; Cumhuriyet Öncesi ve Cumhuriyet Dönemi olarak ayrılmaktadır. Bu iki dönem birbirini tamamlayıcı nitelikte olup Türk mesleki ve teknik eğitim sisteminin temelini oluşturmaktadır (MEB, 2005: 14).

Cumhuriyet öncesi dönemde Osmanlılarda meslek öğretimi iki şekilde verilmekteydi. Bunlar yaygın öğretim ve örgün öğretim şekilleridir. Yaygın eğitim sanat ve meslek okullarının bulunmadığı dönemde ustaların dükkanlarında öğrettikleri eğitim şeklidir. Meslek ve sanat eğitimi o dönemlerde usta-kalfa-çırak sistemi içerisinde verilmekteydi. Kişi çırak olarak belirli bir yaşta sanat öğretilen bu dükkanlara gelir, belirli bir zaman sonucunda çıraklıktan kalfalığa ulaşırdı. Kalfalık döneminde ise belirli bir zaman sonunda ve mesleğin gerektirdiklerini yerine getirmesiyle usta olmaya hak kazanırdı (MEB, 2005:15).

Esnaf ve Sanatkarlar meslek öğretiminde, yardımlaşma ve haklarının korunması gibi konularda belirli bir esas ve kurallar çerçevesinde ahilik teşkilatı çevresinde toplanmışlardır. Daha sonraları ahilik teşkilatı lonca teşkilatına dönüşmüş, meslek ve sanat öğreten kurumlar olarak varlık göstermişlerdir (MEB, 2005: 15).

Ahilik, 12.yy’dan 20.yy’ın başlarına dek Anadolu’da yaşayan Türklerden sanat ve meslek icra eden kişilerin çalışmalarını düzenleyen, mesleki yetiştirme alanında kurallar getiren ve ahlaki yönden sanatkarların gelişmesini sağlayan ve düzenleyen önemli bir kurumdur (Kızıler, 2015: 409). Ahilik kelimesi Arapçada kardeşim anlamına gelen Ahi kelimesinden türetilmiştir. Türkçede Ahilik kelimesi; kahraman, yiğit, cömert ve eli açık gibi anlamlara gelen Akı’dan türetilmiştir (Aktaran: Kızıler, 2015: 409; Cami, 1977: 288).

Ahilik, çalışmayı ve hizmet etmeyi ibadet gibi gören kişilerin oluşturduğu bir teşkilattır. Ahilikte amaç, kişiye belirli bir işi ahlaki ve hiyerarşik disiplin içinde vermektir. Ahilik içerisinde belirli bir zaman geçiren, ahiliğin gereklerine uyum gösteren ve belirli ilkelerle hareket eden kişilere ahi kişiler denilmekteydi. Ahiler bir sanat ve mesleğe sahip olmanın

yanında; dindar, cömert, yardımsever ve konukseverlik özellikle de doğruluk ve dürüstlük anlamında diğer insanlardan daha ileri olmaları beklenirdi (Akça, 2003: 211).

Ahilik, yapılanmaya başladığı ilk dönemlerde sadece birkaç esnaf kolunu kapsayan bir teşkilat halindeyken zamanla Anadolu'nun bütün şehir, kasaba ve köylerinde yaygınlaşarak, bütün esnaf ve çalışanları bünyesinde toplayarak çok yönlü bir sosyal kurum haline gelmiştir (Aktaran: Akça, 2003: 215; Ekinci, 1990: 23).

Ahilikte eğitim; iş başında ve iş dışında olmak üzere iki şekilde verilmektedir. İş başı eğitimde amaç esnaf ve sanatkarların dürüst çalışması, dürüst üretim yapmaları, dükkanlarını vaktinde açıp kapatmaları ve çırakların düzgün eğitilmesi gibi konuların geliştirilmesi esas alınmıştır. İş dışında eğitimde; öğretmen niteliğinde olan ahi ve piri denilen kişilerin, teşkilata yeni giren üyelere; giriş törenlerini düzenleme, okuma-yazma öğretme, dinin esaslarını anlatma, terbiye, temizlik, meslek düzeni, meslek geleceği gibi konularda bilgi vermesi esasına dayanırdı (MEB, 2005: 17).

Ahilikte farklı şekilde ehliyet dereceleri bulunmaktadır. Bu dereceler; çırak, kalfa, üstat ve üstatlar üstadıdır. Bu derecelere sahip olan kişinin belirli görevleri olmaktadır. Bu görevler fütüvvetnamalarla tespit edilmiştir ve üyenin hangi dereceye sahip olursa, o derecenin görevlerini yerine getirmesi esastır. Çıraklık rütbesinde olan bir kimsenin yanına ona yol arkadaşlığı etmesi için iki kişi verilirdi. Bunlardan birisi üstadı, diğeri ise her konuda onun yanında olması gereken yol kardeşidir. Çırak ve kalfalar mesleğin gerekliliklerini üstadının yanında (iş başında) öğrenirlerdi. Çırak ve kalfalara meslek eğitimin yanında ahlak, Kur'an, raks, türkü, tarih ve edebiyat gibi derslerde verilirdi (MEB, 2005: 18-19).

17.yy'da Osmanlı Devleti'nde Müslüman olmayan halkında bulunması nedeniyle dinler arasında çalışmanın zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle Ahilik teşkilatı niteliği değiştirilmeden yenilenmiş ve Gedik adını almıştır. Gedik teşkilatı Ahilik teşkilatı ile neredeyse her anlamda benzerlik göstermektedir. Ahilik'te olduğu gibi Gedik'te de çıraklık ve kalfalık eğitimini tamamlayarak usta olanlar ancak dükkan açabilmekteydi (Yörük, vd. 2002: 300).

Ahi teşkilatı zamanla farklı özellikler kazanarak ve farklı şekilde örgütlenerek Lonca isimli Esnaf örgütlerine dönüşmüşlerdir. Böylelikle Osmanlı ekonomisinin uzun yıllar boyunca temelini oluşturmuşlardır. Lonca kelimesi İtalyanca Lociye ve Fransızca Loj kelimelerinden türetilmişlerdir. Önceleri esnaf birliklerinin toplandığı yerin adına Lonca denilirken sonraları bu teşkilatın adına Lonca denilmiştir (Akbaş, vd. 2018: 173; MEB, 2005: 20-21).

Lonca teşkilatı her ne kadar Ahiliğin devamı niteliğinde olduğu öngörülse de Lonca teşkilatının kendine has birçok özelliği bulunmaktadır. Mesleğe girmede engellerin kaldırılması, Müslüman olmak şartının kaldırılması, Loncadan atılma ve para cezaları bu

farklılıklardan bir kaçını oluşturmaktadır. Lonca teşkilatının oluşturulmasına neden olarak; İstanbul'un fethinden sonra Osmanlı Halkının gayri Müslümler ile ilişkilerinin zorunlu hale gelmesi gösterilebilir (Akbaş, vd. 2018:174-175).

Lonca teşkilatında mesleki eğitim ahilikle benzerlikler göstermekteydi. Ahilikte olduğu gibi çırak-kalfa-usta eğitim sistemi burada da geçerliydi. Bir meslek basamağından diğerine geçiş belirli görevleri yerine getirmek ve mesleğin gerekliliklerini öğrenmek ile gerçekleştirilebiliyordu. Kişi ustalık mertebesine ulaştığında dükkan açmak için pirinin törenle ona yetki vermesi gerekmektedir. Usta olan kişi dükkan açsa dahi pirinin söylemlerinden çıkmaz, başına buyruk olamazdı (MEB, 2005: 22).

Osmanlı'da yaygın eğitim bu şekilde işlemekteyken örgün eğitim alanında yapılan çalışmalar genel olarak askeri alanda olmuştur. Askeri malzemelerin tedarik edilmesi için bazı teknik okulların açılmış ve bu okullarda askeri malzeme tedariki yapılmıştır. Bu okullarda genel olarak kunduracılık, terzilik, marangozluk, makinecilik ve dökmeçilik gibi programlar yer almaktaydı (MEB, 2005: 23-25).

Cumhuriyetin ilk yıllarında mesleki ve teknik eğitimin durumu şu şekilde özetlenebilir:

Mesleki ve teknik eğitimin geliştirilmesi ve ıslah çalışmalarına Osmanlı'nın son yıllarında başlanmıştır. Cumhuriyet kurulduktan sonra bu geliştirme ve ıslah kaldığı yerden devam etmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında mesleki ve teknik eğitim için nasıl ve ne şekilde kalkınması gerektiği araştırılarak başlanmış ve bu konunun önemi pek çok görüşmelerde, toplantılarda dile getirilmiştir. Özellikle Atatürk katıldığı bütün toplantı, konferans ve açılışlarda mesleki ve teknik eğitimin önemine dikkat çekmekte ve bu yönde konuşmalar yapmakta idi. Türkiye'nin bu konuda oldukça geri kaldığını ve acilen bu durumun çözüme kavuşturulması gerektiğini sürekli olarak ifade etmektedir. Bu alanda ilk olarak Avrupa başta olmak üzere birçok yerden mesleki ve teknik eğitim açısından uzmanları Türkiye'ye getirilmiş ve onlara bu konuda ciddi görevler verilerek, neyin nasıl yapılacağına dair raporlar düzenlenmiştir. Bu sırada çıkarılan kanunlarla mesleki ve teknik eğitim veren kurumlar Milli Eğitim Bakanlığına bağlanmaya başlamakta ve bütçe konuları çözüme ulaştırılmaya başlanmıştır. 1934 yılında Milli Eğitim Bakanlığının isteği üzerine ve Başbakanlığın onayı üzerine bir komisyon oluşturulmuş ve özel sektörün ihtiyaçları incelenerek, hangi bölgelere hangi meslek alanlarına ihtiyaç olduğu ve hangi programların açılması gerektiğine dair bir rapor hazırlanmıştır. Raporda, çeşitli mesleki alanlarda ve kademelerde ihtiyaç duyulan teknik ara eleman yetiştirilmek üzere; (MEB, 2005: 31-39).

- Küçük esnafların yanında çalıştırılmak üzere, fabrikalarda ve sanayi alanında çalıştırılmak üzere çırak yetiştirilmesi için "Çıraklık Okulları",

- Daha önce herhangi bir eğitim almamış ancak bir usta yanında mesleği öğrenmiş ve usta olmuş kişiler için mesleği geliştirmek üzere “Akşam Sanat Okulları”,
- Mahallelerde bulunan ve küçük işler yapanlar için, mesleki bilgiler verecek ve mesleği geliştirecek “Gezici ve Geçici Kurslar”,
- Teknikerlerin mevcut sayıları arttıracak ve ileride sanayi ve fabrika için gerekli olacak uzman tekniker yetiştirmek için “Meslek Sanat Okulları”
- Elektrikçi, Tesisatçı, Yüksek mühendis ve mütehassıs işçi arasındaki teknisyenleri yetiştirmek için “Teknik Okullar”
- Ülkenin en çok ihtiyacı olan inşaat, elektrik, kimya, maden ve askeri mühendisleri yetiştirmek için “Politeknik-Yüksek Okullarının”

açılması gerekli görülmüştür.

Komisyondun almış olduğu kararlar incelenirse mesleki ve teknik eğitimin bugün ki temellerinin atıldığı görülecektir. Alınan kararda tekniker (ara eleman) konusu üzerinde önemle durulması dikkat çekmektedir. Bu kararlar sonucunda ekonomik kalkınmada mesleki ve teknik eğitimin ne derece önemli olduğu da ortaya çıkmaktadır denilebilir.

Bu gelişmelerin ardından (Aktaran: Polat, 2008: 11; Akyüz, 2005: 339):

1982-1983 eğitim öğretim yılından itibaren yabancı dile önem verilmiş ve yabancı dil bilen tekniker yetiştirmenin gerekli olduğu düşünülerek Anadolu Meslek Liseleri,

1983-1984 eğitim öğretim yılında ise Anadolu Teknik liseleri açılmıştır. Bu liselerde meslek eğitimin yansira dil eğitimi de verilmeye başlanmıştır.

2001-2002 eğitim öğretim yılında Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezleri açılmıştır. Bu merkezlerde orta öğretim düzeyinde eğitimler verilmekte ve programı başarı ile tamamlayan kişilere ise sertifika ve diploma verilmektedir.

2004-2005 eğitim öğretim yılında Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi adı altında teknik eğitimlerde modüler sisteme geçilmiş, pilot bölgelerde uygulanmaya başlanmıştır. Mevcut sistem üzerinde bazı programlarda değişiklikler yapılmıştır.

2005-2006 eğitim öğretim yılında modüler sistem bütün mesleki ve teknik eğitim veren liselerde uygulanmaya başlanmıştır. Ayrıca bu sene orta öğretim kurumlarında mesleki ve teknik eğitim veren okullar da dahil olmak üzere eğitim süresi dört yıla çıkarılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından son çıkarılan kanuna göre çıraklık eğitimi zorunlu eğitim kapsamına alınmıştır. Buna göre orta öğretim mesleki ve teknik eğitim veren kurumlar ile mesleki eğitim merkezlerinin tümünü kapsar hale getirilmiştir. Bu okullardan herhangi birisinden mezun olan öğrenciye mezun olduğu programa göre diploması verilecektir. Mesleki eğitim merkezlerinden mezun olanların ise fark derslerini vermeleri şartı aranacaktır. Herhangi

bir mesleki programdan mezun olan öğrencinin YÖK tarafından belirlenen aynı alanlarda önlisans programına yerleşebilecektir (Hürriyet, 2019).

Mesleki ve teknik eğitim sistemin en önemli amacı piyasanın ihtiyaçları doğrultusunda nitelikli ara eleman yetiştirmektir. Bu kurumların başarı düzeyi mezun ettiği kişilerin işgücü piyasalarında tercih edilmelerine ve mezun olan bireylerin ilgili alanda ne derece vasıflı olduklarına bağlıdır. Mesleki ve teknik eğitim veren kurumların önemi özellikle genç nüfusun fazla olduğu ülkelerde daha iyi anlaşılmaktadır. Genç işsizliği ile mücadelede, mesleki ve teknik eğitim veren kurumlar en önemli etken olarak gösterilmektedir. Mezun ettiği kişilerin belirli bir vasa sahip olması ve iş piyasalarında vasıfsız kişilere göre daha hızlı iş bulmalarına yardımcı olacaktır. Bu durum sadece işsizlik anlamında değil piyasanın sürdürülebilmesi anlamında da büyük önem arz etmektedir (Aktaran: Özcan, 2014: 4; Düzcükoğlu, vd., 2005).

Mesleki ve teknik eğitimin diğer bir amacı da kişilerin toplum içinde saygın bir yer kazanmasına, üretken hale gelerek kendini kanıtlamasına ve daha iyi şartlarda yaşamasına olanak sağlayabilmektedir. Yine mesleki eğitim gençlere disiplinli çalışma alışkanlığı kazandırarak yeteneklerine göre bir meslek sahibi olmalarına yardımcı olmaktadır (Aktaran: Özcan, 2014: 4; Turan,1992).

Günümüzde mesleki eğitim veren birçok kurum olmakla birlikte bu çalışmada meslek liseleri üzerinde durulmuştur. Meslek liseleri ilköğretim okullarından mezun olan gençlerin ortaöğretimlerini devam ettirecekleri, mesleki ve teknik eğitim veren kurumlardır. Meslek liseleri kişinin ilgisi ve yeteneği olan meslek ile ilgili hem teorik hem de pratik eğitim vermektedir. Başka bir deyişle meslek liseleri endüstrinin ihtiyaç duyduğu iş alanlarına orta kademedeki teknik insan gücü yetiştirmektedir. Aynı zamanda yükseköğretime de hazırlık yapan bir kurumdur.

Mesleki ve teknik liseleri tercih eden kişiden ilk yılın sonunda bir bölüm seçmesi istenilir. Seçtikleri bu bölümle kişi bir bakıma mesleğini de seçmiş sayılmaktadır. Burada meslek ile ilgili önce teorik, devamında ise pratik bilgiler verilmektedir. Ülkemizde farklı alanlarda birçok meslek lisesi bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; turizm, sağlık, endüstri ve teknik meslek lisesi şeklindedir. Meslek liselerinde toplam 52 alan ve 119 bölüm bulunmaktadır. Bu alanlardan bazıları ise şu şekildedir; Adalet, Anestezi ve Reanimasyon, Bilişim Teknolojileri, BüroYönetimi, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Denizcilik, Elektrik-Elektronik Teknolojisi, Gazetecilik, Gıda Teknolojisi, Halkla İlişkiler ve Organizasyon Hizmetleri, İnşaat Teknolojisi, Motorlu Araçlar Teknolojisi, Pazarlama ve Perakende, Sağlık Hizmetleri Sekreterliği, Tarım Teknolojileri ve Yiyecek İçecek Hizmetleri şeklindedir (MEB, 2019).

Ülkemizde son yıllarda mesleki ve teknik eğitim veren kurumların son durumu Tablo 2.1’de verilmiştir.

Tablo 2.1 Mesleki ve Teknik Eğitim Veren Kurumların; Okul, Öğretmen ve Öğrenci Durumu (2008-2019)

Yıllar	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı
2008-2009	4.040	77.505	1.266.820
2009-2010	4.250	82.823	1.069.800
2010-2011	4.547	89.776	1.593.263
2011-2012	4.794	95.970	1.547.935
2012-2013	5.061	109.215	1.614.837
2013-2014	5.592	120.731	1.671.398
2014-2015	3.296	127.031	1.810.999
2015-2016	3.290	131.799	1.754.539
2016-2017	3.605	131.691	1.710.918
2017-2018	3.636	130.372	1.642.635
2018-2019	3.795	134.686	1.532.502

Kaynak: MEB, 2018: 35

Tablo 2.1’de on yıllık zaman aralığında mesleki ve teknik eğitim veren kurumların, öğrencilerin ve öğretmenlerin sayısı verilmiştir. Buna göre öğrenci sayılarında hem artmadan hem de bir azalmadan bahsetmek mümkündür. Fakat en fazla öğrenci sayısı 2014-2015 eğitim-öğretim yılında kayda geçmiştir. Bu yıldan sonra öğrenci sayısında azalma başlamıştır. Öğrenci sayıları bu şekilde iken öğretmen sayıları (öğrenci sayılarına oranla) sürekli bir artış göstermiştir. 2008-2009 eğitim öğretim yılında her 17 öğrenciye bir öğretmen düşerken, 2018-2019 eğitim öğretim yılında 11 öğrenciye bir öğretmen düşmektedir. Bu durum için mesleki ve teknik eğitim veren kurumların öğretmen sayısı bakımından iyileştirildiğini söylemek mümkündür. Okul sayısında 2013- 2014 eğitim öğretim yılından sonra görülen düşüşün sebebi yapılan düzenleme ile okulların yapısında ve türünde değişiklikler oluşudur (MEB, 2018: 35).

2.2.1. Meslek Liseleri ve Ara Eleman İlişkisi

Teknoloji, bilim ve buna bağlı olarak sanayinin sürekli bir gelişme ve ilerleme kaydettiği günümüzde, bu gelişmeleri kullanabilecek ve üretime dahil edebilecek nitelikli ara elemana gereksinim duyulmaktadır. Nitelikli ara elemanın mesleki ve teknik anlamda belirli bir donanıma sahip olarak üretimde etkin rol izleyebilecek, verimliliği arttırabilecek kapasiteye sahip olması gereklidir. Aksi halde belirli bir donanıma sahip olmayan ara eleman üretimde kendisine yer bulamayacak ve işsizliğe mahkum olacaktır (Yazıcı, vd., 2015: 1632).

Mesleki ve teknik liseler nitelikli ara eleman yetiştirmede en önemli kurum durumundadırlar. Piyasanın ihtiyaçları doğrultusunda nitelikli ara eleman yetiştirme ve bu niteliklerin sürekli olarak geliştirilmesi, yenilenmesi meslek liselerinin en temel görevleri arasında yer almaktadır. Meslek liselerinden mezun olan kişiler ara eleman ya da tekniker sıfatı

ile mezun olmaktadır. Ara eleman sanayinin ihtiyaç duyduğu gerek üretimde gerekse yönetim seviyesinde yer alan nitelikli işgücüdür. İşletmeye verimlilik ve kalite alanlarında doğrudan etkili olup çıktıya önemli katkılar sunmaktadır. Ayrıca piyasada rekabet edebilme konusunda işletmede etkili bir rol almaktadırlar. Meslek liseleri gibi Meslek Yüksek Okulları da ara eleman yetiştiren kurumlardır (DPT, 2001: 32-33; Zorlu, 2012: 54-55).

Nitelikli ara eleman topluma önemli katkı sağlamakla birlikte üretim zincirinin en önemli halkasını oluşturmaktadır. Sanayi sektörünün sağlıklı bir şekilde gelişmesi ve varlığını devam ettirebilmesi nitelikli işgücüne bağlıdır. Türkiye’de bu durum bilinmesine karşın nitelikli ara eleman yetiştirmede en önemli kurum özelliğini taşıyan mesleki ve teknik liselere gereken önem verilmemektedir. Donanımsal açıdan meslek liselerinin çağın gerekliliklerine uygun olması şarttır. Türkiye’nin en önemli ara eleman çıktısını veren meslek liselerine gereken önem verilmelidir. Meslek liseleri geliştirilmeli ve sanayi ile ortak çalışmalar yürütmelidir. Aksi halde ara eleman ihtiyacı karşılanamaz hale gelir ve yurtdışından ara eleman temin edilmek durumunda kalınabilir (Aktaran: Zorlu, 2012:54-55; Çelebioğlu, 2010).

Tablo 2.2’de çalışmamızda yer alan meslek lisesi mezunlarının kendi alanlarında istihdam durumu verilmektedir.

Tablo 2.2 Mesleki Eğitim Mezunlarının Mezuniyet Alanlarında ve Alan Dışında Çalışma Oranları (2008-2014, %)

Alanlar	Alanında Çalışan Mezun Oranı	Alan Dışında Çalışan Mezun Oranı
Adalet	% 7,16	%22,98
Bilişim Teknolojileri	%2,54	%41,58
Büro Yönetimi	% 1,08	%43,83
Endüstriyel Otomasyon Teknolojileri (Mekatronik)	%0,15	%41,45
Mobilya	%4,82	%51,63
Muhasebe	%8,58	%42,19
Pazarlama	%10,27	%40,50

Kaynak: MEB, 2018: 59

Tablo 2.2 incelendiğinde Pazarlama bölümü dışında bütün bölümlerin alanında çalışma oranı %10’un altındadır. Mezunların daha çok alan dışı işlerde çalıştığı görülmektedir. Bu durumun birçok nedeni olabileceği gibi en önemli nedeni mezun öğrencilerin sahip olduğu mesleki beceriler ile yapacakları işlerin becerileri arasında önemli bir uyumsuzluk olmasıdır. Kısacası ara eleman çıktısının niteliği piyasanın istekleri ile uyuşmamakta ve bu yüzden alanı dışında çalışmayı tercih etmektedir denilebilir. (MEB, 2018: 58).

2.2.2. Meslek Liseleri ve İşgücü Piyasası

Günümüzde mesleki ve teknik eğitim sisteminin verimlilik sorunu ile karşı karşıya olduğu görülmektedir. Verimlilik kavramının bu denli önemi, mesleki ve teknik liselerden mezun olan kişilerin ekonomide etkin bir rol alacağından kaynaklanmaktadır. Meslek liselerinden mezun olan kişiler üretimde yer alacağından bu durum toplumsal kalkınma açısından da büyük öneme sahiptir. İnsan kaynağı da üretimin bir girdisi şeklinde düşünülürse, bu kaynağın verimli olması işletmeler açısından da önem taşımaktadır. İşverenin, istihdam edeceği işgücünde aradığı niteliklerden birisi de işgücünün işletmede ne derecede verimli olacağıdır. Verimlilik konusu işgücü piyasalarında aranan bir özellik olmasına karşın meslek liselerinde verimlilik bir sorun haline almaktadır. Bu durumun giderilmesi ve işgücü piyasalarının istediği niteliklerde ara eleman yetiştirilmelidir (Şimşek, 1999:40).

Mesleki ve teknik eğitim sisteminin bir diğer sorunu da sürekli gelişen teknolojiye ayak uyduramama sorunudur. Gelişen teknoloji ile üretim şekilleri de değişmektedir. Bu durum önceleri işgücü için bir endişeye sebep olsa da daha sonraları teknolojiye uyum sağlamanın istihdama katkı sağladığı görülmüştür. Burada meslek liselerine düşen görev yenilenen ve sürekli gelişim gösteren teknolojiye uyum sağlayan ve bunları kullanabilen işgücünü yetiştirmektir. Aksi halde meslek liselerinden mezun olan kişiler işgücü piyasalarının dışında kalacak ve aldıkları eğitim doğrultusunda istihdam edilemeyeceklerdir. Bu durum işsizliğe neden olacağı gibi bu eğitimi veren kurumlarında tercih edilmemelerine neden olacaktır (Şimşek, 1999: 26).

Meslek liselerinin işgücü piyasasına nitelikli ara eleman yetiştirmede karşılaştığı sorunlar bu şekilde iken eğitim sisteminde bulunan bazı aksaklar giderilerek bu sorunların çözüme kavuşturulacağı söylenebilir. Şöyle ki mesleki teknik liselerde başarı düzeyi sınıf geçme ve okul bitirme şeklinde algılanmaktadır. Bu yüzden öğrenciler ders seçiminde genel olarak okuldaki başarı durumunu kriter almakta ve buna göre davranmaktadır. Öğrenciler yetenekleri doğrultusunda ve meslek anlamında bazı derslerden uzak durmaktadırlar. Bu durum mesleki başarıyı olumsuz etkilemektedir. Meslek eğitimlerinde yeteneğin ön planda olduğu şekilde düzenlemeler yapılmalıdır (Aktaran: Samur, 2007: 43; Şimşek, 1997).

2.2.3. Meslek Liseleri ve İstihdam İlişkisi

Günümüzde işsizlik algısı kişinin yeterli bilgi ve beceriye sahip olamaması durumundan kaynaklandığı ön görülmeye başlanmıştır. Özcan'ın (2014: 14) Toffler'den (1992) aktardığına göre işsizlik durumu kişinin yeterli derecede nitelikli bir eğitim almamasından kaynaklandığı bir durum haline almıştır. Gelişen teknolojinin beraberinde üretim araçlarının da değişmesine

neden olduğu ortadadır. Bu durumda iş gücünün üretime katılması ancak nitelikli bir eğitim alması ile mümkün olacaktır. Buradan da anlaşılacağı üzere işsizlik niteliksel bir hal almıştır. Böylelikle işsizlikle mücadelede yeni iş alanlarının yaratılmasının bir anlamı olmayacağı ortaya çıkmıştır.

Mesleki ve teknik eğitim sisteminin üretim süreçlerinin ihtiyaç duyduğu nitelikte ara eleman yetiştirmesi oldukça önem arz eden bir konu haline gelmiştir. İşgücü piyasalarının ihtiyaçları doğrultusunda verilen eğitim, kişinin istihdam edilmesini olanak sağlayacaktır. Böylelikle mezun olan kişinin işsizliği önlenebilecek ya da çok kısa sürelerle indirgenebilecektir (Aktaran: Özcan, 2014: 15; Coşkunöz, 2006).

Milli Eğitim Bakanlığının yapmış olduğu bir araştırmada mesleki ve teknik lise mezunlarının çoğunluğunun mezun oldukları alanın dışında çalıştıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Yine mezunların neredeyse yarısı (%47,1) meslek liselerinde aldıkları eğitimin iş hayatında herhangi bir katkısının olmadığını belirtmiştir. Bu araştırma sonucunda meslek liseleri ve istihdam arasında bağların kopukluğu göze çarpmaktadır. Araştırma sonucuna göre meslek liselerinden mezun olan kişilerin mesleki anlamda piyasanın ihtiyaçlarına cevap veremedikleri sonucuna da ulaşılabilir (MEB, 2018: 52).

Tablo 2.3’de mesleki ve teknik eğitim veren kurumlardan mezun olan kişilerin özel sektörde istihdam durumu verilmektedir.

Tablo 2.3 Mesleki ve Teknik Eğitim Mezun Sayıları ve Mezunların Özel Sektörde İstihdam Durumu (2008-2015)

Yıllar	Mezun Sayısı	Özel Sektörde Çalışan Sayısı
2008-2009	147.562	76.876
2009-2010	222.702	112.669
2010-2011	265.422	123.457
2011-2012	273.087	117.686
2012-2013	268.756	97.768
2013-2014	287.919	72.740
2014-2015	307.225	71.632

Kaynak: MEB, 2018: 57

Tablo 2.3’de 2008-2009 eğitim öğretim yılından itibaren mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından mezun olanların sayısının sürekli artış gösterdiği görülmektedir. Ancak 2012-2013 eğitim öğretim yılında artışın durduğu söylenebilir, fakat devam eden yılda tekrar artışın sürdüğü görülmektedir. Özel sektörde istihdam edilen mezun sayısı incelendiğinde 2010- 2011 yıllarına kadar bir artış olduğu görülürken bu yıllardan sonra istihdam edilen mezunların azalmaya başladığı ve 2014- 2015 yıllarında en düşük seviye ulaştığı görülmektedir. Yıllara

göre giderek mesleki ve teknik eğitim veren kurumlardan mezun olanların istihdamdan uzaklaştığını söylemek mümkündür (MEB, 2018: 57).

2.2.4. Meslek Liseleri ve Yükseköğretim İlişkisi

Mesleki ve teknik eğitimin amacı, ekonomik sektörlerle iş birliği içinde, mesleki yeterliliğe, mesleki ahlaka ve mesleki değerlere sahip üretken ve ekonomiye değer katan nitelikli işgücü yetiştirmektir. Temel amaç nitelikli işgücü yetiştirmek iken bunun yanında meslek liseleri öğrencileri yükseköğretime hazırlamayı da amaç edinmişlerdir. Meslek liselerinden mezun kişiler meslek yüksekokullarına ya da üniversitelerin ilgili bölümlerine belirli sınavlardan başarılı olmak şartı ile devam edebilmektedirler. Bu şekilde kişi seçmiş olduğu alanda uzmanlığını arttıracak ve mesleğinde daha iyi seviyelere gelebilecektir. Aynı zamanda alanda uzmanlaşmak iş bulma konusunda da kişiye yardımcı olacaktır (MEB, 2018: 21).

Polat (2008: 87-88) yapmış olduğu tez çalışmasında meslek lisesi öğrencilerinin mezuniyetten sonra genel olarak yükseköğretime devam etmek istedikleri sonucuna ulaşmıştır. Bunun nedeni olarak meslek lisesinden mezun olan kişilerin kendini gerçekleştirmek ve toplumda saygın bir yer edinebilmek için yükseköğretimi seçtiklerini belirtmişlerdir. Meslek liselerinde aldıkları eğitim doğrultusunda bölüm seçimi mesleki eğitime katkıda bulunurken, alan dışı seçim yapılması halinde meslek liselerinin amacına ulaşamamasına neden olacaktır.

2.3. Dünyada Mesleki ve Teknik Eğitim

Dünyada söz sahibi olan ülkelerin ekonomisi incelendiğinde nitelikli insan gücünün etkin bir şekilde rol aldığı görülmektedir. Mesleki ve teknik eğitim veren kurumların gelişen teknolojiyi yakından takip ederek işgücü piyasalarının ihtiyaçları doğrultusunda eğitim politikaları geliştirmesi ve bu yönde eğitim vermesi ekonomik olarak gelişmeyi beraberinde getirmiştir. Mesleki eğitimde amaç sadece mesleğin gerektirdiği nitelikleri kazandırmak olmamış, kişiyi zihinsel, duygusal ve sosyal yönlerden de geliştirmek sürecin bir parçası olmuştur. Bu durum mesleki ve teknik eğitime olan önemi daha da arttırmıştır (Aktaran: Uçar ve Özerbaş, 2013: 242; Şahinkesen, 1992: 691).

Mesleki ve teknik eğitim farklı ülkelerde farklı şekillerde adlandırılırsalar da (kariyer ve teknik eğitim, mesleki eğitim, teknik eğitim, mesleki ve teknik eğitim ve uygulama vb.) amaç aynıdır. Dünyada köklü eğitim sistemlerine sahip olan, farklı mesleki eğitim modelleri uygulayan ve farklı coğrafi yerlerde bulunan bazı ülkelerde mesleki ve teknik eğitim şekilleri kısaca tanıtılmıştır (MEB, 2018: 77).

2.3.1. Almanya

Almanya 2. Dünya Savaşı sonrasında ekonomisi en hızlı ve istikrarlı büyüyen dünyanın en gelişmiş ülkelerinden birisidir. Mesleki ve teknik eğitim sistemiyle birçok ülkeye örnek olmuştur. Mesleki eğitim sistemi devlet, işletmeler ve işgücü piyasasının istekleri doğrultusunda planlanmıştır. 19.yy'ın başlarında kurulan mesleki eğitim sistemi sadece öğrenci üzerinde değil öğretmen üzerinde de yoğunlaşmış ve sürekli olarak öğretmen yetiştirmeye özen gösterilmiştir. Mesleki ve teknik eğitim kurumlarının yönetimi ve denetimi eyaletler tarafından gerçekleştirilmektedir (Aktaran: MEB, 2018: 77; Bolat, 2016).

Almanya da mesleki teknik eğitim ikili (dual) sistem şeklinde gerçekleşmektedir. İkili sistem okul ve şirketlerin karşılıklı olarak eğitime katılması anlamını taşımaktadır. İkili sistemde okulda ve şirketlerde verilen eğitimler farklıdır. Okulda mesleğe dair teorik ve kültürel bilgiler yer alırken şirketlerde iş başı eğitim verilmektedir. Öğrenci haftanın bir ya da iki gününü okulda geçirmekte, diğer günleri ise işyerlerinde geçirmektedirler. Buradaki amaç okul ve özel sektör arasındaki bağı kurmak ve özel sektöre istediği nitelikte eleman yetiştirmesine olanak sağlamaktır. Eğitimin finanse edilmesi şirket ve devletin birlikte üstlenmesiyle gerçekleşmektedir. İş başı eğitimde bir miktar ücret şirket tarafından verilmektedir. Bu durum öğrenci içinde olumlu bir etki yaratmaktadır (MEB, 2018:77; Göçen, 2007: 51; Schmidt, 1995; Ayeni, 2015; Ekşioğlu, 2017).

İkili sistemin eleştirel tek yanı mesleki eğitimin başarı ile tamamlanması komisyon sınavı (chamber exam) adı verilen tek bir sınava bağlı olmasıdır. Mesleki eğitim veren kurumlardan mezun olabilmek bu sınavdan alınan sonuca bağlıdır. Ancak bu sınavda öğrencilerden istenilen bilgiler eğitim sürecinde aldıkları bilgilerden farklı alanda yapılmaktadır. Eleştirilmesi gereken yer de burasıdır. Öğrencilerin eğitim süresince aldıkları notların bu sınavda herhangi bir işine yaramaması, öğrencinin mesleki eğitimi ciddiye almaması gibi bir sonuç doğurabilir. Öğrenci meslek eğitiminden ziyade bu sınavdan geçerli bir not almaya odaklanabilir (Aktaran: MEB, 2018:78; Hoeckel ve Schwartz, 2010).

2.3.2. Amerika Birleşik Devletleri

ABD'de merkezi bir eğitim bakanlığının bulunmaması nedeniyle eğitim sistemi, eğitim yapısı ve okul türleri eyaletlere göre değişiklik göstermektedir. Aynı durum mesleki teknik eğitim içinde geçerlidir. ABD mesleki ve teknik eğitim konusunda Almanya'nın eğitim politikasını incelemiş ve Amerika eğitim politikasına uyarlanmaya çalışılmış ancak bu konuda başarılı olunamamıştır. ABD'nin Almanya'dan daha kalabalık olması ve eğitim sistemin yapısından dolayı bu uygulama gerçekleşmemiştir. Mesleki ve teknik eğitim ABD'de kariyer

ve teknik eğitim şeklinde adlandırılmaktadır. ABD’de mesleki eğitimde temel amaç eğitimin standardını yükselterek meslek işlerini nitelikli bir şekilde yapmak ve bunun için eğitimde dönüşümleri sağlamaktır (MEB, 2018: 78; UNESCO, 2015).

Mesleki ve teknik eğitim genel olarak liseden sonra iki yıllık bir süreçte verilir. Özel okullar ve kamu okulları olmak üzere iki şekilde mesleki eğitim verilmektedir. Bu kurumlardan mezun olan öğrenciler, başarılı oldukları takdirde yüksekokul veya üniversiteye geçiş yapabilmektedirler. Mesleki eğitim veren kurumlarda meslek dersleri sınırlı tutulmuştur. Öğrencilere seçmeli dersler aracılığı ile mesleki dersler verilmektedir. ABD’de mesleki eğitim veren okullarda okulu terk etme oranı oldukça yüksektir. Bunun nedeni ise meslek eğitimi veren kurumların paralı olmasıdır, öğrencilere meslek eğitimi oldukça pahalı gelmektedir (MEB, 2018: 78; Güçlü ve Bayrakçı, 2004: 55; Ersöz ve Açıkgöz, 2012: 92).

2.3.3. Avusturya

Avusturya Avrupa’nın üst düzey üretim yapan ülkelerinden birisidir. Bunun sonucu olarak mesleki ve teknik eğitim bu ülke için oldukça önemli bir konudur. Avusturya’da mesleki teknik eğitim sistemi Almanya’ya benzer bir şekilde geliştirilmiştir. Tıpkı Almanya gibi burada da ikili eğitim sistemi yer almaktadır. Öğrenciler genel eğitim veren kurumlar ve mesleki eğitim veren kurumlarda eğitim almaktadırlar. Öğrencilerin seçtikleri alana göre iki ila dört yıllık bir eğitim verilmektedir (MEB, 2018: 80).

Avusturya’da mesleki eğitim veren okullarda ikiye ayrılmaktadır. Berufsbildende Mittlere Schulen (BMS) ve Berufsbildende Höhere Schulen (BHS) olmak üzere iki farklı mesleki eğitim veren kurum bulunmaktadır. Bunlardan BMS; 14-18 yaş aralığındaki öğrencilere üç veya dört yıl süren mesleki eğitim verilmektedir. Buradan mezun olan öğrencilerin büyük bir kısmı özel sektörde istihdam edilmektedir. BHS’de 14-19 yaş aralığında bulunan öğrencilere dört ya da beş yıl süren eğitim verilmektedir. BHS BMS’ye göre eğitim konusunda daha ileri gelmekte ve verilen eğitim nitelik açısından daha üstün olmaktadır. BHS mezunları genellikle yükseköğretime devam edebilmekte iken BMS mezunu öğrencilerin belirli bir başarı elde etme şartı aranmaktadır. Ayrıca BHS mezunlarına verilen sertifika ve diplomalar BMS’den daha nitelikli ve üstün kabul edilmektedir (Aktaran: MEB, 2018: 80; Lukas, 2013).

Avusturya mesleki ve teknik eğitim oldukça talep gören bir eğitim sistemidir. Hatta Avrupa ortalamasının (Avrupa ortalaması %46 iken Avusturya’da durum %70’dir (MEB, 2018)) oldukça üzerinde bir talep görmektedir. Bu yönüyle de Avrupa’nın önde gelen ülkelerinden olmuştur. Bu denli talep görmesini; mesleki eğitimde iş başı eğitimin öncelik

olması ve firmaların da bunu desteklemesi, devlet tarafından da bu sistemin sürekli bir şekilde izlenmesi ve mezunların kısa sürede istihdama dahil olması etkilemektedir (MEB, 2018: 80).

2.3.4. Çin Halk Cumhuriyeti

Çin’de mesleki ve teknik eğitim 2000’li yıllara kadar pek önem verilmeyen ve talep görmeyen bir eğitim sistemi idi. Ekonominin hızla büyümesi ve gelişmesi nitelikli insan kaynağına olan ihtiyacı fazlasıyla arttırarak devleti, mesleki ve teknik eğitime yönelmeye itmiştir. Bu ihtiyaçtan sonra devlet mesleki ve teknik eğitimi gündeme almıştır. Eğitimin önemli parçası haline getirilen mesleki teknik eğitim için çeşitli stratejik planlar yapılmış ve uygulamaya koyulmuştur. Buna göre bir çok okul üniversitelerde dahil olmak üzere uygulamalı bilimlere dönüştürülmüştür ve dönüştürülmeye devam etmektedir (Aktaran: MEB, 2018: 82; Litao, 2016).

Mesleki ve teknik eğitim son yıllarda yapılanma aşamasında olup güçlü ve zayıf birçok yönü bulunmaktadır. Son yıllarda özellikle devletinde teşvikiyle mesleki eğitim veren kurumlar daha çok talep görmeye başlamıştır. Daha öncelerden sıkça rastlanılan okulu terk etme durumu giderek azalmaya başlamıştır. Mesleki ve teknik eğitim kurumlarında ders veren öğretmenlerin özellikle piyasada özel sektörde çalışanlar arasından seçilmesi eğitim sistemini piyasalara yakınlaştırmakta ve daha verimli kılmaktadır. Zayıf yönleri ise; Avrupa’ya nazaran oldukça geç bir dönemde mesleki eğitime önem verilmiş ve bu yüzden birçok anlamda mesleki eğitimde eksiklikler bulunmaktadır. Ayrıca Çin nüfusunun kalabalık oluşu hiçbir zaman eleman ihtiyacını ortaya çıkarmamıştır. Bu durumdan ötürü mesleki eğitime gerekli önem verilmemiştir. Ancak gelişen teknoloji ve nitelikli eleman ihtiyacı meslek eğitimini gündeme getirdiği için mesleki eğitimde çok geç yapılandırmaya gidilmesini sağlamıştır (MEB, 2018: 82).

2.3.5. Japonya

Dünyada üretim, ar-ge ve ticaret anlamında pek çok ülkenin örnek aldığı Japonya eğitim konusunda da oldukça ilerlemiştir. Tüm bireyleri okuma yazma bilen ender ülkelerdendir. Ancak mesleki ve teknik eğitimin yeri Japonya’da tam olarak belirlenememiştir. Japonya’da eğitime yönelik görüşler genelde mesleki eğitimi düşük akademik performansa sahip olduğunu düşünmekte ve düşük sosyoekonomik düzeyde kişilerin tercih edeceği okullar olarak görmektedirler. Genel olarak Japonya’da en yüksek seviyede okullar tercih edilmekte ve aksi durumlara olanak verilmemektedir. Eğitim seviyesi oldukça yüksek kişilerden oluşan Japonya eğitimi üretim ve ihracata yönelik şekillendirmektedir (MEB. 2018: 84).

Japonya’da okul-sanayi işbirliği oldukça zayıf olup, staj ve çıraklık uygulaması bulunmamaktadır. Oldukça az rastlanılan bu durumlar önemsiz ve değersiz görülmektedir. Staj ve çıraklığın önemsiz ve değersiz olmasının nedeni iş adamlarının kendilerine ihtiyaç duydukları elemanı yine kendilerinin kurmuş oldukları okullarda yetiştirmelerinden kaynaklandığı ön görülmektedir. Büyük şirketler ihtiyaçları doğrultusunda öğrenci yetiştirdiklerinden ülkenin bir mesleki ve teknik eğitim modeli oluşturulamamıştır. Bu yüzden mesleki anlamda birçok boşluğa denk gelmek mümkündür (Ersöz ve Açıköz, 2012: 94-96).

Japonya’da mühendis ve nitelikli teknik eleman yetiştirilmesi üniversiteler tarafından sağlanmaktadır. Bu konuda mesleki ve teknik liselere önem verilmemektedir. Ancak son yıllarda teknolojiye bağlı olarak üretim şekillerinin değişmesi mesleki eğitime olan ihtiyacı ortaya çıkarmaya başlamıştır. Üniversitelerden mezun olan kişiler istihdam edilemez duruma gelmiştir. Bu durum genç işsizliğinin son yıllarda artmasına neden olmuştur. Bunun nedeni olarak istihdam edilecek nitelik ile üniversite mezunlarının niteliğinin uyumsuzluğu gösterilmektedir. Birçok araştırmacı bu sorunu mesleki eğitim sistemi ile çözülebileceğini belirtmektedir (MEB, 2018: 84).

2.3.6. İngiltere

İngiltere’de eğitim dört farklı aşamadan oluşmaktadır. 5 ila 16 yaşlarını kapsayan bu aşamalar zorunlu eğitimi oluşturmaktadır. Mesleki eğitim ve lise dördüncü aşamaya tekabül etmektedir. Bu aşamayı tamamlayan öğrencilere aldıkları her ders için ayrı bir sertifika verilmektedir. Zorunlu eğitimden mezun öğrenciler kendi istedikleri okulları veya mesleki anlamda ileri okulları tercih edebilmektedirler (Ersöz ve Açıköz, 2012: 100-101).

İngilterede mesleki eğitim diğer Avrupa ülkelerinden farklı olarak zorunlu eğitimle birlikte verilmektedir. İş yeri ve kariyer eğitimi adı altına verilen mesleki eğitim seçmeli uygulamalı meslek derslerinden oluşmaktadır. Zorunlu eğitimde alınan temel mesleki eğitim sonucunda meslek eğitimine devam etmek isteyen öğrenciler ileri eğitim kolejlere devam edebilir ya da çıraklık eğitimini tercih edebilmektedirler (Ersöz ve Açıköz, 2012: 101-102).

2.4. Meslek Seçimine Etki Eden Faktörler

Meslek insanın hayatını idame ettirebilmesi için en önemli kazanımdır. Seçilen meslek insanın hayatını idame ettirmesini sağlarken birçok anlamda da onun hayatına şekil vermektedir. Meslek; insanın yaşayacağı çevreyi, ilişkide bulunacağı kişileri, geçim tarzını ve ailesine kadar pek çok şeyi belirlemiş olacaktır. Bu nedenle meslek seçimi kişinin hayatında alacağı en önemli kararlardan birisidir. Meslek kişinin kendi ilgi alanı, yeteneği ve istekleri doğrultusunda seçilmelidir. Ancak bu şekilde kişi, seçtiği mesleği sevecek ve o meslekte

başarılı olabilecektir. Aksi halde seçilen meslekte kişiden tam verim alınamayacak, kişi mutsuz ve başarısız olacaktır (Sarıkaya ve Khorshid, 2009: 394).

Meslek seçiminde en temel esas meslekten elde edilen gelir olmamalıdır. Gelirin yanında, toplumdaki yeri, insanlığa hizmeti de göz önüne alınmalıdır. Her geçen gün teknoloji ilerlemekte ve farklı meslek alanları hayatımıza girmektedir. Bazı meslekler ise eski önemini yitirerek kaybolmaya yüz tutmaktadır. Mesleğin geleceği ile birlikte, ekonomik ve toplumsal getirisinin de dikkate alınması gereklidir. Meslek seçiminde bir diğer önemli konu ise toplumun gözünde statüsü yüksek olan meslekleri öğrencinin ilgisi ve yeteneği olmadığı halde seçmesidir. Bu durum sadece toplum tarafından iyi görülen mesleği yapmanın ötesine geçemeyecektir. Ayrıca toplumun mesleğe atfettiği değer ile meslek seçimi yapmak sonucunda başarısızlığı getirecektir. (Aktaran: Sarıkaya ve Khorshid, 2009:394-395; Karakuş, vd., 2005).

Meslek seçimi kişide çocukluktan itibaren başlamaktadır. Çocukluktan itibaren kişi ne olacağını, hangi mesleği seçeceğini düşünür ve gelecek için bir takım hayaller kurar. Bu durum ilk başlarda hayal ile başlasa da kişinin yaşı ilerledikçe daha gerçekçi bir hal almaya başlar ve hangi mesleği seçeceği konusu yavaş yavaş netleşir (Pekkaya ve Çolak, 2013: 799). Fakat her kişi seçeceği mesleğe net bir şekilde karar veremez ve bazen kararsızlığa düşebilir. Kuzgun'a göre (1986: 218) bir kişi meslek seçme çağına geldiği halde halen mesleğini seçmemiş ise bu durum da kararsızlıktan söz etmek mümkündür. Kuzgun (1986: 218- 221) kararsızlığın birçok nedeni olabileceğini belirtirken bunları üç ana nedenle belirtmiştir. Bunlardan ilki kişinin yetenek ve ilgisinin tam ayrışmadığından dolayı kararsızlık yaşaması durumudur. Okullarda verilen seçmeli derslerin kısıtlılığı kişinin ilgi ve yeteneğinin ayrışmasını güçleştirmektedir. Seçmeli derslerin yeterli sayıda olması kişinin yeteneğine ve ilgisine hitap eden bir seçmeli ders seçmesine neden olacak ve böylelikle kişinin ilgisini çekecek ve yeteneğini bu yönde geliştirecektir. Kararsızlığın bir diğer nedeni mevcut mesleklerin hiçbirinin kişiye uygun gelmemesidir. Bu durum daha çok kişisel bir durum olup kişinin uyumsuzluğundan ve benlik algısından kaynaklanmaktadır. Üçüncü ve son durum ise kişinin istekleri ile yakın çevresinin özellikle anne babasının isteklerinin uyumsuzluğundan kaynaklanan kararsızlık durumudur. Anne babanın çocuk üzerindeki baskısı ve direktmesi bu sonucu doğurmaktadır. Kişi kendi istediği mesleği seçtiğinde anne babasını kırmaktan ve onların sevgi ve saygısından yoksun kalacağından korkmaktadır. Öte yandan da kendi istediği ve sevdiği mesleği yapamayacaktır. Bu durum da kişiyi kararsızlığa itmektir.

Sarıkaya ve Khorshid'e göre (2009: 395) meslek seçimi konusunda en doğru seçim bireyin kendi ilgi, yetenek ve isteği doğrultusunda yapılan seçimdir. Ancak günümüzde bu şekilde meslek seçimi yapmak var olan bazı politikalardan dolayı pek mümkün değildir.

Günümüzde gençlerin seçtikleri mesleklerden pek memnun olmadıkları, gelecek hakkında pek fazla kaygılı oldukları ve ileriye güvenle bakamadıkları gözlemlenmiştir.

2.4.1. Meslek Seçiminde Sosyal ve Kültürel Faktörler

Meslek seçiminde kişiyi etkileyen en önemli sosyal kurum kişinin ailesidir. Ailenin genişliği, kardeş sayısı, yaşanılan ortam ve ailenin sosyoekonomik düzeyi meslek seçimini etkileyen en önemli faktörlerdendir. Özellikle anne babanın tutumu ve davranışı kişinin meslek seçimini belirleyebilmektedir. Aşırı katı ya da esnek tutum sergileyen ailelerde kişinin karar verme becerisi gelişmemektedir. Karar verme becerisi gelişmeyen kişi meslek seçiminde belirli bir mesleğe yönelmede zorluk çekecektir. Bu durumda kişi ailenin belirlediği mesleği seçmek zorunda kalacaktır. Geleneksel toplumlarda ilk erkek çocuğun baba mesleğine devam ettiği ve meslek seçiminde bulunmadığı görülmektedir. Bu tarz toplumlarda ailenin eğitim seviyesinin genellikle düşük olduğu gözlemlenmektedir ve meslek konusunda çocuğuna baskı uyguladığından da bahsedilebilir. Buradan hareketle ailenin içinde bulunduğu toplumsal tabakanın aileyi ve bunun bir nedeni olarak da kişiyi yakından etkilediğini söylememiz mümkündür. Aynı zamanda ailenin inançları kültürel değerleri de kişiyi sadece meslek seçimi konusunda değil her konuda etkilemektedir. İçinde bulunulan toplumda eğitim seviyesinin gelişmişlik göstermesi, mesleki anlamda çeşitli mesleklerin varlığı meslek seçimi konusunda ailenin çocuğuna daha ılımlı yaklaşmasına neden olacaktır. (Hamamcı ve Hamurlu, 2005: 57; Kıyak, 2006: 78).

Meslek seçiminde kişiyi etkileyen tek sosyal faktör ailesi değildir. Kişinin arkadaşları ve yakın çevresi de onu meslek seçiminde etkilemektedir. Özellikle çevresinde bulunan ve hayranlık duyulan bir yetişkinin icra ettiği meslek kişiyi etkileyebilir ve o mesleğe yönelmesine olanak sağlayabilir. Arkadaş çevresi de bu konuda çok önemlidir; kişiyi sadece olumlu yönde değil olumsuz yönde de etkilemektedir. Arkadaş grubunda bulunan kişilerin uğraş verdiği işler kişiye cazip gelebilir ve o mesleğe yönelmesine neden olabilir. Burada önemli olan kişinin arkadaş grubunun niteliğidir. Yine gençlerin meslek arayışında en çok arkadaşlarından etkilendiği göz önüne alınır ise arkadaş grubunun önemi ortaya çıkmaktadır (Aktaran: Kıyak, 2006: 78; Kutlu, 2006).

Buyruk (2009: 52) toplumun meslekleri; örf, adet ve inanışlara göre sınıflara ayırdığını ve bazı mesleklerin iyi olarak bazı mesleklerin ise kötü olarak sınıflandırıldığını belirtmiştir. Buna göre meslek seçiminde kişilerin bu toplumsal sınıflandırmadan da etkilendiğini belirtmektedir. Kötü atfedilen mesleklerin kişiler tarafından tercih edilmeyeceğini ve daha çok toplum tarafından kabul gören ve onaylanan mesleklere yöneleceğini belirtmiştir. Kişi meslek

seçiminde içinde bulunduğu toplumun kültürel değerleri ile hareket ettiğini söylememiz mümkündür.

Meslek seçimine etki eden bir diğer faktör ise okuldur. Okul çocuğun kendini tanımasına, ilgi ve yeteneklerini keşfetmesine olanak sağlayan, bağlı olduğu kültürel değerleri öğreten aynı zamanda geleceğe hazırlayan en önemli kurumdur. Meslek seçimi ve gelişimi okulda başlar. Bunun için okul meslek anlamında kişi hayatında oldukça önemli bir yer edinmiştir. Mesleki yönlendirme konusunda dikkatli olmalı ve bu konuda çocuklara rehberlik hizmetleri sunulmalıdır. Öğrencilere yetenek ve ilgileri doğrultusunda yönlendirme yapılmalıdır (Vurucu, 2010: 30).

Çocuk üzerinde ailenin etkisi tartışılmaz derecede önemlidir. İnsan hayatında en önemli kararlardan olan meslek seçimi konusunda da ailenin çocuğuna yardım etmesi ve onu desteklemesi gerekmektedir. Meslek seçme çağına gelen çocuğa, meslekler hakkında araştırmalar yapılarak mesleki tanıtımlar yapılmalıdır. Meslekler hakkında diyaloglar kurulmalı ve çocukların ilgi alanları ortaya çıkarılmalıdır. Hamamcı ve Hamurlu'nun (2005: 58) Berg'dan (1979) aktardığına göre anne ve babanın çocukların mesleki gelişimlerini olumlu yönde etkileyecek tutumlar sergilemesi durumunda, çocukların meslek planlamasında ve mesleki anlamda karar vermede daha bilinçli davrandığı ve mesleki kararsızlık yaşamadıkları gözlemlenmiştir (Hamamcı ve Hamurlu, 2005: 58).

2.4.2. Meslek Seçiminde Ekonomik Faktörler

Meslek seçimine etki eden önemli faktörlerden bir diğeri de ekonomik faktördür. Ailenin ekonomik düzeyinin meslek seçimine etki ettiği görülmüştür. Ailelerinin içinde bulunduğu ekonomik durum kişiyi de etkilemekte ve gelecek için kurulan planlarda farklı beklentilere sahip olmasına neden olmaktadır (Vurucu, 2010: 27).

Düşük gelirli ailelerde genellikle ihtiyaçların (gıda, giyim, vb.) karşılanması ön planda olmaktadır. Eğitim ve lüks için herhangi bir bütçe ayırmak pek mümkün olmamaktadır. Bu durumda çocuk zorunlu eğitimden sonra okula devam edememekte ve çalışmaya başlamak zorunda kalmaktadır. Burada çocuk için herhangi bir meslek seçme faaliyetinden bahsetmek mümkün değildir. Ailenin gelire ihtiyacı olduğu için çocuk bir yerde çırak olarak veya alt işler yaparak çalışmaya başlamakta ve ailesine yardım etmek zorunda kalmaktadır. Tarım toplumlarında da aynı durumdan bahsedilebilir. Ancak burada çocuk zorunlu olarak tarım işiyle uğraşmak zorunda kalacaktır. Her iki aile tipinde de ailenin çocuktan beklentisi bir an önce çalışma hayatına atılarak aileye destek olmasıdır (Aktaran: Vurucu, 2010: 28; Ay, 2002).

Orta sosyo-ekonomik seviyedeki aileler çocuklarının genellikle kendilerinden daha iyi seviyelere gelmelerini istemekte ve meslek seçimini de bu yönde yapmalarını istemektedirler. Burada bazı aileler çocuklarının yetenekleri ve ilgisinin farkında olmadan çocuktan yeteneklerinin çok üzerinde, kazancı iyi olan bir mesleğe yönlendirme isteğindedirler. Bu durum çocuk için oldukça zorlayıcı bir durumdur. Çocuk hem ailesini kırmak istemeyecek hem de ilgisi ve yeteneği dışında bir mesleği seçmek istemeyecektir. Bu şekilde bir direktme çocukta özgüven kaybına neden olabilmektedir. Ekonomik durumu iyi olan ailelerde çocuğu mesleğe yönlendirme genelde ilgisi ve yeteneği doğrultusunda olmaktadır. Aile çocuğun seçtiği meslekte genellikle çocuğu desteklemektedir. Anne veya babanın eğitim durumu dahilinde çocuk anne veya babayı rol model almaktadır (Vurucu, 2010: 28-29).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MESLEK LİSESLERİNE YÖNELİK BİR UYGULAMA

Çalışmanın bu bölümünde; araştırmanın, amacı, evren ve örnekleme, veri toplama teknikleri ve verilerin analizine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı genç işsizliği problemini, meslek seçimi ve ara eleman perspektifinden incelemektir. Mesleki ve teknik liselerde öğrenim gören kişilerin seçmiş oldukları meslekler hakkında ne derece bilgili oldukları, bu mesleği hangi faktörlerin etkisiyle seçtiklerinin ortaya çıkarılması ve bu meslekler hakkındaki görüşleri ile mesleğe devam etme kararlarına ilişkin cevaplar aranmaktadır. Çalışmada ayrıca mesleki ve teknik liselerini tercih eden kişilerin, meslek seçimini etkileyen faktörleri, meslek seçiminde yeterlilikleri ve meslekten memnuniyetleri incelenmiştir.

3.2. Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evrenini 2018 -2019 eğitim-öğretim yılında Antalya ili Kepez ilçesinde bulunan, karma eğitim veren, Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinin 12. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Kepez ilçesinde karma eğitim veren toplamda 8 adet Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi bulunmaktadır. Örneklem bu evrenden “Basit Tesadüfi Örneklem” seçim yöntemi ile seçilmiştir.

Basit tesadüfi örneklem seçiminde evrendeki her birimin örnekleme seçilmede eşit ve bağımsız olma özelliği vardır. “Eşitlik evrendeki her birimin örnekleme girmede eşit şansı bulunduğunu ifade etmektedir. Bağımsızlık ise her evren birimi hakkındaki kararların ayrı olmasını ifade etmektedir.” Örneklemenin büyüklüğüne karar verilir ve ardından örnekleme girecek vaka sayısı kadar sayı seçilir anket uygulaması yapılır. Basit tesadüf örneklem seçim yönteminde evrenin karakteristik özelliği hakkında veya evrenin dağılımı konusunda herhangi bir bilgi gerekmemektedir. Bundan dolayı evrenin tümünün listesinin bulunduğu durumlarda uygulanabilecek bir yöntemdir. (Baltacı, 2018: 240; Newman ve Benz, 1998; Kerlinger ve Lee, 1999; Balcı, 1997: 98).

Araştırmada Kepez ilçesinin seçilmesinde Antalya ilinde mesleki ve teknik liselerin bu ilçede yoğunlukta bulunması etkili olmuştur.

Bu çerçevede ilgili eğitim öğretim döneminde Kepez ilçesindeki meslek ve teknik liselerinin 12. Sınıfında kayıtlı olan öğrenci sayısı 1245 olarak tespit edilmiştir. %95 güven ve

%5 hata payı ile örneklem büyüklüğü 294 olarak hesaplanmıştır. Araştırmanın örneklemini için evrende yer alan tüm mesleki ve teknik lisesi 12. sınıf öğrencilerinden rasgele örneklem büyüklüğüne bağlı kalınarak anket uygulaması yapılmış ancak veri analizi sırasında bu anketlerden 5'inin çeşitli hatalar içerdiği görülmüş ve analizleri olumsuz yönde etkilemesi nedeniyle elenmiştir. Analizden çıkarılan anket sayısının toplam anket içindeki oranı %1.7 düzeyinde olduğundan ikame anket yapılmasına gerek duyulmamıştır. Öte yandan 12. Sınıf öğrencilerinin iş yeri stajlarının başlamış olması da eksik kalan 5 anketin gerçekleştirilmemesinin bir başka nedenidir.

Araştırmaya, Adalet, Bilişim Teknolojileri, Büro Yönetimi, Hukuk Sekreterliği, Mekatronik, Mobilya, Muhasebe, Pazarlama ve Yönetici Asistanlığı bölümlerinden öğrenciler katılmıştır. Bu alanların kısa tanımları şu şekildedir (MEB, 2019):

1. Adalet alanı, “altında yer alan Zabıt Katipliği ile İnfaz Koruma dallarının yeteneklerini kazandırmaya yönelik Adalet Bakanlığı merkez teşkilatı ile adli ve idari yargı sistemi içerisinde yer alan tüm mahkemelerdeki yazı işlemleri, ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde güvenliği sağlama, tutuklu ve hükümler ile ilgili işlemleri yapmaya yönelik eğitim ve öğretim verilen” alandır.
2. Bilişim Teknolojileri alanı, “bilgisayar sistemlerinin yazılım ve donanım kurulumu yanında alanın altında yer alan Ağ İşletmenliği, Bilgisayar Teknik Servisi, Veritabanı Programcılığı ve Web Programcılığı dallarının yeterliklerini kazandırmaya yönelik eğitim ve öğretim verilen” alandır.
3. Büro Yönetimi alanı, “günlük işler, dava hizmetleri, ofis yönetimi, iletişim, bildirimler ve ödemeler, ofis makineleri, sunum, toplantı ve seyahat hizmetleri ile ilgili bilgi ve becerileri kazandırmaya yönelik eğitim ve öğretim verilen” alandır.
4. Hukuk Sekreterliği alanı “yargı organlarında çalışan yönetici, yargılayıcı ve savunucu kişilerin günlük işlerini organize etme, belge hazırlama, büro içi ve dışı haberleşmeyi sağlama, yazışma, dosyalama ve arşivleme hizmetlerini kendine özgü olan hukuki kavramlar, deyim ve terimlerle yapma, toplantı ve seyahat organize etme işlemlerini yapmaya yönelik eğitim ve öğretim verilen” alandır.
5. Mekatronik alanı “endüstride üretim yapan makinelerin bakımı, onarımı, programlanması ve temel olarak imalatı, otomasyon sistemlerinin ağ yapılarını kullanarak üretimin ölçümü, izlenmesi ve denetlenmesi için donanım ve yazılım işlemlerini yapma yeterliklerini kazandırmaya yönelik eğitim ve öğretim verilen” alandır.

6. Mobilya alanı “iç mekan yerleşimlerini planlama ve bilgisayarla çizme, iç mekan ve mobilya elemanlarının üretimini yapma, mobilya süslemelerinden oyma, tornalama ve kakma yapma, mobilya iskeleti ve döşemesi yapma, ahşap doğrama üretimi yapma yeterlikleri kazandırmaya yönelik eğitim ve öğretim verilen” alandır.
7. Muhasebe alanı, “işletmelerin kuruluşu, faaliyetlerine ait belgelerin tasnifi, kayıt işlemleri, dosyalama ve arşivleme işlemleri, raporlama, analiz etme, dış ticaret mevzuatı, gümrük işlemleri, muhasebe kayıtları, finans ve borsa hizmetleri yeterliklerini kazandırmaya yönelik eğitim ve öğretim verilen” alandır.
8. Pazarlama alanı, “satış işlemlerini yürütme, stok faaliyetlerini yapma ve bunlarla ilgili belgeleri düzenleme, mal, can ve diğer sigorta edilebilir riskleri belirleme, sigorta poliçesi satma, hasar takip işlemleri yapma, alım, satım, kiralama ve emlak ile ilgili aracılık işleri yapma, satış işlemlerini yürütme, stok kontrolleri, reyon düzeni, gıda hijyeni uygulayarak müşteri beklentilerini karşılama ve bunlarla ilgili belgeleri düzenleme yeterliklerini kazandırmaya yönelik eğitim ve öğretim verilen” alandır.
9. Yönetici Asistanlığı alanı “yönetim bürolarını idare etme, yöneticinin iletişim enformasyonunu ve zamanını organize ederek daha verimli çalışmasını sağlama, büro makinelerini kullanarak büro yönetimi uygulama, belge ve sunum hazırlama, dosyalama, toplantı ve seyahat organizasyonu yapma, protokol yeteneğine sahip ve temsil yeteneği olan, yönetici adına görüşmeler, yazışmalar yapabilme yeterliklerini kazandırmaya yönelik eğitim ve öğretim verilen” alandır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmamızda sosyal bilimlerde araştırma yöntemlerinden nicel araştırma teknikleri kullanılmıştır. “Nicel araştırmalar, sayısal olarak ölçülebilen verilerin istatistiksel çözümlenmeleri aracılığıyla sosyal olguları inceleyen ve bu olgular arasındaki neden sonuç ilişkilerini ortaya koyarak sosyal düzenin kanunlarını keşfetmeyi amaçlayan araştırmalardır. Nicel veriler, laboratuvar ortamında yapılan deney ya da gözlemlerden ya da alan araştırmalarında yapılan gözlem, anket ya da yapılandırılmış görüşmelerden elde edilebilirler. Nicel araştırmalarda amaç, bireylerin toplumsal davranışlarını gözlem, deney ve test yoluyla nesnel bir şekilde ölçmek ve sayısal verilerle açıklamaktır” (Baltacı 2018: 233-239; Punch, 2014: 6).

Ölçek geliştirme aşamasında gerekli literatür taraması yapılmış, elde edilmek istenen bilgiler oluşturulmuştur. Ölçeğin hazırlanmasında VURUCU’nun (2010), “Meslek Lisesi

Öğrencilerinin Meslek Seçimi Yeterliliği ve Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler” adlı Yüksek Lisans Tezinde kullandığı anketten ve PEKKAYA ve ÇOLAK’ın (2013), “Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörlerin Önem Derecelerinin AHP ile Belirlenmesi” adlı makalesinden yararlanılmıştır.

Kullandığımız ölçek formu altı bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm katılımcının; cinsiyeti, yaşı, kardeş sayısı, anne-baba öğrenim durumu ve anne-baba mesleği ile ilgili bilgileri içermektedir. İkinci bölümü Meslek Seçimine Etki Eden Faktör Ölçeği oluşturmaktadır. Bu bölüm 12 sorudan oluşmaktadır ve beşli dereceleme ölçeği şeklinde düzenlenmiştir. Üçüncü bölümde meslek lisesi ve meslek lisesinde bölüm seçimi ile ilgili iki soru bulunmaktadır. Dördüncü bölümde meslek lisesine kayıt olma sürecinde kimler etkili oldu ve meslek dalını seçmede kimler etkili oldu şeklinde sekiz cevaplı, çoklu seçim yapılan iki soru bulunmaktadır. Beşinci bölümü Meslek Seçiminde Yeterlilik Ölçeği oluşturmaktadır. Bu bölüm 12 sorudan oluşmaktadır ve beşli dereceleme ölçeği şeklinde düzenlenmiştir. Son bölümü ise, Meslekten Memnuniyet Ölçeği oluşturmakta olup iki soru bulunmaktadır. Ölçek formu toplamda 39 sorudan oluşmaktadır.

3.4. Verilerin Analizi

Öğrencilere uygulanan ölçekler kontrol edilerek analize uygun olmayanlar ayıklanmıştır. Analize uygun olan anketler SPSS 22 (Statistical Package for the Social Sciences) programı kullanılarak veri analizi yapılmıştır.

3.5. Araştırmanın Bulguları

3.5.1. Katılımcıların Kişisel Verileri

Tablo 3.1 Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Erkek	136	47,1	47,1	47,1
Kadın	153	52,9	52,9	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Tablo 3.1’e göre katılımcıların %47,1’ini erkek öğrenciler oluştururken, %52,9’unu kız öğrenciler oluşturmaktadır. Meslek liseleri genel olarak erkek öğrencilerin tercih ettiği liseler olarak bilinmesine karşın çalışmamızda kız öğrencilerin daha fazla olduğu görülmektedir. Bunun sebebi olarak Büro Yönetimi, Hukuk Sekreterliği, Muhasebe ve Yönetici Asistanlığı

gibi daha çok kız öğrencilere yönelik bölümlerin yoğunlukta olduğundan dolayı kız öğrencilerim daha fazla olduğu düşünülmektedir.

Tablo 3.2 Katılımcıların Yaş Dağılımı

Yaş	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
16	16	5,5	5,5	5,5
17	146	50,5	50,5	56,1
18	107	37,0	37,0	93,1
19	18	6,2	6,2	99,3
20	2	,7	,7	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Tablo 3.2 incelendiğinde katılımcıların 16 ile 20 yaşları arasında olduğu görülmektedir. Katılımcıların %50,5'i ve %37'si 17 ile 18 yaşında olup en fazla katılıma sahip yaş grubunu oluşturmaktadır. Bu yaş gurubu genel olarak 12. sınıfın yaş profilini oluşturduğundan katılımcıların bu yaş guruplarıyla yığılmaları normal karşılanmıştır. Araştırmada 19 ve 20 yaşında da katılımcıların olduğu görülmektedir. Bu durum öğrencilerin başarısızlıklarına bağlı olarak dönem kaybı yaşadıkları şeklinde açıklanabilir.

Tablo 3.3 Kardeş Sayısı

Kardeş Sayısı	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Tek Çocuk	54	18,7	18,7	18,7
2-3 Kardeş	181	62,6	62,6	81,3
4-6 Kardeş	46	15,9	15,9	97,2
7 ve daha çok Kardeş	8	2,8	2,8	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Tablo 3.3'te katılımcıların kardeş sayıları ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Buna göre; araştırmaya katılan öğrencilerin %62,6'sı 2-3 kardeş olup çoğunluğu oluşturmaktadır. TÜİK (2018) verileri de ortalama çocuk sayısını iki olarak açıklanmıştır. Araştırmada da bu yönde bir yığılma olduğu göze çarpmaktadır. Ayrıca tek çocuk sayısının da %18,7 olduğu görülmektedir. Bu durumu anne ve babanın çalışmasına bağlanabilir. Tablo 3.6 incelendiğinde çalışan annelerin oranı bu durumu destekler niteliktedir.

Tablo 3.4 Ailenin Aylık Ortalama Geliri

Ailenin Aylık Ortalama Geliri	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
0-2.020	93	32,2	32,2	32,2
2.021 ve 4.000	117	40,5	40,5	72,7
4.001 ve 6.000	29	10,0	10,0	82,7
6.001 ve üzeri	8	2,8	2,8	85,5
Bilmiyorum	42	14,5	14,5	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Tablo 3.4'e göre katılımcıların %40,5'inin ailesinin aylık ortalama geliri 2.021 ile 4.000 arasındadır. Asgari ücret seviyesi de diyebileceğimiz, 0-2.020 bandında katılımcıların %32,2'si yer almaktadır. Genel olarak asgari ücret seviyesindeki ve üzerindeki gelir seviyesinde yığılma olduğu görülmektedir. Kepez ilçesinin daha çok işçi sınıfının ağırlıklı olarak yerleşim gösterdiği bölge olması ve Antalya'nın düşük gelirli ilçelerinden biri olması bu durumu desteklemektedir.

Tablo 3.5 Eğitim Öğretim Görülen Bölüm

Eğitim Öğretim Görülen Bölüm	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Adalet	38	13,1	13,1	13,1
Bilişim Teknolojileri	35	12,1	12,1	25,3
Büro Yönetimi	8	2,8	2,8	28,0
Hukuk Sekreterliği	37	12,8	12,8	40,8
Mekatronik	21	7,3	7,3	48,1
Mobilya	12	4,2	4,2	52,2
Muhasebe	89	30,8	30,8	83,0
Pazarlama	21	7,3	7,3	90,3
Yönetici Asistanlığı	28	9,7	9,7	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Tablo 3.5'e göre katılımcıların %30,8'i Muhasebe bölümü, %13,1'i Adalet bölümü, %12,8'i Hukuk Sekreterliği bölümü, %12,1'i Bilişim Teknolojileri bölümü, %9,7'si Yönetici Asistanlığı bölümü, %7,3'ü Pazarlama ve Mekatronik bölümü, %4,2'si Mobilya bölümü ve %2,8'i Büro Yönetimi bölümünü oluşturmaktadır. Ölçek uygulaması yapılan okulların üçünde de Muhasebe bölümünün olması, görüşülen kişilerin en yoğun olduğu bölüm olmasına yol açmıştır.

Tablo 3.6 Annenin Öğrenim Durumu ve Mesleği

Annenin Öğrenim Durumu	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Anne yok	3	1,0	1,0	1,0
Okur-Yazar	17	5,9	5,9	6,9
İlkokul	201	69,6	69,6	76,5
Lise	59	20,4	20,4	96,9
Lisans	9	3,1	3,1	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	
Annenin Mesleği	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Anne yok	3	1,0	1,0	1,0
Çiftçi	3	1,0	1,0	2,1
Emekli	2	,7	,7	2,8
Esnaf- Serbest Çalışan	18	6,2	6,2	9,0
Ev Hanımı	211	73,0	73,0	82,0
İşçi	48	16,6	16,6	98,6
Memur	4	1,4	1,4	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Tablo 3.6’de katılımcıların anne öğrenim durumu ve mesleği verilmektedir. Buna göre öğrenci annelerinin %69,6’sı İlkokul mezunu olup, %20,4’lük kesim ise Lise mezununu oluşturmaktadır. Tabloya göre annelerin %73’ü ev hanımı, %16,6’sı işçidir. Anneler genellikle ilkokul mezunu olup herhangi bir işte çalışmamaktadırlar. Anket uygulamasının yapıldığı ilçede genellikle baba çalışan, anne ev hanımı ağırlıkta bir profil mevcuttur. Öğrenim durumu diğer bölgelere göre düşüktür. Yapılan çalışma sonucunda çıkan sonuçların da bu durumu destekler nitelikte olduğu ortaya çıkmaktadır. Ev hanımından sonra en çok yığılmanın işçi altında toplandığı görülmektedir ki bu durum yine araştırma yapılan bölgenin özelliklerine uygun olduğu söylenebilir.

Tablo 3.7 Babanın Öğrenim Durumu ve Mesleği

Babının Öğretim Durumu	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Baba yok	7	2,4	2,4	2,4
Okur-Yazar	9	3,1	3,1	5,5
İlkokul	178	61,6	61,6	67,1
Lise	80	27,7	27,7	94,8
Lisans	15	5,2	5,2	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	
Babının Mesleği	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Baba yok	7	2,4	2,4	2,4
Çiftçi	10	3,5	3,5	5,9
Emekli	22	7,6	7,6	13,5
Esnaf- Serbest Çalışan	93	32,2	32,2	45,7
İşçi	147	50,9	50,9	96,5
Memur	10	3,5	3,5	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Tablo 3.7’de katılımcıların baba öğrenim durumu ve mesleği yer almaktadır. Babaların %61,6’sı ilkokul mezunu, %27,7’si ise Lise mezunudur. Babaların öğrenim durumu annelere göre kısmen daha iyidir denilebilir. Tabloya göre babaların %50,9’u işçi iken %32,2’si esnaf-serbest çalışan grubunu oluşturmaktadır. Bunun yanında %3,5’i çiftçi ve memur, %7,6’sı emeklidir. Araştırma yapılan ilçenin genellikle işçi kesiminden oluştuğu ve öğrenim durumunun düşük olduğu göz önüne alınırsa çıkan sonuçların bu doğrultuda olduğu görülecektir. Genel olarak ilkokul mezunu işçi kesiminin ağırlıkta olduğu görülmektedir.

3.5.2. Faktör Analizi Bulguları

Faktör analizi, “aynı yapıyı ya da niteliği ölçen değişkenleri bir araya toplayarak ölçmeyi az sayıda faktör ile açıklamayı amaçlayan bir istatistiksel tekniktir. Faktör analizi, bir faktörleştirme ya da ortak faktör adı verilen yeni kavramları (değişkenleri) ortaya çıkarma ya da maddelerin faktör yük değerini kullanarak kavramların işlevsel tanımlarını elde etme süreci” olarak tanımlanabilir (Büyüköztürk, 2018: 133).

“Faktör analizi yapabilmeyen ön şartı değişkenler arasında belli bir oranda ilişki bulunmasıdır. Bartlett küresellik testi bize değişkenler arasında yeterli oranda ilişki olup olmadığını gösterir. Eğer Bartlett testinin p değeri 0,05 anlamlılık derecesinden düşük ise değişkenler arasında faktör analizi yapmaya yeterli düzeyde bir ilişki vardır. Eğer testin sonucu anlamlı değilse değişkenler faktör analizi yapmaya uygun değildir” (Durmuş vd., 2010: 79).

Benzer şekilde “Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Örnekleme yeterliliği de değişkenler arası korelasyonların faktör analizine uygunluğunu test eder. KMO değeri 0 ile 1 arasında değişir ve KMO’nun 1 değerini alması değişkenlerin birbirlerini mükemmel bir şekilde, hatasız tahmin edilebileceğini gösterir.” KMO örnekleme yeterliliğinin kabul edilebilir en alt sınırı 0,50’dir (Durmuş vd., 2010: 80).

3.5.2.1. Meslek Seçimine Etki Eden Etmenlerin Faktör Analizi

Meslek seçimine etki eden faktör ölçeği 12 sorudan oluşmaktadır. Anketin güvenilirlik analizi yapılmış ve yapılan güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach’s Alpha katsayısı; 0,671 bulunmuştur. Bu sonuç kullanılan anketin yeterli seviyede güvenilir olduğunu göstermektedir. Anketin faktör analizine uygunluğunu ölçmek için KMO örnekleme yeterliliği testi ve Bartlett testi yapılmıştır. Buna göre KMO değeri; 0,795 olarak bulunmuş (KMO örnekleme yeterliliği alt sınırı 0,50’dir), Bartlett testi sonucu; 861,100, $p=0,000$ olarak bulunmuştur. Bulunan değerler anketin faktör analizine uygun olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Tablo 3.8 Meslek Seçimine Etki Eden Etmenlerin Faktör Analizi

Meslek Seçimine Etki Eden Etmenler	1.Faktör	2. Faktör	3. Faktör
Okuduğum bölüm fiziksel yapıma ve kabiliyetlerime uygundur.	,914		
Okuduğum bölüm inanç ve değerlerime uygundur.	,887		
Bu bölümde okumak kişiliğime uygundur.	,809		
Bu bölümü tercih etmemin sebebi kısa zamanda iş hayatına girip para kazanmak.	,539		
Bu mesleğe sahip olunca gelecekte ekonomik olarak rahat bir hayatım olacak.	,521		
Ailemin beklentisi ve benim hakkındaki düşünceleri bu mesleği seçmemde etkili oldu.		,757	
Ailemi kıramadığım için zorunlu olarak bu mesleği seçtim.		,726	
Çevremdeki insanlar bu mesleğin gelecekte iyi bir noktaya geleceğini söylediler.		,645	
Ailemin ekonomik durumu yeterli olmadığı için bu mesleği seçtim.		,521	
Öğrencilik hayatımda derslerimin kötü olması nedeniyle bu bölüme girdim.			,857
Okul başarımla iyi olsaydı asla bu bölümde okumazdım.			,688

KMO ve Bartlett's Testi		
Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği Ölçümü		,795
Bartlett's Testi	Ki-Kare	861,100
	df	55
	p	,000

Tablo 3.8’de görüldüğü üzere meslek seçimine etki eden faktör anketi 3 faktörden oluşmaktadır. Faktör analizi sonucunda ölçek içerisinde yer alan “Bu mesleği seçmemde arkadaşlarımdan etkisi oldu” önermesi faktörleri bozduğu için çıkartılmıştır. Tekrar faktör analizi yapılmış ve bu analiz sonucunda 3 boyut elde edilmiştir.

Tablo 3.9 Meslek Seçimine Etki Eden Etmenlerin Faktör Analizi Sonuçları

Değişkenler	Faktör Yükleri
Faktör 1: Kişisel Değerler	
	,914
Okuduğum bölüm fiziksel yapıma ve kabiliyetlerime uygundur.	,887
Okuduğum bölüm inanç ve değerlerime uygundur.	,809
Bu bölümde okumak kişiliğime uygundur.	,539
Bu bölümü tercih etmemin sebebi kısa zamanda iş hayatına girip para kazanmak.	,521
Bu mesleğe sahip olunca gelecekte ekonomik olarak rahat bir hayatım olacak.	
Faktör 2: Çevrenin Etkisi	
	,757
Ailemin beklentisi ve benim hakkındaki düşünceleri bu mesleği seçmemde etkili oldu.	,757
Ailemi kıramadığım için zorunlu olarak bu mesleği seçtim.	,726
Çevremdeki insanlar bu mesleğin gelecekte iyi bir noktaya geleceğini söylediler.	,645
Ailemin ekonomik durumu yeterli olmadığı için bu mesleği seçtim.	,521
Faktör 3: Başarı Durumu	
	,857
Öğrencilik hayatımda derslerimin kötü olması nedeniyle bu bölüme girdim.	,857
Okul başarımlarım iyi olsaydı asla bu bölümde okumazdım.	,688

3.5.3. Meslek Seçimine Etki Eden Etmenler

Bu bölümde ankete katılan öğrencilerin Meslek Seçimine Etki Eden Faktörlere vermiş oldukları cevapların analizi yer almaktadır.

Tablo 3.10 Meslek Seçimi ve Ailenin Ekonomik Durumu

	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Hiç Katılmıyorum	205	70,9	70,9	70,9
Kısmen Katılmıyorum	22	7,6	7,6	78,5
Kararsızım	36	12,5	12,5	91,0
Çoğunlukla Katılıyorum	17	5,9	5,9	96,9
Tamamen Katılıyorum	9	3,1	3,1	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Katılımcıların %78,5'i bölüm seçimi yaparken ailelerinin ekonomik durumunun etkisinin olmadığını belirtirken, %9'u ailelerinin ekonomik durumunun yeterli olmamasından ötürü bu bölümü seçtiğini belirtmiştir. Öğrencilerin meslek seçiminde ailelerinin ekonomik durumunun yeterli olmasının ya da olmamasının herhangi bir etki yaratmadığı görülmüştür. Ancak öğrenci ailelerinin genel durumu anne ev hanımı, baba işçi şeklinde yoğunluk göstermektedir.

Tablo 3.11 Ailenin İstekleri ve Meslek Seçimi

	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Hiç Katılmıyorum	118	40,8	40,8	40,8
Kısmen Katılmıyorum	50	17,3	17,3	58,1
Kararsızım	46	15,9	15,9	74,0
Çoğunlukla Katılıyorum	36	12,5	12,5	86,5
Tamamen Katılıyorum	39	13,5	13,5	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Katılımcıların %58,1'i meslek seçiminde aile beklentisinin ve düşüncesinin etkili olmadığını belirtirken, %26'sı aile beklentisinin ve düşüncesinin etkili olduğunu ifade etmiştir. Bu durumda öğrencilerinin geneli meslek seçiminde aile beklentisinden ve kendisi hakkında düşündüklerinden etkilenmediği sonucuna varılabilir. Fakat burada ailelerin genel profili değerlendirildiğinde, mesleki yönlendirmede ailenin yetersiz bilgiye sahip olduğu ve herhangi bir yönlendirme yapmadığı durumu da düşünülmelidir. Buradan hareketle ailenin öğrenci

hakkında herhangi bir beklentiye sahip olmaması ve öğrencinin yeteneklerinin farkında olmaması durumunda herhangi bir yönlendirmenin de söz konusu olmayacağı söylenebilir.

Tablo 3.12 Aileye Karşı Direnememe ve Meslek Seçimi

	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Hiç Katılmıyorum	214	74,0	74,0	74,0
Kısmen Katılmıyorum	26	9,0	9,0	83,0
Kararsızım	20	6,9	6,9	90,0
Çoğunlukla Katılıyorum	10	3,5	3,5	93,4
Tamamen Katılıyorum	19	6,6	6,6	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Katılımcıların %83'ü mesleği zorunlu olarak seçmediklerini belirtmiş, %10,1'i ailesini kıramadığı için zorunlu olarak bu mesleği seçtiklerini belirtmiştir. Araştırmada öğrencilerin mesleği zorunlu olarak seçmediği sonucu çıkmıştır. Ancak Tablo 3.11'deki sonucun burada da aynı şekilde etkili olduğu söylenebilir. Ailenin meslek seçiminde öğrenciye herhangi bir mesleği seçmesi konusunda yardımcı olmadığı ya da ısrarcı olmadığı durumunu da göz ardı etmemekte fayda vardır.

Tablo 3.13 Arkadaş Etkisi ve Meslek Seçimi

	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Hiç Katılmıyorum	193	66,8	66,8	66,8
Kısmen Katılmıyorum	32	11,1	11,1	77,9
Kararsızım	26	9,0	9,0	86,9
Çoğunlukla Katılıyorum	21	7,3	7,3	94,1
Tamamen Katılıyorum	17	5,9	5,9	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Katılımcıların %77,9'u meslek seçiminde arkadaşlarının etkisi olmadığını belirtirken, %13,2'si meslek seçiminde arkadaşlarının etkisi olduğunu belirtmiştir. Genel anlamda meslek seçiminde öğrencilerin arkadaşlarından etkilenmedikleri sonucuna ulaşabilir, meslek seçiminde okul başarı durumu, aile vb. gibi etmenlerin arkadaşlardan daha etkili olduğu düşünülebilir.

Tablo 3.14 Çevresel Etki ve Meslek Seçimi

	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Hiç Katılmıyorum	71	24,6	24,6	24,6
Kısmen Katılmıyorum	46	15,9	15,9	40,5
Kararsızım	41	14,2	14,2	54,7
Çoğunlukla Katılıyorum	64	22,1	22,1	76,8
Tamamen Katılıyorum	67	23,2	23,2	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Katılımcıların %40,5'i çevresindeki insanların, mesleklerinin gelecekte iyi bir noktaya geleceği hakkında görüş bildirmediklerini ifade ederken, %45,3'ü çevresindeki insanların meslek hakkında iyi bir noktaya geleceğini ifade ettiklerini belirtmişlerdir. Buradan hareketle öğrenci çevresinin meslek hakkındaki görüşleri meslek seçiminde etkili olabileceği söylenebilir.

Tablo 3.15 Akademik Başarısızlık ve Meslek Seçimi

	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Hiç Katılmıyorum	188	65,1	65,1	65,1
Kısmen Katılmıyorum	34	11,8	11,8	76,8
Kararsızım	22	7,6	7,6	84,4
Çoğunlukla Katılıyorum	29	10,0	10,0	94,5
Tamamen Katılıyorum	16	5,5	5,5	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Katılımcıların %76,9'u bölüm seçiminde derslerdeki başarısızlığın etkisi olmadığını belirtirken, %15,5'i derslerinin kötü olması sebebiyle bölümü seçtiklerini belirtmiştir. Genel olarak öğrencilerin derslerinin kötü olmasının bölüm seçimine etkisi olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Bu durumda öğrencilerin meslek lisesini, üniversiteye giriş için bir basamak olarak kullandıkları ya da meslek hakkında yeterli bilgi ve becerileri edinerek kısa sürede iş hayatına dahil olmak istedikleri için de seçtikleri düşünülebilir.

Tablo 3.16 Okul Başarısı ve Kayıtlı Olunan Bölüm

	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Hiç Katılmıyorum	122	42,2	42,2	42,2
Kısmen Katılmıyorum	26	9,0	9,0	51,2
Kararsızım	42	14,5	14,5	65,7
Çoğunlukla Katılıyorum	24	8,3	8,3	74,0
Tamamen Katılıyorum	75	26,0	26,0	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Katılımcıların %51,2'si okul başarısı daha iyi olsa dahi aynı bölümde okuyacaklarını belirtirken, %34,3'ü okul başarısının daha iyi olması durumunda mevcut bölümünde okumayacağını belirtmiştir. Okul başarı durumunun öğrencilerin seçtiği bölümlere etkisinin olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Yine Tablo 3.15.'te belirtilen durumdan burada da bahsetmek mümkündür. Öğrencilerin meslek lisesindeki seçtikleri bölümü üniversiteye daha kolay geçiş için ya da iş hayatına erken atılmak için kullanmak istedikleri düşünülebilir.

Tablo 3.17 Seçilen Meslek ve Gelecek

	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Hiç Katılmıyorum	62	21,5	21,5	21,5
Kısmen Katılmıyorum	37	12,8	12,8	34,3
Kararsızım	86	29,8	29,8	64,0
Çoğunlukla Katılıyorum	53	18,3	18,3	82,4
Tamamen Katılıyorum	51	17,6	17,6	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Katılımcıların %34,3'ü mesleğinin gelecekte ekonomik olarak rahat bir hayat sunmayacağını belirtirken, %35,9'u mesleğinin gelecekte ekonomik olarak rahat bir hayat sunacağını belirtmiştir. Burada öğrencilerin %29,8'ininde bu konu hakkında kararsız olduğu göz önüne alınırsa, öğrencilerin seçmiş oldukları meslek hakkında tam olarak bilgi sahibi olmadıkları sonucuna varılabilir. Öğrencilerin seçmiş oldukları meslek hakkındaki iş imkanlarını bilmemeleri, nerede ve nasıl istihdam edileceklerini bilmemeleri bu durumda çekimser kalmalarına neden olabilir. Önermede genel bir yığılma olmaması bunu göstermektedir.

Tablo 3.18 Kısa Sürede Hayata Atılma ve Para Kazanmada Bölümün Etkisi

	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Hiç Katılmıyorum	85	29,4	29,4	29,4
Kısmen Katılmıyorum	43	14,9	14,9	44,3
Kararsızım	62	21,5	21,5	65,7
Çoğunlukla Katılıyorum	44	15,2	15,2	81,0
Tamamen Katılıyorum	55	19,0	19,0	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Katılımcıların %44,3'ü bölümü tercih etme sebebi kısa zamanda iş hayatına girip para kazanmak önermesine katılmamıştır. Katılımcıların neredeyse yarısını oluşturan bu grup için bölümü üniversiteye giriş için bir yol olarak seçtikleri söylenebilir ya da zorunlu olarak bu bölümü seçtiklerinden de bahsedilebilir. Öğrencilerin %34,2'si bölümü tercih etme sebebini kısa zamanda iş hayatına girerek para kazanmak olduğunu ifade etmiştir. Bu öğrenciler için bölümün istihdam olanakları hakkında araştırma yaparak seçtikleri söylenebilir.

Tablo 3.19 Kişilik ve Bölüm

	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Hiç Katılmıyorum	60	20,8	20,8	20,8
Kısmen Katılmıyorum	30	10,4	10,4	31,1
Kararsızım	64	22,1	22,1	53,3
Çoğunlukla Katılıyorum	59	20,4	20,4	73,7
Tamamen Katılıyorum	76	26,3	26,3	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Katılımcıların %31,2'si okuduğu bölümün kişiliğine uygun olmadığını belirtmiştir. Burada öğrencilerin bölümü aile veya okul başarı durumuna göre zorunlu olarak seçtikleri söylenebilirken, meslek lisesini yükseköğretime geçiş için bölümü zorunlu olarak seçtikleri de söylenebilir. Katılımcıların %46,7'si okuduğu bölümün kişiliğine uygun olduğunu belirtmiştir. Bu öğrencilerin bölüm seçiminde kendi kişisel özelliklerini dikkate alarak bölüm seçimi yaptıklarından bahsetmek doğru olabilir.

Tablo 3.20 Fiziksel Özellikler ve Bölüm Seçimi

	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Hiç Katılmıyorum	55	19,0	19,0	19,0
Kısmen Katılmıyorum	30	10,4	10,4	29,4
Kararsızım	48	16,6	16,6	46,0
Çoğunlukla Katılıyorum	69	23,9	23,9	69,9
Tamamen Katılıyorum	87	30,1	30,1	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Katılımcıların %29,4'ü okuduğu bölümün fiziksel yapısına ve kabiliyetine uygun olmadığını belirtmiştir. Tablo 3.19'da öğrencilerin buradaki oranla paralellik gösteren bir kısmı da kişiliğine uygun olmadığını belirtmiştir. Buradaki sonucunda Tablo 3.19'a benzer olması dikkat çekmektedir. Her iki durumunun da ortak neden altında toplanabileceğini söylemek mümkündür. Katılımcıların %54'ü okumakta olduğu bölümün fiziksel yapısına ve kabiliyetine uygun olduğunu belirtmiştir. Uygulamanın yapıldığı bölümleri tekrar hatırlayacak olursak mesleklerden daha ağır fiziksel eylem gerektirenlerin Mobilya ve Mekatronik olduğu görülecektir. Diğer bölümler bu bölümlere nazaran daha az fiziksel aktivite gerektirmektedir. Oranın yüksek çıkması bu şekilde açıklanabilir.

Tablo 3.21 İnançlar ve Bölüm Seçimi

	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Hiç Katılmıyorum	52	18,0	18,0	18,0
Kısmen Katılmıyorum	26	9,0	9,0	27,0
Kararsızım	53	18,3	18,3	45,3
Çoğunlukla Katılıyorum	53	18,3	18,3	63,7
Tamamen Katılıyorum	105	36,3	36,3	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Katılımcıların %27'si okumuş olduğu bölümün inanç ve değerlerine uygun olmadığını belirtirken, %54,6'sı okumuş olduğu bölümün inanç ve değerlerine uygun olduğunu belirtmiştir.

Tablo 3.22 Meslek Seçiminde Kişisel Karar

	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Evet	131	45,3	45,3	45,3
Hayır	73	25,3	25,3	70,6
Kısmen	85	29,4	29,4	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Katılımcıların %45,3'ü meslek lisesini kendi isteği ile seçtiğini belirtirken %54,7'si meslek lisesini kendi isteği ile seçmediğini belirtmiştir. Katılımcıların yarısından fazlasının meslek lisesini kendi isteği ile değil de zorunlu olarak seçtiği ortaya çıkmıştır. Bu katılımcılar için gerek okul başarı durumu, gerek aile baskısı gerekse çevrenin etkisiyle meslek lisesini seçtiğini söylemek mümkündür.

Tablo 3.23 Meslek Lisesi Bölüm Seçiminde Kişisel Karar

	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Evet	183	63,3	63,3	63,3
Hayır	50	17,3	17,3	80,6
Kısmen	56	19,4	19,4	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Katılımcıların %63,3'ü meslek lisesindeki bölümünü kendi isteği ile seçtiğini belirtirken %36,7'si bölümünü kendi isteği ile seçmediğini belirtmiştir. Meslek lisesi seçiminde katılımcıların yarısından fazlasının kendi isteği ile seçmediği görülürken, meslek lisesindeki bölüm seçiminde katılımcıların büyük çoğunluğunun bölümünü kendi isteği ile seçtiği görülmektedir. Buradan hareketle katılımcıların büyük çoğunluğunun kendi istedikleri bölümde öğrenim gördükleri sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 3.24 Meslek Lisesine Kayıt Olmada Etkili Olanlar

	Cevaplar		Vaka %
	N	%	
Arkadaşlar	31	6,8%	10,7%
Aile	117	25,8%	40,5%
Akrabalar	29	6,4%	10,0%
Çevrenin Etkisi	45	9,9%	15,6%
Öğretmenler, Diğer Okul Personelleri	27	6,0%	9,3%
Meslek Lisesi Mezunları	7	1,5%	2,4%
Okul başarı durumum	119	26,3%	41,2%
Hiç Kimse (Kendim)	78	17,2%	27,0%
Toplam	453	100,0%	156,7%

Çoklu seçmeli olan bu önermede katılımcıların meslek lisesine kayıt olmasında %26,3 okul başarı durumu etkili olurken, %25,8 aile etkili olmuştur. Bunların dışında meslek lisesine kayıt olmayı etkileyen en yüksek oran %17,2 ile hiç kimse olmuştur. Burada katılımcıların meslek lisesine daha çok zorunlu olarak kayıt oldukları sonucuna ulaşılabılır. Tablo 3.22'deki benzer sonuçlar burada da elde edilmiştir. Diğer liselere giriş puanlarının, meslek liselerine nazaran daha yüksek olduğu hatırlanacak olursa okul başarı durumunun lise seçiminde direk olarak en etkili etmen olduğunu söylememiz mümkündür. Yine ailenin de okul başarısı kötü olan öğrenciyi meslek lisesine yönlendirmesinden de bahsedilebilir.

Tablo 3.25 Meslek Dalı Seçiminde Etkili Olanlar

	Cevaplar		Vaka %
	N	%	
Arkadaşlar	51	12,4%	17,6%
Aile	106	25,8%	36,7%
Akrabalar	23	5,6%	8,0%
Çevrenin Etkisi	34	8,3%	11,8%
Öğretmenler, Diğer Okul Personelleri	24	5,8%	8,3%
Meslek Lisesi Mezunları	5	1,2%	1,7%
Okul başarı durumum	37	9,0%	12,8%
Hiç Kimse (Kendim)	131	31,9%	45,3%
Toplam	411	100,0%	142,2%

Çoklu seçmeli olan bu önermede katılımcıların meslek lisesinde meslek dalını seçmede %31,9 hiç kimse, %25,8 aile ve %12,4 arkadaşlar etkili olmuştur. Meslek lisesini seçmede etkili olan okul başarı durumunun burada etkisini yitirdiği göze çarpmaktadır. Onun yerine daha çok kişinin kendi istediği bölümü seçtiği görülmektedir. Tablo 3.23'teki benzer sonuçların burada

da elde edildiği görülmüştür. Ancak meslek lisesi seçmede etkili olan aile, bölüm seçiminde de halen etkili olduğu söylenilebilir. Ayrıca bölüm seçiminde öğrencinin arkadaşlarından da etkilendiği görülmektedir. Öğrencinin meslek lisesinde edindiği arkadaşları ile aynı bölümü seçme isteğinden bahsetmek mümkündür.

3.5.4. Meslek Seçiminde Yeterlilik Ölçeği

Bu bölümde ankete katılan öğrencilerin Meslek Seçiminde Yeterlilik Ölçeği 'ne vermiş oldukları cevapların analizi yer almaktadır.

Tablo 3.26 Mesleğin Toplumdaki Yerinin Meslek Seçimine Etkisi

	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Hiç Katılmıyorum	88	30,4	30,4	30,4
Kısmen Katılmıyorum	38	13,1	13,1	43,6
Kararsızım	70	24,2	24,2	67,8
Çoğunlukla Katılıyorum	54	18,7	18,7	86,5
Tamamen Katılıyorum	39	13,5	13,5	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Katılımcıların %43,5'i mesleği seçmede, mesleğin toplumdaki yeri ve getirdiği gelir ve mesleğe olan talebin etkili olmadığını belirtmiştir. Daha önce de belirtildiği üzere öğrencilerin meslek seçiminde aile ve okul başarı durumu etkili olmuştur. Katılımcıların 32,2'sinin bu mesleği seçmesinde mesleğin toplumdaki yeri, getirdiği gelir ve mesleğe olan talep etkili olmuştur.

Tablo 3.27 Meslek Hakkında Bilgi Sahibi Olmanın Meslek Seçimine Etkisi

	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Hiç Katılmıyorum	118	40,8	40,8	40,8
Kısmen Katılmıyorum	35	12,1	12,1	52,9
Kararsızım	31	10,7	10,7	63,7
Çoğunlukla Katılıyorum	48	16,6	16,6	80,3
Tamamen Katılıyorum	57	19,7	19,7	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Katılımcıların %52,9'u mesleğini seçmeden önce bu mesleği yapanlardan bilgi almadığını ifade etmiştir. Bu oran katılımcıların yarısını oluşturmakla birlikte buradan meslek

liselerinde öğrencilere meslek hakkında, mesleğini icra edenlerden herhangi bir meslek tanıtımı yapılmadığı sonucunu doğurmaktadır. Meslek seçimi yapmadan önce mesleğini icra edenlerden meslek hakkında bilgi alanların oranı ise % 36,3'tür.

Tablo 3.28 Mesleğin Yeteneklere Uygun Olmasının Meslek Seçimine Etkisi

	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Hiç Katılmıyorum	55	19,0	19,0	19,0
Kısmen Katılmıyorum	28	9,7	9,7	28,7
Kararsızım	66	22,8	22,8	51,6
Çoğunlukla Katılıyorum	59	20,4	20,4	72,0
Tamamen Katılıyorum	81	28,0	28,0	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Katılımcıların %28,7'si seçmiş olduğu mesleğin yeteneklerine uygun olmadığını belirtmiştir. Katılımcıların %48,4'ü seçtiği mesleğin yeteneklerine uygun olduğunu belirtmiştir. Bu durum Tablo 3.20.'deki sonuçla benzerlik göstermektedir. Yine burada uygulamanın yapıldığı bölümler hatırlanır ise bölümlerin spesifik bir yetenek gerektirmediği, gerekli olan yeteneklerin ise sonradan rahatlıkla kazanılabilen yetenekler olduğu söylenebilir.

Tablo 3.29 Mesleğin Fiziksel Özelliklerinin Meslek Seçimine Etkisi

	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Hiç Katılmıyorum	113	39,1	39,1	39,1
Kısmen Katılmıyorum	24	8,3	8,3	47,4
Kararsızım	47	16,3	16,3	63,7
Çoğunlukla Katılıyorum	47	16,3	16,3	79,9
Tamamen Katılıyorum	58	20,1	20,1	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Katılımcıların %47,4'ü mesleği, fiziksel özellikleri cinsiyetime uygun olduğu için seçim önermesine katılmamıştır. Katılımcıların %36,4'ü mesleği, fiziksel özellikleri cinsiyetine uygun olduğu için seçtiğini belirtmiştir. Uygulama yapılan bölümler tekrar hatırlanacak olursa, büro yönetimi, hukuk sekreterliği ve yönetici asistanlığı bölümleri daha çok kız öğrencilere yönelik bölümler olarak görülmektedir. Ancak bu bölümleri tercih eden erkeklerde vardır. Mobilya ve Mekatronik bölümleri ise daha çok erkeklere yönelik bölümler olarak görülmektedir. Yine bu bölümleri de tercih eden kız öğrencilerin de olduğu görülmektedir.

Tablo 3.30 Diğer Meslekler Hakkında Bilgi Sahibi Olmak

	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Hiç Katılmıyorum	52	18,0	18,0	18,0
Kısmen Katılmıyorum	44	15,2	15,2	33,2
Kararsızım	62	21,5	21,5	54,7
Çoğunlukla Katılıyorum	66	22,8	22,8	77,5
Tamamen Katılıyorum	65	22,5	22,5	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Katılımcıların %33,2'si diğer meslekler hakkında bilgi sahibi olmadığını belirtirken, %45,3'ü diğer meslekler hakkında da bilgi sahibi olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin neredeyse yarısının diğer meslekler hakkında bilgi sahibi olduğu görülmektedir. Bu durum öğrencilerin bölüm seçiminden önce meslekler hakkında araştırma yaptığını göstermektedir.

Tablo 3.31 Mesleğin İstihdam Olanaklarının Meslek Seçimine Etkisi

	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Hiç Katılmıyorum	71	24,6	24,6	24,6
Kısmen Katılmıyorum	36	12,5	12,5	37,0
Kararsızım	45	15,6	15,6	52,6
Çoğunlukla Katılıyorum	72	24,9	24,9	77,5
Tamamen Katılıyorum	65	22,5	22,5	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Katılımcıların %37,1'i mesleği iş bulma imkanlarını bilerek seçim önermesine katılmazken, %47,4'ü mesleği iş bulma imkanlarını bilerek seçtiğini belirtmiştir. Katılımcıların neredeyse yarısının iş bulma imkanlarını bilerek seçtiği görülmektedir. Tablo 3.30'da da katılımcıların diğer meslekler hakkında bilgi sahibi oldukları görülmüştür. Meslek araştırması yapılırken, iş bulma imkanlarının da araştırılarak meslek seçimi yapıldığı düşünülebilir.

Tablo 3.32 Mesleğin Kariyer Olanaklarının Meslek Seçimine Etkisi

	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Hiç Katılmıyorum	48	16,6	16,6	16,6
Kısmen Katılmıyorum	28	9,7	9,7	26,3
Kararsızım	54	18,7	18,7	45,0
Çoğunlukla Katılıyorum	65	22,5	22,5	67,5
Tamamen Katılıyorum	94	32,5	32,5	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Katılımcıların %26,3'ü seçmiş olduğu meslekte ilerleme imkanlarını bilmediğini belirtmiştir. Katılımcıların %55'i ise meslekte ilerleme imkanlarını bildiğini belirtmiştir. Yine burada Tablo 3.31'i destekler nitelikte sonuç elde edilmiştir. Öğrencilerin ileride icra edeceği meslekte ilerleme imkanlarını araştırdığını söylemek mümkündür.

Tablo 3.33 Mesleğe Giriş ve Emekli Olma Koşullarının Meslek Seçimine Etkisi

	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Hiç Katılmıyorum	155	53,6	53,6	53,6
Kısmen Katılmıyorum	31	10,7	10,7	64,4
Kararsızım	45	15,6	15,6	79,9
Çoğunlukla Katılıyorum	34	11,8	11,8	91,7
Tamamen Katılıyorum	24	8,3	8,3	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Katılımcıların %64,3'ü mesleği seçerken giriş ve emekli olma koşullarını araştırmadığını ifade etmiştir. Tablo 3.31'de katılımcılar iş bulma imkanlarını genel olarak araştırdığını belirtirken burada büyük bir çoğunluk aksini ifade etmiş ve iş bulma ve emekli olma koşullarını araştırmadığını belirtmiştir. Katılımcıların %20,1'i ise mesleği seçerken giriş ve emekli olma koşullarını araştırdığını belirtmiştir.

Tablo 3.34 Mesleğin Kazandıracağı İmkanların Meslek Seçimine Etkisi

	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Hiç Katılmıyorum	79	27,3	27,3	27,3
Kısmen Katılmıyorum	33	11,4	11,4	38,8
Kararsızım	46	15,9	15,9	54,7
Çoğunlukla Katılıyorum	68	23,5	23,5	78,2
Tamamen Katılıyorum	63	21,8	21,8	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Katılımcıların %38,7'si mesleğimin kazandıracağı imkanları bilerek seçim önermesine katılmazken, %45,3'ü mesleğin kazandıracağı imkanları bilerek seçtiğini belirtmiştir. Katılımcıların neredeyse yarısının mesleği seçmeden önce meslekle ilgili kazanımları araştırdığı ve bu araştırma sonucunda seçim yaptığını söylemek mümkündür.

Tablo 3.35 Mesleğin Avantaj ve Dezavantajlarının Meslek Seçimine Etkisi

	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Hiç Katılmıyorum	76	26,3	26,3	26,3
Kısmen Katılmıyorum	28	9,7	9,7	36,0
Kararsızım	59	20,4	20,4	56,4
Çoğunlukla Katılıyorum	55	19,0	19,0	75,4
Tamamen Katılıyorum	71	24,6	24,6	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Katılımcıların %36'sı mesleğin avantaj ve dezavantajlarını bilerek seçim önermesine katılmazken, %43,6'sı mesleğin avantaj ve dezavantajını bilerek seçtiğini belirtmiştir. Bu sonuç Tablo 3.34'e benzer şekildedir. Mesleğin kazandıracağı imkanları bilmek ve mesleğin avantaj ve dezavantajlarını bilmek birbirini tamamlar nitelikte önermelerdir.

Tablo 3.36 Mesleğin Çalışma Ortamının Meslek Seçimine Etkisi

	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Hiç Katılmıyorum	84	29,1	29,1	29,1
Kısmen Katılmıyorum	42	14,5	14,5	43,6
Kararsızım	38	13,1	13,1	56,7
Çoğunlukla Katılıyorum	51	17,6	17,6	74,4
Tamamen Katılıyorum	74	25,6	25,6	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Katılımcıların %43,6'sı mesleğin çalışma ortamını araştırmadığını ifade ederken, %43,2'si mesleği, çalışma ortamını araştırarak seçtiğini belirtmiştir. Burada katılımcıların neredeyse yarısının çalışma ortamı hakkında bilgi sahibi olduğu, diğer yarısının ise çalışma ortamı hakkında bilgi sahibi olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Bu durumda Tablo 3.35'i destekler nitelikte sonuç elde edildiğinden bahsedilebilir.

Tablo 3.37 Okulda Verilen Eğitimin Yeterliliği

	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Hiç Katılmıyorum	96	33,2	33,2	33,2
Kısmen Katılmıyorum	35	12,1	12,1	45,3
Kararsızım	64	22,1	22,1	67,5
Çoğunlukla Katılıyorum	45	15,6	15,6	83,0
Tamamen Katılıyorum	49	17,0	17,0	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Katılımcıların %45,3'ü okulda aldığı eğitimin iş hayatında yeterli olacağını düşünmemektedir. Buradan hareketle meslek liselerinin iş hayatına atılmada öğrencilere yeterli seviyede eğitim veremediğine ulaşmak mümkündür. Daha önce bahsedildiği üzere meslek liselerinin amacı iş piyasasının ihtiyacı olan ara eleman ihtiyacını gidermektir. Ancak meslek lisesi öğrencilerinin kendilerini yeterli bulmadıkları görülmektedir. Burada meslek lisesi ve iş piyasaları arasındaki bağın kopukluğundan bahsedilebilir. Katılımcıların %32,6'sı okulda verilen eğitimin yeterli olduğunu düşünmektedirler.

3.5.5. Meslekten Memnuniyet

Bu bölümde ankete katılan öğrencilerin Meslekten Memnuniyet sorularına vermiş oldukları cevapların analizi yer almaktadır.

Tablo 3.38 Üniversitede Aynı Bölümde Okuma İsteği

	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Evet	61	21,1	21,1	21,1
Hayır	128	44,3	44,3	65,4
Kararsızım	100	34,6	34,6	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Katılımcıların %21,1'i üniversitede de aynı bölümde okumak istediğini belirtirken, %44,3'ü üniversitede aynı bölümde okumak istemediğini belirtmiştir. Katılımcıların neredeyse yarısını oluşturan bu kesim için üniversitede aynı bölümde okumak istememeleri meslekten memnun olmadıkları şeklinde yorumlanabilirken, meslek lisesindeki öğrenimlerini tamamladıktan sonra iş hayatına atılmak istedikleri şeklinde de yorumlanabilmektedir.

Tablo 3.39 Başka Mesleklere Yönelme Düşüncesi

	Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Evet	121	41,9	41,9	41,9
Hayır	77	26,6	26,6	68,5
Kararsızım	91	31,5	31,5	100,0
Toplam	289	100,0	100,0	

Katılımcıların %41,9'u meslekte ilerlemeyi düşünmediğini en kısa sürede mesleğini değiştireceğini belirtmiş, %26,6'sı bu mesleği değiştirmek istemediğini, mesleğine devam etmek istediğini belirtmiştir. Tablo 3.38'de de öğrencilerin üniversitede aynı bölümde okumak istemedikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Buradan hareketle Tablo 3.38'e benzer şekilde bir sonuç elde edildiği söylenebilir. Öğrencilerin neredeyse yarısının mesleğinden memnun olmadığı ve değiştirmek istediği söylenebilir.

3.5.6. Ki-Kare Bağımsızlık Testi (Çapraz Tablo (Crosstab)) Analizi

Çapraz tablo analizi iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi incelememizi sağlamaktadır. Çapraz tablolar izlenen amaca göre üç türlü yapılmaktadır. Bunlar (Özbay, 2008: 461):

1. Bir değişkenin bir başka değişken üzerindeki etkisini göstermek,
2. Bir grubun kompozisyonunu (dağılımını) belirlemek için,
3. Çaprazlanan değişkenler sonucu ortaya çıkan olası alt grupların bütün içindeki kompozisyonunu belirlemek için.

Araştırmanın bu bölümünde katılımcıların demografik bilgileri ile “Eğitim öğretim görülen bölüm”, “Meslek lisesini kendi isteğiniz ile mi seçtiniz?”, “Meslek lisesindeki bölümü kendi isteğiniz ile mi seçtiniz?”, “Üniversitede aynı bölümde okuyacağım.” ve “Bu meslekte ilerlemeyi düşünmüyorum. En kısa zamanda mesleğimi değiştireceğim.” önermeleri arasında bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Bu analiz için Çapraz Tablo (Crosstab) kullanılmıştır.

Tablo 3.40 Cinsiyet İle Eğitim Öğretim Görülen Bölüm Arasındaki İlişki

Cinsiyet - Eğitim öğretim görülen bölüm	Eğitim Öğretim Görülen Bölüm									Toplam
	Adalet	Bilişim Teknolojileri	Büro Yönetimi	Hukuk Sekreterliği	Mekatronik	Mobilya	Muhasebe	Pazarlama	Yönetici Asistanlığı	
Erkek	14	32	1	6	18	10	39	13	3	136
	10,3%	23,5%	,7%	4,4%	13,2%	7,4%	28,7%	9,6%	2,2%	100,0%
Kadın	24	3	7	31	3	2	50	8	25	153
	15,7%	2,0%	4,6%	20,3%	2,0%	1,3%	32,7%	5,2%	16,3%	100,0%
Toplam	38	35	8	37	21	12	89	21	28	289
	13,1%	12,1%	2,8%	12,8%	7,3%	4,2%	30,8%	7,3%	9,7%	100,0%

Tablo 3.40 incelendiğinde kız öğrencilerin genel olarak Adalet, Hukuk Sekreterliği, Muhasebe ve Yönetici Asistanlığı bölümlerini erkeklere nazaran daha fazla tercih ettikleri görülmektedir. Erkeklerin ise Bilişim Teknolojileri, Mekatronik, Mobilya ve Pazarlama bölümlerini kızlara göre daha fazla tercih ettikleri görülmektedir. Burada mesleklerin cinsiyete göre tercihlerde değişim gösterdiği söylenebilir. Kız öğrencilerin seçtikleri meslekler toplum tarafından daha çok kadınlara yönelik meslekler olarak tanımlandığı için sonuçların bu şekilde çıkması normal karşılanmıştır. Erkeklerinde aynı şekilde seçmiş oldukları mesleklerin daha çok erkeklere hitap eden meslekler olduğunu söylememiz mümkündür.

Tablo 3.41 Cinsiyet İle Üniversitede Aynı Bölüme Devam Etme Arasındaki İlişki

Cinsiyet	Üniversitede de aynı bölümde okuyacağım.			Toplam
	Evet	Hayır	Kararsızım	
Erkek	34	47	55	136
	25,0%	34,6%	40,4%	100,0%
Kadın	27	81	45	153
	17,6%	52,9%	29,4%	100,0%
Toplam	61	128	100	289
	21,1%	44,3%	34,6%	100,0%

Tablo 3.41 incelendiğinde erkeklerin kızlara göre daha fazlasının üniversitede de aynı bölüme devam edeceği görülmektedir. Kız öğrencilerin ise erkeklere oranla daha fazlasının üniversitede de aynı bölüme devam etmek istemediği görülmektedir. Buradan hareketle kızların daha çok istemedikleri bölümde öğrenim gördükleri söylenebilir.

Tablo 3.42 Cinsiyet İle Meslek Değişirme Arasındaki İlişki

Cinsiyet	Bu meslekte ilerlemeyi düşünmüyorum. En kısa zamanda bu mesleğimi değiştireceğim			Toplam
	Evet	Hayır	Kararsızım	
Erkek	44	43	49	136
	32,4%	31,6%	36,0%	100,0%
Kadın	77	34	42	153
	50,3%	22,2%	27,5%	100,0%
Toplam	121	77	91	289
	41,9%	26,6%	31,5%	100,0%

Tablo 3.42 incelendiğinde kızların erkeklere göre daha fazlasının meslekte ilerlemek istemedikleri, en kısa zamanda değiştirmek istedikleri görülmektedir. Bu sonuç Tablo3.41’i destekler nitelikte olup kız öğrencilerin daha çok istemedikleri bölümde öğrenim gördüklerini söylememiz mümkündür. Erkeklerden ise mesleğine devam etmek isteyenler ve mesleğini değiştirmek isteyenler neredeyse birbirine eşit oranlarda dağılım göstermiştir.

Tablo 3.43 Annenin Mesleği İle Meslek Lisesi Seçimi Arasındaki İlişki

Annenin mesleği	Meslek lisesini kendi istediğiniz ile mi seçtiniz?			Toplam
	Evet	Hayır	Kısmen	
Anne yok	2	0	1	3
	66,7%	0,0%	33,3%	100,0%
Çiftçi	0	1	2	3
	0,0%	33,3%	66,7%	100,0%
Emekli	2	0	0	2
	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Esnaf- Serbest Çalışan	5	9	4	18
	27,8%	50,0%	22,2%	100,0%
Ev Hanımı	106	48	57	211
	50,2%	22,7%	27,0%	100,0%
İşçi	13	15	20	48
	27,1%	31,3%	41,7%	100,0%
Memur	3	0	1	4
	75,0%	0,0%	25,0%	100,0%
Toplam	131	73	85	289
	45,3%	25,3%	29,4%	100,0%

Tablo 3.43 incelendiğinde annesi ev hanımı olanların yarısının meslek lisesini kendi isteği ile seçtiği görülürken, annesi işçi olanların yarısından fazlasının meslek lisesini kendi isteği dışında seçtiği görülmektedir. Bu durum annenin iş durumuna göre okul tercihinin şekillendiği söylenebilir. Annesi işçi olanların meslek lisesini zorunlu olarak seçtiği görülmektedir, bu durumda annenin çocuğa meslek öğrenmesi konusunda ısrarcı davrandığı sonucuna varılabilir.

Tablo 3.44 Babanın Öğrenim Durumu İle Meslek Değiştirme Arasındaki İlişki

Babanın öğrenim durumu	Bu meslekte ilerlemeyi düşünmüyorum. En kısa zamanda bu mesleğimi değiştireceğim			Toplam
	Evet	Hayır	Kararsızım	
Baba yok	6	0	1	7
	85,7%	0,0%	14,3%	100,0%
Okur - yazar	2	1	6	9
	22,2%	11,1%	66,7%	100,0%
İlkokul	82	44	52	178
	46,1%	24,7%	29,2%	100,0%
Lise	23	26	31	80
	28,8%	32,5%	38,8%	100,0%
Lisans	8	6	1	15
	53,3%	40,0%	6,7%	100,0%
Toplam	121	77	91	289
	41,9%	26,6%	31,5%	100,0%

Tablo 3.44 incelendiğinde babasının öğrenim durumu ilkokul olanların neredeyse yarısının meslekte ilerlemek istemediği, en kısa sürede mesleğini değiştirmek istediği görülürken, babası lise mezunu olanların çoğunluğunun ise meslekten memnun olduğu ve mesleğini değiştirmek istemediği görülmektedir. Bu sonuçtan babanın öğrenim durumunun yükselmesi ile meslek değiştirme arasında ters orantı olduğu söylenebilir. Babanın öğrenim durumunun yükselmesi çocuğuna meslek seçiminde daha doğru seçimler yaptırması şeklinde de ifade edilebilir. Bu tabloda lisans mezunu olan babaların az olması bu konu hakkında yorum yapabilmemizi kısıtlamıştır.

3.5.7. T-Testi Analizi Bulguları

Bu başlıkta meslek seçimine etki eden etmenlerin cinsiyete göre değişiklik gösterip, göstermediği araştırılmıştır. Bu analiz için T testi uygulaması yapılmıştır.

“T-testi iki bağımsız gurubun ortalamalarının birbirinden farklı olup olmadığını test etmek amacıyla kullanılan istatistiksel analiz yöntemidir. Bu testin yapılabilmesi için karşılaştırılacak olan grupların birbirinden bağımsız olması ve bu gruplardan elde edilen ölçümlerin en az eşit aralıklı ölçek düzeyinde ölçülmüş olması gerekmektedir. Bağımsız gruplar t-testinin test istatistiği gruplar arası varyansın eşit olup olmamasına göre farklılık göstereceğinden t-testi yapılmadan önce grupların varyanslarının eşitliği test edilmelidir.” Grupların varyanslarının eşitliği Levene testi ile yapılır. Homojenlik testi olarak bilinen Levene testinin kabul edilmesi durumunda hesaplanan t istatistiği değeri ile reddedilmesi durumundaki t istatistiği değeri farklılık gösterir (Durmuş, vd., 2010: 118).

Tablo 3.45 Cinsiyetin Meslek Seçimine Etki Eden Faktörlere Etkisi

Cinsiyet		N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Kayıp Ortalaması
Meslek Seçimine Etki Eden Faktörler Ort.	Erkek	136	2,6808	,64435	,05525
	Kadın	153	2,4444	,62814	,05078

Meslek Seçimine Etki Eden Faktörler Ort.	Levene Testi Varyans Eşitliği		T-Testi Ortalamaları				
	F	p	t	sd	p1	Ortalama Fark	Standart Hata Farkı
Varsayılan Eşitlikler	,085	,771	3,154	287	,002	,23632	,07493
Eşit Varyanslar			3,149	281,197	,002	,23632	,07504

Tablo 3.45 incelendiğinde Levene testinin yer aldığı ilk sütun kontrol edildiğinde $p=0,771>0,050$ olduğu görülmektedir. Bu durumda varyansların homojen dağıldığını görüyoruz. Buna göre; ankete katılan öğrencilerin meslek seçimine etki eden faktörler değerlendirmesi cinsiyete göre değişkenlik göstermektedir ($p1=0,002<0,050$). Erkek öğrenciler, kız öğrencilere göre meslek seçimine etki eden faktörlerden daha çok etkilenmektedirler.

Tablo 3.46 Cinsiyetin Meslek Seçimi Yeterliliğine Etkisi

Cinsiyet		N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Kayıp Ortalaması
Meslek Seçiminde Yeterlilik Ort.	Erkek	136	3,0447	,96864	,08306
	Kadın	153	2,7816	,96650	,07814

Meslek Seçiminde Yeterlilik Ort.	Levene Testi Varyans Eşitliği		T-Testi Ortalamaları				
	F	p	t	Sd	p1	Ortalama Fark	Standart Hata Farkı
Varsayılan Eşitlikler	,279	,598	2,308	287	,022	,26314	,11402
Eşit Varyanslar			2,308	282,894	,022	,26314	,11404

Tablo 3.46 incelendiğinde Levene testinin yer aldığı ilk sütun kontrol edildiğinde $p=0,598>0,050$ olduğu görülmektedir. Bu durumda varyansların homojen dağıldığını görüyoruz. Buna göre; ankete katılan öğrencilerin meslek seçiminde yeterliliklerinin değerlendirmesi cinsiyete göre farklılık göstermektedir ($p1=0,022 <0,050$). Buna göre erkek öğrenciler, kız öğrencilere göre meslek seçiminde daha yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.47 Cinsiyetin, Meslek Lisesi Seçiminde ve Meslek Lisesinde Bölüm Seçiminde Etkisi

Cinsiyet		N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Kayıp Ort.
Meslek lisesini kendi istediğiniz ile mi seçtiniz?	Erkek	136	1,72	,814	,070
	Kadın	153	1,95	,872	,070
Meslek lisesindeki bölümünüzü kendi isteğiniz ile mi seçtiniz?	Erkek	136	1,58	,822	,070
	Kadın	153	1,54	,778	,063

		Leneve Testi Varyans Eşitliği		T-Testi Ortalamaları				
		F	p	t	sd	p1	Ortalama Fark	Standart Hata Farkı
Meslek lisesini kendi istediğiniz ile mi seçtiniz?	Varsayılan Eşitlikler	,670	,414	-2,281	287	,023	-,227	,100
	Eşit Varyanslar			-2,290	286,313	,023	-,227	,099
Meslek lisesindeki bölümünüzü kendi isteğiniz ile mi seçtiniz?	Varsayılan Eşitlikler	1,213	,272	,408	287	,684	,038	,094
	Eşit Varyanslar			,407	278,704	,685	,038	,094

Tablo 3.47 incelendiğinde Leneve testinin yer aldığı ilk sütun kontrol edildiğinde her iki önermenin de varyanslarının homojen dağıldığını görüyoruz ($p=0,670>0,050$ ve $p=1,213>0,050$). Buna göre; ankete katılan öğrencilerin meslek lisesi seçimi değerlendirmesi cinsiyete göre farklılık göstermektedir ($p1=0,023<0,050$). Ancak meslek lisesi bölüm seçimi değerlendirmesi cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p1=0,684>0,050$). Buna göre kız öğrencilerin meslek lisesi seçiminde kendi kararlarını vermişlerdir denilebilir.

3.5.8. Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova Testi) Bulgular

İkiden fazla bağımsız grubun ortalamalarının birbirinden farklı olup olmadığını test etmek amacıyla kullanılan istatistiksel analiz yöntemine tek yönlü varyans analizi denir. “Bu testin yapılabilmesi için karşılaştırılacak olan grupların birbirinden bağımsız olması ve bu gruplardan elde edilen ölçümlerin en az eşit aralıklı ölçek düzeyinde ölçülmüş olması gerekmektedir. Bağımsız gruplar t-testinde olduğu gibi tek yönlü varyans analizinde de grupların varyanslarının eşitliği test edilmelidir. Buradaki fark Anova yapılabilmesi için grupların varyanslarının homojen yani eşit olması şartı aranır.” Homojenlik testi Leneve ile yapılır (Durmuş, vd., 2010: 124).

Tablo 3.48 Anova Testi Sonuçları

	Levene Statistic	sd1	sd2	p
Meslek Seçimine Etki Eden Faktörler Ort.	,470	8	280	,877
Meslek Seçiminde Yeterlilik Ort.	1,465	8	280	,170
Meslek lisesini kendi istediğiniz ile mi seçtiniz?	1,506	8	280	,155
Meslek lisesindeki bölümünüzü kendi isteğiniz ile mi seçtiniz?	1,755	8	280	,086
Üniversitede de aynı bölümde okuyacağım.	1,953	8	280	,052
Bu meslekte ilerlemeyi düşünmüyorum. En kısa zamanda bu mesleğimi değiştireceğim.	1,281	8	280	,253

	Kareler Toplamı	sd	Ortalama Kare	F	p
Meslek Seçimine Etki Eden Faktörler Ort.	5,605	8	,701	1,714	,095
	114,438	280	,409		
	120,042	288			
Meslek Seçiminde Yeterlilik Ort.	13,582	8	1,698	1,828	,072
	260,055	280	,929		
	273,637	288			
Meslek lisesini kendi istediğiniz ile mi seçtiniz?	4,641	8	,580	,796	,607
	204,038	280	,729		
	208,678	288			
Meslek lisesindeki bölümünüzü kendi isteğiniz ile mi seçtiniz?	5,017	8	,627	,985	,448
	178,174	280	,636		
	183,190	288			
Üniversitede de aynı bölümde okuyacağım.	3,863	8	,483	,890	,525
	151,874	280	,542		
	155,737	288			
Bu meslekte ilerlemeyi düşünmüyorum. En kısa zamanda bu mesleğimi değiştireceğim.	7,440	8	,930	1,293	,247
	201,446	280	,719		
	208,886	288			

Tablo 3.48 incelendiğinde ilk olarak grupların varyanslarının eşitlik testi olan Levene testinin sonucunda grupların varyanslarının eşitliği kabul edilmiştir ($p=0,877, 0,170, 0,155, 0,086, 0,052, 0,253 > 0,050$). Bu durumda tek yönlü varyans analizi yapabilmek için gerekli ön

şart sağlanmıştır. Buna göre “Meslek Seçimine Etki Eden Faktörler” ortalamasının seçilen bölümle arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p=0,095>0,050$). “Meslek Seçiminde Yeterlilik Ölçeği” ortalamasının seçilen bölümle arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p=0,072>0,050$). “Meslek lisesini kendi isteğiniz ile mi seçtiniz?” önermesi ile seçilen bölüm arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p=0,607>0,050$). “Meslek lisesindeki bölümünüzü kendi isteğiniz ile mi seçtiniz?” önermesi ile seçilen bölüm arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p=0,448>0,050$). “Üniversitede de aynı bölümde okuyacağım” önermesi ile seçilen bölüm arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p=0,525>0,050$). “Bu meslekte ilerlemeyi düşünmüyorum. En kısa zamanda bu mesleğimi değiştireceğim.” önermesi ile seçilen bölüm arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p=0,247>0,050$).

SONUÇ

İşsizlik olgusu çağımızın en önemli sorunlarından biri haline gelmiştir. Sadece gelişmekte olan ülkelerin değil gelişmiş ülkelerin de işsizlik sorunu ile karşı karşıya olduğu görülmektedir. İşsizlik her şeyden önce gelir yoksunluğu anlamına gelmektedir. Gelir yoksunluğu insan hayatının yaşam kalitesini etkilemekle birlikte birçok anlamda sınırlanmasına neden olmaktadır. İşsizlik olgusunun sadece ekonomik anlamda yıkıcı etkileri olmayıp, sosyal hayatı ve ruh sağlığını da olumsuz etkilediği söylenebilir. İşsizlik toplumun her kesimini olumsuz anlamda etkilemekle birlikte dezavantajlı gruplar üzerinde daha büyük önem arz etmektedir. Özellikle genç nüfus olarak nitelendirilen ve 15-24 yaş aralığını oluşturan grubun hayata atılma aşamasında işsizlik problemiyle karşılaşması onu her anlamda yıpratacaktır. Bu sorun sadece mikro temelli olmayıp; makro boyutta ise ülkenin en dinamik, üretken ve enerjik emek kaynağından yoksun kalması anlamına gelmektedir. Genç işsizliği konusunun bu denli önem arz etmesi her yönüyle ele alınması gereken bir konu olduğunu göstermektedir.

Bu çalışmada genç işsizliğin bir başka boyutu olan ara eleman ve meslek seçimi konuları ele alınmıştır. Meslek liselerinde okuyan kişilerin seçmiş olduğu meslek hakkında ne derece bilgi sahibi olduğu, meslek seçiminde etkili olan faktörler, mesleği hakkındaki görüşleri ve mesleğe devam etme kararlarına ilişkin cevaplar doğrultusunda ara eleman problemine çözüm önerileri getirilerek bu alanda yapılacak olan çalışmalara yol göstermek hedeflenmiştir.

Araştırma Antalya'nın Kepez İlçesinde bulunan, karma eğitim veren meslek liselerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın bu bölgede gerçekleştirilmesinin nedeni araştırmanın ekonomik kısıtı ve meslek liselerinin bu bölgede yoğunluk göstermesidir. Çalışmada basit tesadüfi örneklem seçim yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada katılımcılara anket uygulaması yapılarak veriler toplanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerden kızların erkeklere göre daha fazla olduğu görülmektedir. Meslek liselerini daha çok erkeklerin tercih ettiği genel kanısının tersi sonuç elde edilmiştir. Bu durumun nedeni olarak araştırmaya katılan bölümlerin daha çok kız öğrencilere hitap eden meslek dallarından oluşmasıdır. Katılımcılar genel olarak 17 ile 18 yaşında olup beklenen sonuç elde edilmiştir. Meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin bu yaşlarda olduğu bilinmektedir. Katılımcıların ailesinin aylık ortalama gelirinin genel olarak 2.041-4.000 arasında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun aynı sosyo-ekonomik yapı içerisinde bulunduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir kısmının seçtiği meslek hakkında daha önceden herhangi bir bilgi edinmediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrenciler, diğer meslekler

hakkında da bilgi sahibi olmadıklarını belirtmiştir. Buradan meslek seçimi sürecinde meslek liselerinde öğrencilere meslek tanıtımı yapılmadığı söylenebilir. Meslek, insanın hayatı boyunca icra edeceği ve sayesinde hayatını sürdüreceği en önemli kazanımdır. Mesleğin insan hayatında bu denli önem arz etmesi, meslek seçiminin son derece önemli bir konu olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Meslek seçiminde meslek liselerinin öğrencilere rehberlik etmesi, meslekler hakkında bilgi vermesi ve öğrencinin yeteneklerine uygun mesleki yönlendirme yapması gereklidir. Meslek liselerindeki bu eksiklik giderilmeli ve öğrencilere bu önemli seçimde rehberlik etmeleri gereklidir. Meslek seçim programları hazırlanmalı ve meslek tanıtımları mesleği icra edenlerce yapılmalıdır. Aksi halde öğrenciler, meslek hakkında detaylı ve doğru bilgiye ulaşamayacaktır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir kısmının meslek lisesini seçmesinde aile ve okul başarı durumunun etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Meslek lisesine kayıt olan öğrencilerin genel olarak okul başarı durumlarının yetersiz olduğunu söylememiz mümkündür. Diğer liseleri okul başarı durumundan dolayı seçemeyen öğrencilerin, ailelerin baskısı ile meslek liselerine kayıt oldukları da söylenebilir. Eğitim sisteminde meslek liselerinin diğer liselere oranla puanlarının oldukça düşük olduğu ortadadır. Bu durumda meslek liseleri, diğer liselere puanı yetmeyen öğrencilerin seçmek zorunda oldukları lise konumunda yer almaktadır. Öğrencinin yeteneklerine bakılmaksızın puan sistemi ile liseye yerleştirmenin en büyük dezavantajını bu konu oluşturmaktadır. Öğrenci istemediği bir okulda zorunda olduğu için öğrenim görecektir. Böylesi bir seçimde öğrencinin başarılı olmasını beklemek pek mümkün görülmemektedir. Liseye kayıt aşamasında öğrencilerin yeteneklerinin, ilgilerinin ve eğilimlerinin de göz önüne alınması gerekmektedir. Bu şekilde yapılan seçimlerde meslek liseleri de zarar görmektedir. Asıl amacı ara eleman yetiştirmek ve piyasaya sunmak olan meslek liseleri, yanlış seçim sonucunda öğrencilerin vakit geçirdikleri yer olmaktan öteye geçememektedir. Böylece mezun edilen öğrencilerin teknik anlamda yetersiz kalacağı ortadadır. İşveren tarafından tercih edilmeyeceği gibi öğrencinin mezuniyetinin ardından işsizlikle karşı karşıya kalacağı da aşikardır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir kısmı seçtiği mesleğin çalışma ortamı hakkında herhangi bir bilgi sahibi olmadığını belirtmiştir. Ayrıca mesleğinde kariyer olanakları ve mesleğe giriş konusunda da yeterli bilgiye sahip olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin bu konular hakkında bilgi sahibi olmamaları bir anlamda icra edecekleri mesleği tam anlamıyla tanımadıklarına işaret etmektedir. Büyük çoğunluğun mesleğe devam etmek istemediğini ve mesleğini değiştirmek istediğini belirtmesi de bu durumu destekler niteliktedir. Burada yine meslek lisesine zorunda oldukları için kayıt olduklarını ve seçtikleri meslek dalını

tam anlamıyla tanımadıkları için bu sonuçların elde edildiği düşünülmektedir. Öğrencilerin temel mesleki eğitimi aldıktan sonra bu meslekte devam etmek istememeleri ve mesleği değiştirmek istemeleri ara eleman problemin en büyük kaynağı olarak gösterilebilir. Meslek liselerinin vermiş oldukları mezun verileri ile bu mezunlardan ara eleman olarak istihdam edilenlerin arasında büyük uçurum olacağını söylemek mümkündür. Meslek liselerinin bu konuda öğrencilere tam anlamıyla hitap edemediği sorunu ortaya çıkmaktadır. Meslek liselerinin eğitim sisteminde radikal değişiklikler yapılması ve direk işgücü piyasasının ihtiyaçlarına yönelik ara eleman yetiştirmesi gerekmektedir. Böylelikle meslek liselerinden mezun olanların istihdama katılmaları daha da kolaylaşacak ve nitelikli ara eleman yetiştirilmiş olacaktır. Bu olay meslek liselerinin toplum gözündeki kötü imajının da ortadan kalkmasını sağlayacaktır. Bu durum meslek liselerine olan talebi artırabileceği gibi, ara eleman problemine de bir nevi çözüm getirebilecektir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir kısmı okulda aldıkları eğitimin iş hayatında yeterli olmadığını belirtmiştir. Yine öğrencilerin büyük bir kısmının üniversitede de aynı bölüme devam etmek istememesi ve mesleği değiştirmek istemesi de bu durumu destekler niteliktedir. Çalışmada meslek liselerinin verimliliğinin ve yeterliliğinin incelenmesi hedeflenmiş ancak lise yöneticileri tarafından uygun bulunmaması ve izin verilmemesinden dolayı bu konu araştırmamızdan çıkarılmıştır. Daha önce meslek liselerinden toplanan verilerin ticari amaçla kullanılmasından dolayı yöneticiler çalışma boyunca katı bir tavır sergilemiştir.

Son olarak Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Çıraklık Eğitiminin zorunlu eğitim kapsamına alınması ve yine bu kurumlardan eğitim alan kişilerin yükseköğretime devam edebilmeleri yolunun açılması ara eleman yetiştirmede önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. Ancak bu uygulamaya ek olarak işletmelerin de ara eleman yetiştirme konusunda Alman Eğitim sistemindeki ikili sisteme benzer bir yöntemle etkin bir rol alması şeklinde güçlendirilmelidir. Milli Eğitim Bakanlığının ara eleman konusunda bu derce önemli adım atması yadsınamazken, bu alanda yeterli olup olmayacağı tartışmaya açıktır.

Sonuç olarak meslek liselerinin piyasaya nitelikli ara eleman yetiştirmede yetersiz kaldığı saptanmıştır. Liselerde kullanılan yöntemlerin ve teknik açıdan kullanılan araçların çağın gerisinde kaldığını söylememiz mümkündür. Meslek liselerinde radikal bir değişiklik yapılmalı ve eğitim sistemi değiştirilmelidir. Meslek liselerinin amacı sadece piyasanın ihtiyaçları doğrultusunda nitelikli ara yetiştirmek olmalıdır. Aksi halde meslek liseleri sürekli olarak kendini yineleyen ve piyasaya cevap veremeyen kurum olmaktan öteye geçemeyecektir. Meslek liselerinin kendilerini güncellemeleri ve çağa ayak uydurmaları için gerekli kaynaklar sağlanmalı ve üreten bir kurum haline getirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, H.E., Bozkurt, S. ve Yazıcı, K. (2018). “Osmanlı Devletinde Lonca Teşkilatı Yapısı ve Yönetim Düşüncesi ile Karşılaştırılması”. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*. 2018(Özel Sayı): 165-202
- Akça, G. (2003). “Ahilik Geleneği ve Günümüz Fethiye Esnafı”. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. 2003(14):209-219
- Akyurt, N. (2009). “Meslek Yüksekokulları ve Marmara Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Yüksekokulu Öğrencilerinin Genel Profili”. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*. 4(11): 175-189
- Akyüz, Y. (2005). *Türk Eğitim Tarihi*. Pegem A Yayıncılık, Ankara
- Aslan Yazar, B. (2015). “Genç İşsizliğe Yönelik Alan Araştırması: Üniversite Öğrencileri Arasında Kaygı ve Umutsuzluk”. *Çalışma İlişkileri Dergisi*. 6(2): 71-86
- Ay, M. (2002). *Mesleki Yönlendirme İlköğretim Okulları Sekizinci Sınıf Öğrencileri Üzerine Bir Alan Araştırması*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Ayeni, A.O.(2015). “World Wide Comparism of Technical and Vocational Education: Lessons for Nigerian Technical and Vocational Education Sector (I)”. *Journal of Education and Practice*. 6(30): 103-110
- Bağlıbel, M. (2007). *Meslek Lisesi Mezunu Çalışanların İstihdama Yönelik Temel Beceri Düzeylerine İlişkin İşveren Algularının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep
- Balcı, A. (1997). *Sosyal Bilimlerde Araştırma*. 72TDFO Bilgisayar-Yayıncılık, Ankara
- Baltacı, A. (2018). “Nitel Araştırmalarda Örneklem Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme”. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (1): 231-274
- Baran Görgün, A., Olgun, C.K. ve Erbuğ, E. (2013). “Avrupa Ülkelerinde ve Türkiye’de Genç İşsizliğinin İstatistiksel Göstergelerle Analizi”. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*. 1(2): 62-83
- Basmacı, G.S. (2011). *Genç İşsizliği ve Türkiye’de Genç İşsizliğine Yönelik Çözüm Arayışları*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Başkal, S. (2009). *Anadolu, Fen ve Genel Liselerde Eğitim Alan Son Sınıf Öğrencilerinin Bir Üst Öğrenime Geçişte Meslek Seçimi İle İlgili Yaşadıkları Kaygıların Çeşitli*

- Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Bearg, E. M. (1979). "Selected Aspects of Parental Influences on High School Seniors Career Development". *Dissertation Abstract International*. 40, 818-819
- Biçerli, K. (2011). *Çalışma Ekonomisi*. Beta Yayınları, İstanbul
- Bilen, M. (2015). *Avrupa Birliği ve Türkiye’de Genç İşsizliğine Yönelik Sosyal Politikalar: 2000 Yılı ve Sonrası*. Yüksek Lisans Tezi. Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova
- Bolat, Y. (2016). *Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin Mevcut Durumu ve Farklı Ülkelerle Karşılaştırılması*. Pegem Akademi Yayınları, Ankara
- Bulutay, T. (2005). "Türkiye’de Yüksek Öğrenimlilerde İşlendirme ve İşsizlik." Türkiye Ekonomi Kurumu, Tartışma Metni. 2015/16
- Buyruk, M. (2009). *Ailenin Sosyoekonomik Yapısının Meslek Lisesi Öğrencilerinin Gelecek Beklentisine Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, Pegem Akademi, Ankara
- Cami, A. (1977). *Nefahatü’l-üns*. Marifet Yayınları, İstanbul
- Caroleo, F.E. ve Pastore, F. (2007). "A Note On Youth Unemployment in EU". *Annals of the University of Petroşani Economics*. 2007(7): 37-52
- Coşkunöz. M.K. (2006). *Bursa Sanayisinin İşgücü Nitelik Tercihleri Araştırması*. Coşkunöz Eğitim Vakfı Yayınları. Bursa
- Çelebioğlu, Z.D. (2010). "İşverenler Açısından Mesleki ve Teknik Eğitimin Önemi". V. *Meslek Yüksekokulları Müdürler Toplantısı*. 1-4 Aralık, Isparta.
- Çetinkaya, E. (2008). *Türkiye’de Genç İşsizliği ile Mücadelede Aktif İşgücü Piyasası Politikaları*. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya
- Çetinkaya, E. (2010). "Genç İşsizliğinin Teorik Açıklamaları". *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*. (58): 45-57
- Çoban, H. (2017). *Genç İşsizliği Sorunu: Türkiye-Ab Karşılaştırması*. Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın
- Demir, E. ve Şen, Ş.H. (2009). "Cumhuriyet Dönemi Mesleki ve Teknik Eğitim Reformları". *Ege Eğitim Dergisi*. 2(10):39-59
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2001). *Nitelikli İnsan Gücü Meslek Standartları Düzeni ve Sosyal Sermaye Birikimi Özel İhtisas Komisyonu Raporu (DPT: 2577-ÖİK:590)*. DPT. Ankara
- Doğan, G. (2012). *İstihdam ve Genç İşsizlik*, Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas

- Doğan, H. (1976). “Mesleki ve Teknik Eğitimin Endüstri İle İlişkileri”. Endüstriyel Mesleki ve Teknik Öğretim ile Sanayi İlişkileri Sempozyum Bildirileri. MEB Yayınları, Ankara
- Doğan, H. (1983). “Mesleki ve Teknik Eğitimin İlkeleri ve Gelişmesi”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 16(1): 167-181
- Durmaz, Ş ve Karataş, M. (2017). “Genç İşsizliğine Yönelik Yapılmış Çalışmalar Işığında Bir Değerlendirme”. *Innovation and Global Issues in Social Sciences II*. Antalya/Türkiye, 19-21 Ekim 2017: 16-35
- Durmaz, Ş. ve Ören, K. (2017). “Öz Yeterlilik ve Öz güvenin İşgücü ve İstihdama Etkisine Bir Bakış”. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 9(1): 109-120
- Durmuş, B., Yurtkoru, S. ve Çinko, M. (2010). *Sosyal Bilimlerde SPSS’le Veri Analizi*, Beta Yayınevi, İstanbul
- Düzcüoğlu, H., Asiltürk, İ. Ve Yaşar, M. (2005). “Mesleki ve Teknik Eğitimin Modernizasyonu Projesi ve Modüler Eğitim Sisteminin Değerlendirilmesi”. AB Kopenhag Süreci ve Maastricht Bildirgesi Açısından Türkiye’de Mesleki Eğitim ve Öğretimi Bekleyen Zorluklar Uluslararası Konferansı, Ankara
- Ekinci, Y. (1990). *Ahilik ve Meslek Eğitimi*. M.E. B. Yayınları, İstanbul.
- Ekşioğlu, E. (2017). “Dünya Ülkelerinde Mesleki Eğitim”.4. *Ulusal Meslek Yüksekokulları Sosyal ve Teknik Bilimler Kongresi (MESTEK)*. 2017. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi. Burdur
- Erdem, K. (2012). *İşsizlikle Mücadelede Mesleki Eğitimin Önemi: Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri Projesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Ergün, S. (2019). *1980’de Bugüne Türkiye’de Genç İşsizliği*. Akademisyen Kitabevi, Ankara
- Erol, H., Özdemir, A. ve Yurdakul, E.M. (2010). “Türkiye’de İşsizliğin Yol Açtığı Olumsuz Sonuçların Giderilmesinde 4447 Sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun İşlevi”. *TİSK Akademi*. 5(10): 6-37
- Ersöz, H.Y. ve Açıkgöz, Ö. (Ed). (2012). “Mesleki ve Teknik Eğitim Çalıştayı”. MEB. Antalya
- Ghellab, Y. (1998). “Minimum Wages and Youth Unemployment”. *Employment and Training Papers*. 26, Geneva
- Göçen, A. (2007). *Meslek Lisesi Son Sınıf Öğrencilerinin İşletmelerde Gördüğü Temel Beceri Eğitiminin Etkililiğine Yönelik Öğrenci Görüşlerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya

- Güçlü, N. ve Bayrakçı, M. (2004). “Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Sistemi ve Hiçbir Çocuğun Eğitimsiz Kalmaması Reformu”. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 5(2):51-64
- Gündoğan, N. (1999). “Genç İşsizliği ve Avrupa Birliğine Üye Ülkelerde Uygulanan Genç İstihdam Politikaları”. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. 54(1): 63-79
- Gündoğan, N. (2001). *Genç İşsizliği*. Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir.
- Gürsel, S., Levent, H., Taştı, E., Yörükoğlu, A., Erçevik Saygılı, A. ve Tercan, P. (2002). *TÜSİAD Türkiye’de İşgücü Piyasası ve İşsizlik*. Lebib Yalkın Yayınları, İstanbul
- Hamamcı, Z. ve Hamurlu, M.K. (2005). “Anne Babaların Meslek Gelişimine Yardımcı Olmaya Yönelik Tutumları ve Bilgi Düzeylerinin Çocukların Mesleki Kararsızlıkları ile İlişkisi”. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 6(0): 55-69
- Hansen, P. V. (1987). “Turnover and Employment Among Youth: Causes of the Particular Problems of Youth Employment”. *Unemployment: Theory, Policy and Structure*. Ed: Walter de Gruyter: 129-145
- Hoeckel, H. ve Schwartz , R. (2010). *Learning for Jobs OECD Reviews of Vocational Education and Training: Germany*. OECD Publishing
- Isaacson, L.E. ve Brown D. (1997). “Career Information, Career Counseling and Career Development”. *Allayn and Bacon: Boston* 6-7
- Kanca, O.C. (2012). “Türkiye’de İşsizlik ve İktisadi Büyüme Arasındaki Nedenselliğin Ampirik Bir Analizi”. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 21(2): 1-18
- Kapar, R. (2006). “Aktif İşgücü Piyasası Politikaları”. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*. 55(1)
- Karakuş, A., Karadağ, N., Birgili, F., Işıkkay, Ç., Çadır, G. ve Çeker, D. (2005). “Lise Son Sınıf Kız Öğrencilerinin Hemşirelik Mesleğine Bakış Açıkları ile Mesleği Tercih Etme Durumları”. *Hemşirelik Forumu Dergisi*. 5(1): 17-20
- Kaufman, B. E. ve Hotchkiss, J.L. (2003). *The Economics of Labor Markets*. Sixth Edition, Thomson Southwestern, United States
- Kerlinger, F.N. ve Lee, H.B. (1999). *Foundations Of Behavioral Research*. New York: Harcourt College Publishers
- Kıcır, B. (2017). “Eğitilmiş Genç İşsizliği Üzerinden İşsizlik Kaygısına Bir Bakış”. *Çalışma ve Kıyak, S. (2006). Genel Lise Öğrencilerinin Meslek Seçimi Yaparken Temel Aldığı Kriterler*. Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Kızılder, H. (2015). “Osmanlı Toplumunun Sosyal Dinamiklerinden Ahilik Kurumu”. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*. 4(2): 408-423

- Korenman, S. ve Neumark, D. (1997). "Cohort Crowding and Youth Labor Markets: A Cross-national Analysis". *NBER Working Paper*. Cambridge. No: 6031:31-32
- Kutlu, S. (2006). *Meslek Seçimi ve Gelişim Kuramları*. Ümraniye Rehberlik ve Araştırma Merkezi, İstanbul
- Kuzgun, Y. (1986). "Meslek Seçiminde Kararsızlık". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 19(1): 217- 223
- Kuzgun, Y., Aydemir Sevim, S. ve Hamamcı, Z. (2016). "Mesleki Doyum Ölçeğinin Geliştirilmesi". *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 2(11): 14-18
- Litao, Z. (2016). *Vocational Education in China* . Singapore: East Asian Institute. National University of Singapore
- Lordoğlu, K. ve Özkaplan, N. (2007). *Çalışma İktisadı*. Der Yayınları, İstanbul
- Lordoğlu, K. ve Törüner, M. (1995). *Çalışma Ekonomisi*. Beta Yayınları, İstanbul
- Lukas, G. (2013). "The Hybridization of Vocational Training and Higher Education İn Austria, Germany, and Switzerland". *Opladen: Budrich UniPress Ltd*, 302
- Milli Eğitim Bakanlığı (2005). *Mesleki ve Teknik Eğitimin Tarihçesi*. Devlet Kitapları Basım Evi, Ankara
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). *Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin Görünümü (Eğitim Analiz ve Değerlendirme Raporları Serisi No:1)*. MEB. Ankara
- Murat, S. ve Şahin, L. (2011). *AB’ye Uyum Sürecinde Genç İşsizliği*. İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul
- Mütevellioglu, N., Zambak, M. ve Mert, M. (2010). "İşsizlik, Üniversiteli Gençlik ve Gelecek: Bir Alan Araştırmasının Bulguları". *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 11(1): 207-229
- Newman, I. ve Benz, C.R. (1998). *Qualitative –Quantitative Research Methodology: Exploring The Interactive Continuum*. New York: SIU Press
- O’Higgins, N. (1997). "The Challenge of Youth Unemployment" *Employment And Training Papers* 7.
- Okur, A. (2015). *Türkiye’de Genç İşsizliği ve Nedenleri*. Gazi Kitabevi, Ankara
- Özbay, Ö. (2008). "Çapraz Tablo Analizi Nasıl Yapılır? Pratik Bir Açıklama". *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. Güz (9): 459-470
- Özcan, V. (2014). *Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitim ile İstihdam İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Gediz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir

- Pekkaya, M. ve Çolak, N. (2013). “Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörlerin Önem Derecelerinin AHP ile Belirlenmesi”. *International Journal of Social Science*. 6(2): 797-818
- Petkov, B. (2008). “The Labour Market and Output in the UK – Does Okun’s Law Still Stand?”. *Discussion Papers*. No: 69: 1-44
- Polat, A. (2008). *Endüstri Meslek Lisesi Son Sınıf Öğrencilerinin Mezuniyetten Sonraki Beklentileri*. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Punch, K.F. (2014). *Sosyal Araştırmalara Giriş*. (Çev. D. Bayrak, H. Bader Arslan ve Z. Akyüz). Siyasal Kitabevi, Ankara
- Samur, E. (2007). *Endüstri Meslek Lisesi Son Sınıf Öğrencilerinin Okul Eğitiminin İşletmelerdeki Beceri Eğitimi Uygulamasına Katkısı*. Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Sarıkaya, T. ve Khorshid, L. (2009). “Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi: Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimi”. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 7(2): 393-423
- Savcı, İ. (2007). “Genç İşsizliği: Eğitim ve İstihdamda Sorunlar, Çözüm Arayışları”. *TİSK Akademi*. 2007(Özel sayı 1): 87-108
- Schmidt, H. (1995). *Scenario of the Vocational Training Systems in the Federal Republic of Germany to 1995*. Promotion of Cooperation Among Research and Development Organizations in the Field of Vocational Training.
- Seçer, B. (2006). “Uluslararası Boyutuyla Genç İşsizliği ve Gençlere Yönelik İstihdam Politikaları”. *Tisk Akademi*. 1(2): 79-97
- Şahin, L. (2010). *Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türkiye’de Genç İşsizlik Sorunu*. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Şahinkesen, A. (1983). “Örgün ve Yaygın Mesleki ve Teknik Eğitim”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 16(1): 461-480
- Şahinkesen, A. (1992). “Eğitimde İkili Sistem”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 25(2): 687-701
- Şentürk, D. (2018). *Türkiye’de 2000-2015 Dönemi Genç İşsizlik Sorunu: İŞKUR’un İstihdam Sorununun Çözümüne İlişkin Rolü ve Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Şimşek, A. (1997). *Mesleki Teknik Eğitimde Yeniden Yapılanma*. İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul

- Şimşek, A. (1999). *TÜSİAD Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin Yeniden Yapılandırılması*. Lebib Yalkın Yayınları, İstanbul
- Talas, C. (1997). *Toplumsal Ekonomi*. İmge Kitabevi, Ankara
- Tansel, A. ve Güngör, N.D. (2004). “Türkiye’den Yurtdışına Beyin Göçü: Ampirik Bir Uygulama”. *ERC Working Paper in Economic*. 04/02: 1-10
- Toffler, A. (1992). *Yeni Güçler Yeni Şoklar*. Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul
- Tokol, A. (2000). *Sosyal Politika*. Vipaş Yayınları, Bursa
- Tokol, A. ve Alper, Y. (2013). *Sosyal Politika*. Dora Basım Yayın, Bursa
- Toplum Dergisi*. 2017(3): 1369-1396
- Turan, K. (1992). *Mesleki Teknik Eğitimin Gelişmesi ve Mehmet Rüştü Uzel*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul
- Uçar, C. ve Özerbaş, M.A. (2013). “Mesleki ve Teknik Eğitimin Dünyadaki ve Türkiye’deki Konumu”. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. 2(2): 242-253
- UNESCO (2015). *World TVET database: United States of America*. UNESCO-UNEVOC International Centre for Technical and Vocational Education and Training.
- Uslu Çağlarırnak, N. (2018). *Genç İşsizliği*. Nisan Kitabevi, Eskişehir
- Ülkü, S. (1975). “Meslek Seçimi”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 8(1): 197-208
- Vurucu, F. (2010). *Meslek Lisesi Öğrencilerinin Meslek Seçimi Yeterliliği ve Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler*. Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Yalçın, Ö. (2014). *Türkiye’de İşsizlik Sorunu ve İşsizlikle Mücadelede Uygulanan Politikalar ve Bu Politikaların Genel Değerlendirilmesi: Karabük İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta
- Yavaş Kuvvetli, H. (2010). *Türkiye’de Genç İşsizliği ve İstihdam Politikalarının Genç İşsizliğine Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Yazıcı, H., Türkmen, B. ve Aydemir, Y. (2015). “Dünyada ve Türkiye’de Mesleki Eğitim ve Önemi”. 4th International Vocational Schools Symposium. 2015. Yalova Üniversitesi: 1630-1639
- Yentürk, N. ve Başlevent, C. (2007). *Türkiye’de Genç İşsizliği*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Gençlik Çalışmaları Birimi, İstanbul
- Yıldırım, Ş. (Ed.). (2003). *Ticaret Eğitimi Araştırması*. MEB Mesleki ve Teknik Eğitim Araştırma ve Geliştirme Merkezi Yayını, Ankara

- Yörük, S., Dikici, A. ve Uysal, A. (2002). “Bilgi Toplumu ve Türkiye’de Mesleki Eğitim”. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 12(2): 299-312
- Zaim, S. (1997). *Çalışma Ekonomisi*. Filiz Kitabevi, İstanbul
- Zorlu, K. (2012). “Türkiye’de Ara Eleman İhtiyacına Yönelik Tespitler ve Karşılaşılan Sorunlar Üzerine Bir Araştırma”. *TİSK Akademi*. 7(13): 53-75

İnternet Kaynakları

- ABD’de tarım dışı istihdam Haziran’da beklentiyi aştı. <https://www.bloomberght.com/abd-de-tarim-disi-istihdam-haziran-da-beklentiyi-asti-2227951> (erişim tarihi: 09.07.2017)
- Çin işsizlik oranı. <https://tr.investing.com/economic-calendar/chinese-unemployment-rate-1793> (erişim tarihi: 09.07.2019)
- Eurostat Unemployment rate. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/home> (erişim tarihi: 09.07.2019)
- Eurostat, Genç İşsizliği Oranı. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/tespm080>. (erişim tarihi: 30.07.2019).
- Hürriyet, Çıracılık Eğitimi Zorunlu Lise Kapsamında, <http://www.hurriyet.com.tr/egitim/ciraklik-egitimi-zorunlu-lise-kapsaminda-40288861>. (erişim tarihi: 13.08.2019).
- İLO, Youth Employment. <https://www.ilo.org/ankara/areas-of-work/youth-employment/lang--tr/index.htm> (erişim tarihi: 29.07.2019)
- Milli Eğitim Bakanlığı Meslek nedir?. <http://mbs.meb.gov.tr/> (erişim tarihi: 13.07.2019)
- Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki Alanlarımız. <http://meslekitanitim.meb.gov.tr/#alanlar> (erişim tarihi: 16.07.2019)
- TÜİK İşgücü İstatistikleri Mart 2019. <http://www.tuik.gov.tr/HbGetirHTML.do?id=30683> (erişim tarihi: 09.07.2019).
- TÜİK Tanım ve Kavramlar. http://www.tuik.gov.tr/MicroVeri/Hia_2006/turkce/metaveri/tanim/index.html (erişim tarihi: 08.07.2019).
- TÜİK, 15-24 Yaş Grubundaki Nüfusun Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Oranı. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007 (erişim tarihi: 08.07.2019)
- TÜİK, 15-24 Yaş Grubundaki Nüfusun İşgücü Durumu. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007 (erişim tarihi:04.08.2019)

TÜİK, İşgücü İstatistiklerinin Bölgesel Sonuçları.

http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007 (erişim tarihi: 04.08.2019)

TÜİK, Metaveri. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007. (erişim tarihi: 29.07.2019)

TÜİK, Temel Doğurganlık Göstergeleri, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1060.
(erişim tarihi: 13.08.2019)

TÜİK, Yaş grubu ve Cinsiyete Göre Nüfus.

<http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> (erişim tarihi:04.08.2019).

Türk Dil Kurumu, genç. <http://sozluk.gov.tr/>. (erişim tarihi: 29.07.2019)

Türk Dil Kurumu, gençlik. <http://sozluk.gov.tr/>. (erişim tarihi: 29.07.2019)

Türk Dil Kurumu, meslek. <http://sozluk.gov.tr/>. (erişim tarihi: 20.07.2019).

EK-1 ÖLÇEK FORMU

MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN MESLEK SEÇİMLERİ ANKETİ

Bu çalışma Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümünde yapmakta olduğum yüksek lisans eğitiminde tez konum olan “Genç İşsizliğin Potansiyel Sebeplerinden Biri: Ara Eleman Problemi ve Meslek Seçim” konusunda hazırlanmıştır. Vereceğiniz tüm cevaplar, sizin bireysel değerlendirmeniz için değil, genel olarak meslek lisesi öğrencileri ile ilgili bilgi sahibi olmak için kullanılacaktır. Bu bilgiler sadece adı geçen tez çalışması için kullanılacak olup, başka hiçbir kişi ya da kurumlar ile paylaşılmayacak ve kişisel bilgilerin tümü korunacaktır.

Soruların tamamını dikkatlice okumanızı ve cevaplamanızı rica ederim. Bu çalışmanın amacı doğru ya da yanlış düşünceleri belirlemek olmadığı için vereceğiniz cevapların gerçek durumunuzu belirtir şekilde, dürüst ve samimi olması bu çalışmaya katkı sağlayacaktır. Gösterdiğiniz ilgi için teşekkür ederim.

Seyit TEKİN

ERKEK

KADIN

Meslek Dalı/ Okunan Bölüm	
Annenin Öğrenim Durumu	
Annenin Mesleği	
Babanın Öğrenim Durumu	
Babanın Mesleği	
Kardeş Sayısı	
Ailenin Aylık Ortalama Geliri	
Yaş	

MESLEK SEÇİMİNDE ETKİ EDEN FAKTÖRLER ANKETİ:

1- Hiç Katılmıyorum 2- Kısmen katılmıyorum 3- Kararsızım 4- Çoğunlukla Katılıyorum 5- Tamamen Katılıyorum

Her bir duruma ilişkin lütfen tek bir işaretleme yapınız	1	2	3	4	5
Ailemin ekonomik durumu yeterli olmadığı için bu mesleği seçtim.					
Ailemin beklentisi ve benim hakkındaki düşünceleri bu mesleği seçmemde etkili oldu.					
Ailemi kıramadığım için zorunlu olarak bu mesleği seçtim.					
Bu mesleği seçmemde arkadaşlarımın etkisi oldu.					
Çevremdeki insanlar bu mesleğin gelecekte iyi bir noktaya geleceğini söylediler.					
Öğrencilik hayatımda derslerimin kötü olması nedeniyle bu bölüme girdim.					
Okul başarımlarım iyi olsaydı asla bu bölümde okumazdım.					
Bu mesleğe sahip olunca gelecekte ekonomik olarak rahat bir hayatım olacak.					
Bu bölümü tercih etmemin sebebi kısa zamanda iş hayatına girip para kazanmak.					
Bu bölümde okumak kişiliğime uygundur.					
Okuduğum bölüm fiziksel yapıma ve kabiliyetlerime uygundur.					
Okuduğum bölüm inanç ve değerlerime uygundur.					

	Evet	Hayır	Kısmen
Meslek lisesini kendi isteğiniz ile mi seçtiniz?			
Meslek lisesindeki bölümünüzü kendi isteğiniz ile mi seçtiniz?			

Her bir durum için çoklu işaretleme yapılabilir	Arkadaşlar	Aile	Akrabalar	Çevrenin Etkisi	Öğretmenler, Diğer Okul Personelleri	Endüstri Meslek Lisesi Mezunları	Okul başarı durumum	Hiç Kimse (Kendim İstedim)
Meslek lisesine kayıt olmanızı kimler etkiledi?								
Meslek lisesinde meslek dalını seçmede kimler etkili oldu?								

MESLEK SEÇİMİNDE YETERLİLİK ÖLÇEĞİ:

1- Hiç Katılmıyorum 2- Kısmen katılmıyorum 3- Kararsızım 4- Çoğunlukla Katılıyorum 5- Tamamen Katılıyorum

Her bir durum için lütfen tek bir işaretleme yapınız	1	2	3	4	5
Mesleği seçmemde bu mesleğin toplumdaki yeri ve getirdiği gelir ve mesleğe olan talep etkili oldu.					
Mesleğimi seçmeden bu mesleği yapanlardan, meslek hakkında bilgi aldım.					
Mesleğimin yeteneklerime uygun olduğunu düşünüyorum.					
Bu mesleği, fiziksel özellikleri cinsiyetime uygun olduğu için seçtim.					
Diğer meslekler hakkında da az çok bilgi sahibiyim.					
Bu mesleği iş bulma imkânlarını bilerek seçtim.					
Bu meslekte ilerleme imkânlarını biliyorum.					
Mesleği seçerken giriş ve emekli olma koşullarını araştırdım.					
Mesleğimin kazandıracağı imkânları bilerek seçtim.					
Mesleğimin avantaj ve dezavantajlarını bilerek seçtim.					
Mesleğimin çalışma ortamını araştırarak karar verdim.					
Okulumda verilen eğitimin iş hayatında bana yeterli olacağını düşünüyorum.					

MESLEKTEN MEMNUNİYET ANKETİ:

	Evet	Hayır	Kararsızım
Üniversitede de aynı bölümde okuyacağım.			
Bu meslekte ilerlemeyi düşünmüyorum. En kısa zamanda bu mesleğimi değiştireceğim.			

Yanıtlarınız için teşekkür ederim.

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı	Seyit Tekin
Doğum Yeri - Tarihi	Konya- 20.12.1991
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Muratpaşa Lisesi/Antalya
Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi / Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri 2015 Antalya
Tez Konusu	Genç İşsizliğin Potansiyel Sebeplerinden Biri: Ara Eleman Problemi Ve Meslek Seçimi
Yabancı Dil / Diller	İngilizce
İŞ DENEYİMİ	
Çalıştığı Kurumlar	Gizem Otomasyon (2015- Devam Ediyor)
E-Posta	tekinseyit@gmail.com